

Delrapport om svenskars inställning till rovdjurspolitik och -förvaltning

FjällMistrarapport
Rapport nr: 10
ISSN 1652-3822
januari 2005, Umeå, Sweden

Författare:
Göran Ericsson, SLU Umeå/FjällMistra
Camilla Sandström, Umeå universitet/
FjällMistra

Sammanfattning

I mars förra året skickades ett undersökningsformulär ut till 11418 personer i Sverige. I formuläret ställdes frågor bland annat om stora rovdjur och rovdjursförvaltning. Bakom undersökningen står FjällMistra i samarbete med Naturvårdsverket och länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland och Dalarna. Av dem som tillfrågades i de nämnda länen svarade 63–69 procent. Bland dem som bor utanför dessa län svarade 57 procent. Datainsamlingen i Gävleborgs län har finansierats av forskningsanslag från Formas och Jägareförbundets forskningstjuga till Göran Ericsson, SLU, Umeå.

Här följer de viktigaste resultaten i punktform från undersökningen:

- Majoriteten av dem som lever där rovdjuren finns är positiva till rovdjur och hur vi i Sverige har valt att förvalta dem.
- Där det finns rovdjur finns också betydande minoriteter som är kritiska till den förda rovdjurspolitiken.
- Vår undersökning bekräftar att människors inställning till rovdjur troligen förändras när rovdjuren återtar sina tidigare utbredningsområden.
- Lodjuret är det av de stora rovdjuren som vi svenskar känner mest för. Järven är det som vi känner minst för jämfört med övriga rovdjur.
- En stor majoritet av dem som svarat på undersökningen stöder att ansvaret för rovdjursförvaltningen i första hand ska ligga hos Naturvårdsverket.
- En majoritet anser också att de som har ett särskilt intresse i rovdjursfrågor ska ges inflytande över förvaltningen av rovdjuren. Det gäller den ideella naturvärden liksom de som direkt berörs av rovdjuren, exempelvis jägare, jordbrukare och samer. Även rovdjursforskningen, kommuner och länsstyrelser ska ges inflytande i rovdjursfrågan.
- Resultaten stödjer den nyligen etablerade svenska rovdjursförvaltningen där såväl ett centralt rovdjursråd som regionala rovdjursgrupper i län med fasta rovdjursstammar ingår.
- En viktig slutsats är att vi aldrig kan överföra resultat från nationella undersökningar till de län och kommuner som hyser rovdjur. För att få en rättvisande bild av folks inställning måste människorna som bor där rovdjuren finns också tillfrågas.

Innehåll

1. Nationell överblick	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Genomförande	4
1.3. Resultat	5
2. Dalarna	7
2.1. Sammanfattning	7
2.2. Svarsfrekvens i Dalarna	7
2.3. Resultat	8
3. Gävleborg	15
3.1. Sammanfattning	15
3.2. Svarsfrekvens i Gävleborg	15
2.3. Resultat	16
4. Västernorrland	23
4.1. Sammanfattning	23
4.2. Svarsfrekvens i Västernorrland	23
4.3. Resultat	24
5. Jämtland	31
4.1. Sammanfattning	31
4.2. Svarsfrekvens i Västernorrland	31
4.3. Resultat	32
6. Västerbotten	39
4.1. Sammanfattning	39
4.2. Svarsfrekvens i Västernorrland	39
4.3. Resultat	40
7. Norrbotten	47
4.1. Sammanfattning	47
4.2. Svarsfrekvens i Västernorrland	47
4.3. Resultat	48

Nationell överblick

1

1.1. Bakgrund

Attitydundersökningen är genomförd av forskningsprogrammet FjällMistra i samarbete med Naturvårdsverket och länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland och Dalarna. Syfte är att bidra med beslutsunderlag till arbetet med att genomföra riksdagens och regeringens målsättningar för en sammanhållen rovdjurspolitik (Prop. 2000/01:57) respektive en samlad naturvårdspolitik (2001/02:173) på regional och lokal nivå. Undersökningen utgör därför en viktig komponent i arbetet med lokal förankring av naturvård och resursplanering. Den ger också svar på frågan om hur innevägnarna i Sverige respektive i de fem olika länen ser på beslutsprocesserna kring de stora rovdjuren. Undersökningen återupprepar frågeställningar från tidigare nationella och internationella undersökningar, för att på så sätt möjliggöra jämförelser över tid och rum. Undersökningen som helhet kommer att slutrapporteras i juni 2005 och då även omfatta frågor om fjäll, skyddade områden, jakt och fiske samt frågor om naturresursförvaltning.

1.2. Genomförande

I samarbete med de fyra fjälläna - Dalarna, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten - samt Västernorrlands län och Naturvårdsverket skickades en brevundersökning ut under mars och april 2004 till totalt 11 418 människor. Totalt ingick fyra kontakter med respondenterna. Urvalet, som hämtats från det nationella befolkningsregistret, baserades på 150 slumpvis utvalda och permanent bosatta personer från varje kommun i åldersgruppen 16-65 år. Som jämförelse har 1 067 personer bosatta utanför de sex länen också valts ut. Till boende i Gävleborg och Västernorrland skickades en förkortad version av undersökningsformuläret som enbart innehöll frågor om vilt, jakt och rovdjur. Undersökningen till boende i fjälläna innehöll också frågor om fjällen och skyddade områden. För att kunna jämföra proportionerliga värden nationellt och länsvis, har kommunerna i de undersökta länen viktats i förhållande till folkmängd. Av svenskarna utanför de utvalda länen svarade 57% av de tillfrågade. I de fyra fjälläna svarade 65% av de tillfrågade och i Gävleborg och Västernorrland svarade 69% av de som tillfrågade.

1.3. Resultat

1.3.1. Synen på bevarande av stora rovdjur

Lodjuret är det stora rovdjur som vi svenskar känner mest för, medan järven är det vi känner minst för. Kanske för att järven är minst känt av våra svenska rovdjur? Problemet med många tidigare undersökningar om människors inställning till rovdjur har varit att man bara frågat dem om en enskild art. Vargen har oftast varit i fokus för uppmärksamheten. För att få en mer rättvisande bild måste bevarandet av de fyra stora rovdjuren ställas i relation till varandra.

När vi frågade hur man ville fördela maximalt 100 poäng för att bevara järv, lo, björn och varg fick lodjur i genomsnitt 25 av 100 möjliga poäng, varg 24 poäng och björn 24 poäng. Järven fick bara 20 poäng. Skillnaderna är inte stora, men två saker är tydliga. För det första att svenskarna värderar bevarandet av de stora rovdjuren ganska lika. För det andra att synen på värdet av att bevara järven skiljer sig från den för övriga rovdjur.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Dalarna	21	24	24	22
Gävleborg	21	24	23	20
Jämtland	21	23	24	22
Norrbotten	20	25	23	24
Västerbotten	21	26	23	23
Västernorrland	21	24	24	23

Tabell 1. Viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart i förhållande till övriga stora rovdjur.

På länsnivå är det mest framträdande att i Dalarna, Gävleborg och i viss mån i Jämtlands län, värderas bevarandet av varg lågt i relation till de övriga tre (se tabell 1). Det är viktigt att komma ihåg att trots de statistiskt säkerställda skillnaderna som finns både på läns- och riksnivå är de genomsnittliga skillnaderna i bevarandeintresse mellan de fyra rovdjuren inte särskilt stora. De stora skillnaderna framträder först när man analyserar attityderna på kommunnivå och gäller främst bevarandet av varg och björn.

1.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur

Ett sätt att mäta om folk ställer upp på dagens rovdjurspolitik är att fråga om de ställer sig bakom riksdagens mål för hur många rovdjur det ska finnas. När vi gjorde det i FjällMistras attitydundersökning kom två viktiga resultat fram. Sett över Sverige som helhet finns en stor acceptans för målen på minst 1000 björnar, 1500 lodjur, 575 järvar och 200 vargar. 11 procent av svenskarna anser emellertid att målet är för högt satt för järv och lodjur, 14 procent att det nationella målet är för högt för björn och 15 procent att målet är för högt för varg. Å andra sidan tycker var tredje (34 procent) svensk att riksdagens mål för vargen bör ökas. Ungefär var fjärde (24 procent) svensk vill se att riksdagen ökar målen även för järv. När det gäller lodjur och björn är motsvarande siffror 24 och 22 procent.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Dalarna	19	23	28	32
Gävleborg	19	23	28	26
Jämtland	19	20	30	28
Norrbotten	16	14	22	19
Västerbotten	15	18	25	22
Västernorrland	13	16	20	20

Tabell 2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att riksdagens mål för respektive art ska minskas.

I län med relativt sett stora populationer av rovdjur är man mindre positiv till riksdagens mål för rovdjuren. Som tabell 2 visar vill var tredje invånare i Dalarna, Gävleborg och Jämtland minska målet för björn och varg, medan något färre än var sjunde vill öka antalet björnar. Däremot är det ganska stora minoriteter (23–29 procent) som vill att antalet vargar ska öka i de undersökta länen. För lodjur vill ungefär lika stor andel (ungefär var femte) av invånarna i länen öka som minska det nationella målet.

När man analyserar den här typen av kvantitativ attitydund-

undersökning är det viktigt att tänka på att många människor har svårt att konkretisera vad ett visst antal rovdjur betyder. Därför ska frågor om exempelvis antal ses som ett sätt att mäta vilken inställning man har till respektive rovdjur. Givet att vi accepterar det så stämmer bilden av vår undersökning väl med tidigare undersökningar.

För alla de deltagande länen är oppositionen mot de nationella målen större än för riket i övrigt. Den skillnaden är statistiskt säkerställd. Viktigt att notera är att oppositionen främst riktar sig mot antalsmålet för varg och björn, men även mot lodjur i länder där det finns relativt många lodjur. Det är också viktigt att tänka på att även om en majoritet av dem som bor i de undersökta länen ställer sig bakom målen indikerar den kritik som finns att det kan komma att uppstå konflikter, eller fördjupa redan existerande konflikter, kring hur många rovdjur det ska finnas i främst Dalarna, Gävleborg, och Jämtland. Dessa tre länder intar en särställning i undersökningen.

1.3.3. Starkt stöd för rovdjursförvaltningen

Naturvårdsverket utsätts ofta för hård kritik i debatten om hur de olika rovdjursstammarna ska förvaltas. Trots det anser 85 procent av dem som svarat på FjällMistras attitydundersökning att ansvaret för rovdjursförvaltningen i första hand ska ligga hos Naturvårdsverket.

I landet som helhet är förtroendet starkt för Naturvårdsverket, och även i de länder som har många rovdjur (Dalarna och norrövern) är förtroendet för Naturvårdsverket relativt högt (se figur 1). Nu finns det en viss variation både mellan länen och inom varje enskilt län. Det här kan delvis förklaras av existerande konflikter kring exempelvis rovdjursstammarnas storlek.

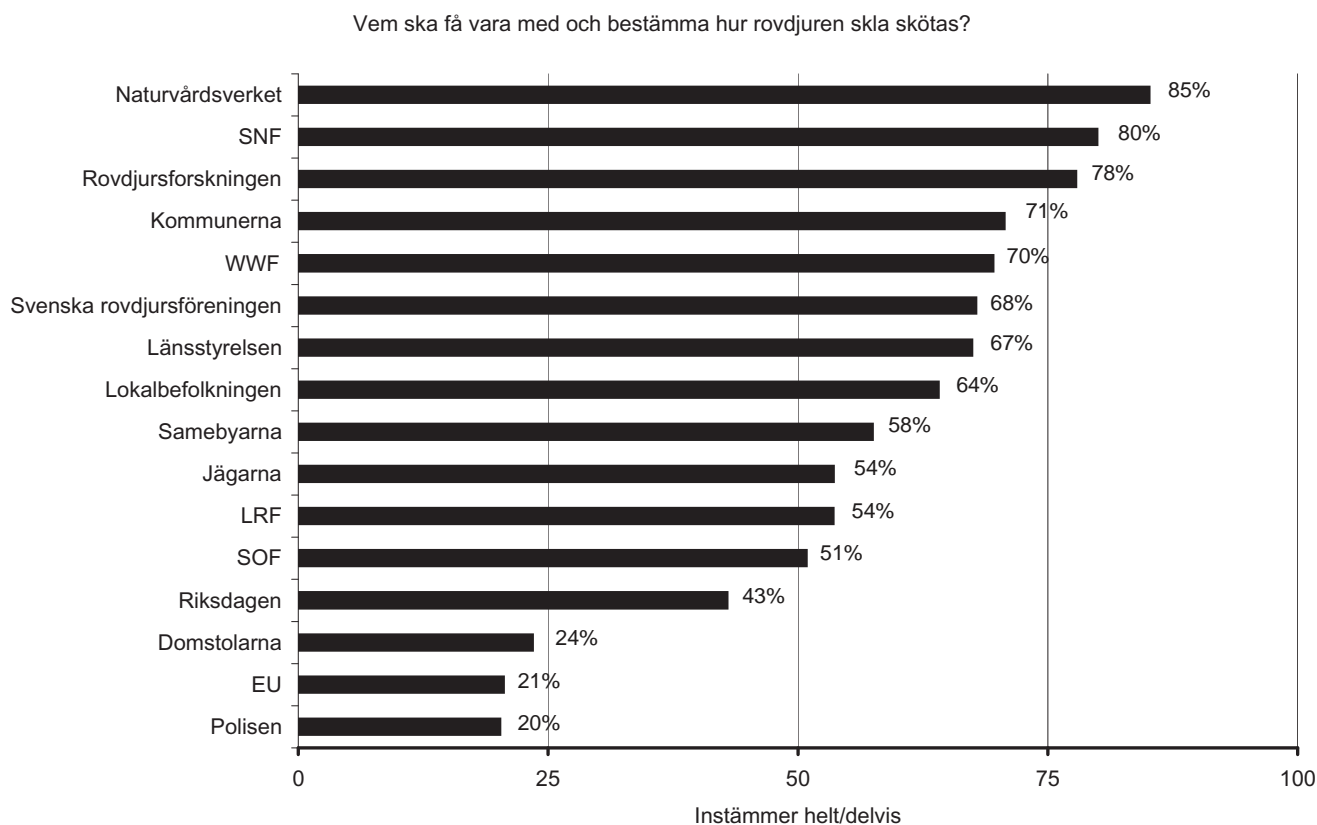
Ett annat intressant resultat i attitydundersökningen är att en majoritet av svenskarna anser att de grupper som har ett särskilt intresse för rovdjursfrågor ska ges inflytande över för-

valtningen av rovdjuren. Det gäller såväl den ideella naturvården (Svenska naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden och Rovdjursföreningen) som dem som direkt berörs av rovdjuren (exempelvis jägare, jordbrukare och sameer).

Också rovdjursforskningen, kommuner och länsstyrelser ska enligt dem som svarat på undersökningen ges inflytande i rovdjursfrågan. Så många som 80 procent av dem som svarat tycker att Svenska naturskyddsföreningen ska få vara med och bestämma i rovdjursfrågor. Nästan lika många, 78 procent, anser att rovdjursforskningen ska ha inflytande. Även här finns en viss variation mellan länen i attityderna till de olika intressegrupperna eller myndigheterna. I Jämtland är till exempel förtroendet för jägare och lokalbefolkning något högre jämfört med de andra norrlandsläna, medan jordbrukare och samebyar får ett starkt stöd i Västernorrland. Dessa variationer kan med all sannolikhet hänföras till socioekonomiska och demografiska skillnader mellan länen.

De flesta anser däremot inte att rättsväsendet eller EU ska ha något större inflytande över rovdjursförvaltningen. Det senare kan möjligen förklaras med en allmän misstro mot EU som politiskt projekt. De allra flesta anser nämligen samtidigt att Sverige ska försöka uppfylla de internationella avtal, däribland EU-direktiv, som undertecknats kring rovdjurens bevarande.

Förtroendet för Naturvårdsverket och önskemålen om lokalt inflytande över rovdjursfrågorna ger ett indirekt stöd till den relativt nyligen etablerade svenska rovdjursförvaltningen, där såväl ett centralt rovdjursråd under Naturvårdsverket som regionala rovdjursgrupper i länder med fasta rovdjursstammar ingår. Sammansättningen av rådet och grupperna motsvarar i hög utsträckning de organisationer eller myndigheter som svenskarna vill ska ha inflytande över rovdjuren.

Figur 1. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur på nationell nivå.

1.3.4. Stöd för förvaltningsåtgärder

Stödet bland dem som svarat på attitydundersökningen gäller inte enbart vem eller vilka som ska få vara med och bestämma i rovdjursfrågor, utan också till stora delar hur det ska gå till. Om vi tittar på hur svenskar i gemen svarat visar många stor förståelse för dem som drabbas ekonomiskt av rovdjurens framfart. De anser till exempel att djurägare ska få full ersättning för de skador som rovdjuren orsakar dem och att konflikterna i första hand bör minimeras. Det kan ske genom att till exempel sätta upp stängsel, märka och övervaka rovdjuren eller försöka flytta och skrämman iväg dem innan mer aktiva åtgärder som jakt sätts in (se tabell 3). Det här gäller i huvudsak de djur som brukar betraktas som problemdjur, till exempel rovdjur som rör sig i tätbebyggda områden eller som dödar hundar, katter eller andra tamdjur. Att rovdjuren konkurrerar med människor om jaktbart vilt i skogen anser däremot de flesta inte motiverar aktiva åtgärder i form av jakt.

	sätta upp stängsel	märka rovdjur så att de kan övervakas	flytta rovdjur	skrämman iväg rovdjur	skjuta rovdjur	Ta ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Dalarna	77	79	74	79	52	13	4
Gävleborg	82	80	75	78	53	12	6
Jämtland	72	78	74	72	60	11	5
Norrbottn	78	76	72	75	48	12	7
Västerbotten	77	81	75	73	50	8	5
Västernorrland	85	78	74	70	48	8	5

Tabell 3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..."

2.1. Sammanfattning

Bevarandet av björn och lodjur värderas högre än varg och järv i Dalarna. Särskilt attityderna till bevarande av varg skiljer sig från riket i övrigt. Här skiftar emellertid inställningen beroende på vilken kommun i Dalarna som studeras. Stödet för bevarandet av vargen är särskilt lågt i kommunerna Älvdalen, Orsa, Mora, Malung, Leksand och Gagnef.

I Dalarna finns betydande minoriteter (19-32%) som inte ställer sig bakom de av Riksdagen fastställda målen för de fyra stora rovdjuren. Störst är oppositionen mot varg och björn. Det är således främst kring dessa två rovdjur som vi kan förvänta oss att konflikter kring de uppsatta målen kan uppstå. Det här gäller framför allt de kommuner där det finns ett betydande antal av ett eller flera rovdjur eller där det förekommit konflikter mellan människa och rovdjur.

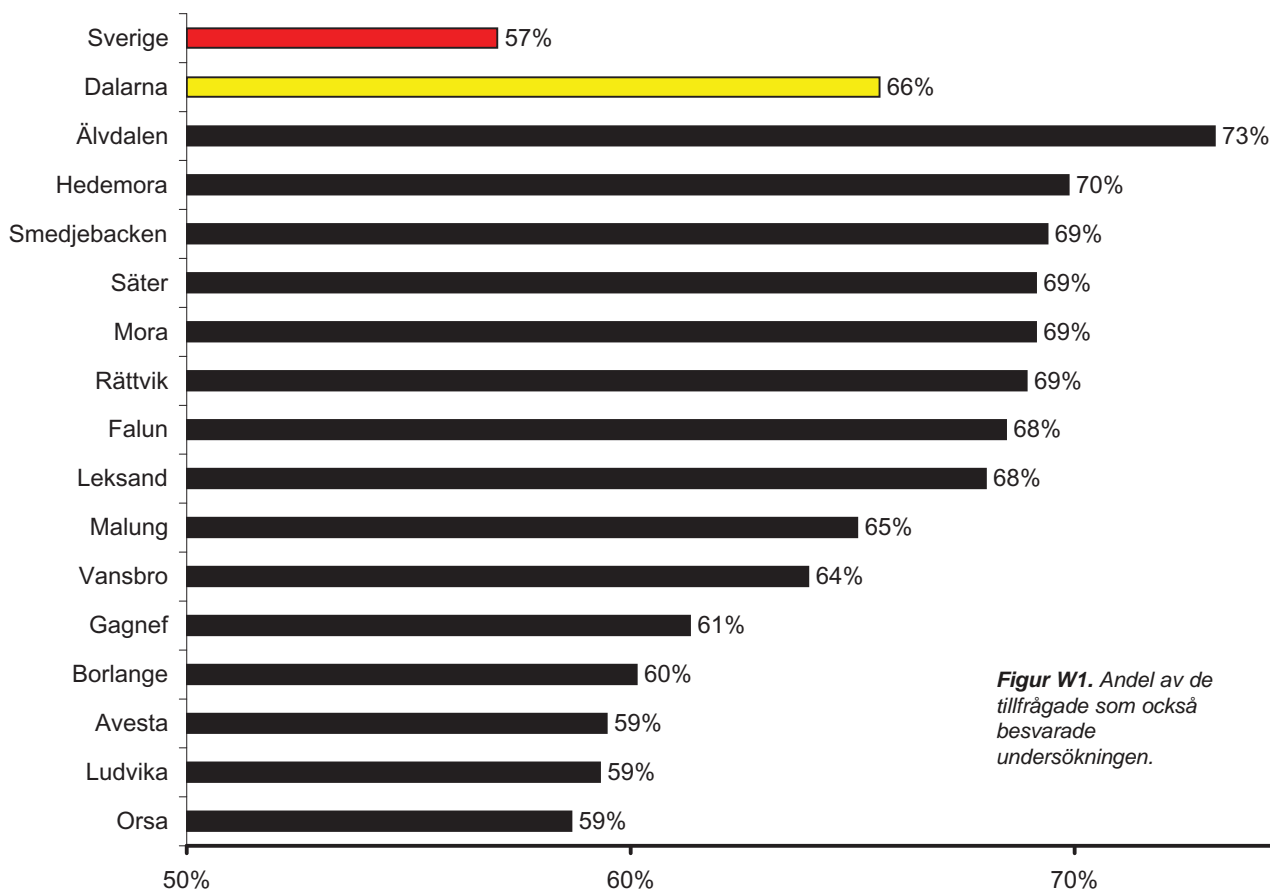
Trots att det förekommer kritik mot de av Riksdagens fastställda målen för antalet rovdjur finns ett starkt stöd för såväl Naturvårdsverkets som länsstyrelsens roll som rovdjursförvaltare i Dalarna. Utmärkande för Dalarna är emellertid att man även vill öka inflyttandet för lokalbefolkningen och kommunerna. Det gäller även lokalt representerade ekonomiska intressen som samebyar och LRF men även jägarkåren. Stödet för den ideella naturvården är däremot något lägre i Dalarna jämfört med riksgenomsnittet. Länsborna är också något mer benägna att ac-

ceptera aktiva åtgärder som exempelvis jakt, för att komma till rätta med problemdjur jämfört med riket i övrigt.

Av FjällMistras undersökning framkommer betydande åsiktskillnader mellan Sverige som helhet och Dalarna när det gäller hur många rovdjur som ska finnas i Sverige. En viktig slutsats från undersökningen är därför att det inte går att överföra resultat från nationella undersökningar till de län och kommuner som hyser rovdjur. För att få en rättvisande bild av attityderna i dessa områden måste dessa människor också tillfrågas. Genom den undersökning som nu genomförts har denna skevhet i viss mån korrigerats.

2.2. Svarsfrekvens i Dalarna

I Dalarna svarade 66% av de tillfrågade länsborna på attitydundersökningen. Det är högre än riksgenomsnittet vilket antyder att de frågor som ställdes i undersökningen också är frågor som intresserar länsborna i högre utsträckning än svenskarna i genomsnitt. Det blir också tydligt när man tittar på svarsfrekvensen i de olika kommunerna. I flera av de kommuner där det finns ett stort antal rovdjur, till exempel Älvdalen, där är också svarsfrekvensen hög. Av länets kommuner var svarsfrekvensen dock lägst i Orsa. Fortfarande ligger man emellertid även här något över riksgenomsnittet.

Figur W1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

2.3. Resultat

2.3.1. Lo och björn – de mest populära rovdjuren i Dalarna

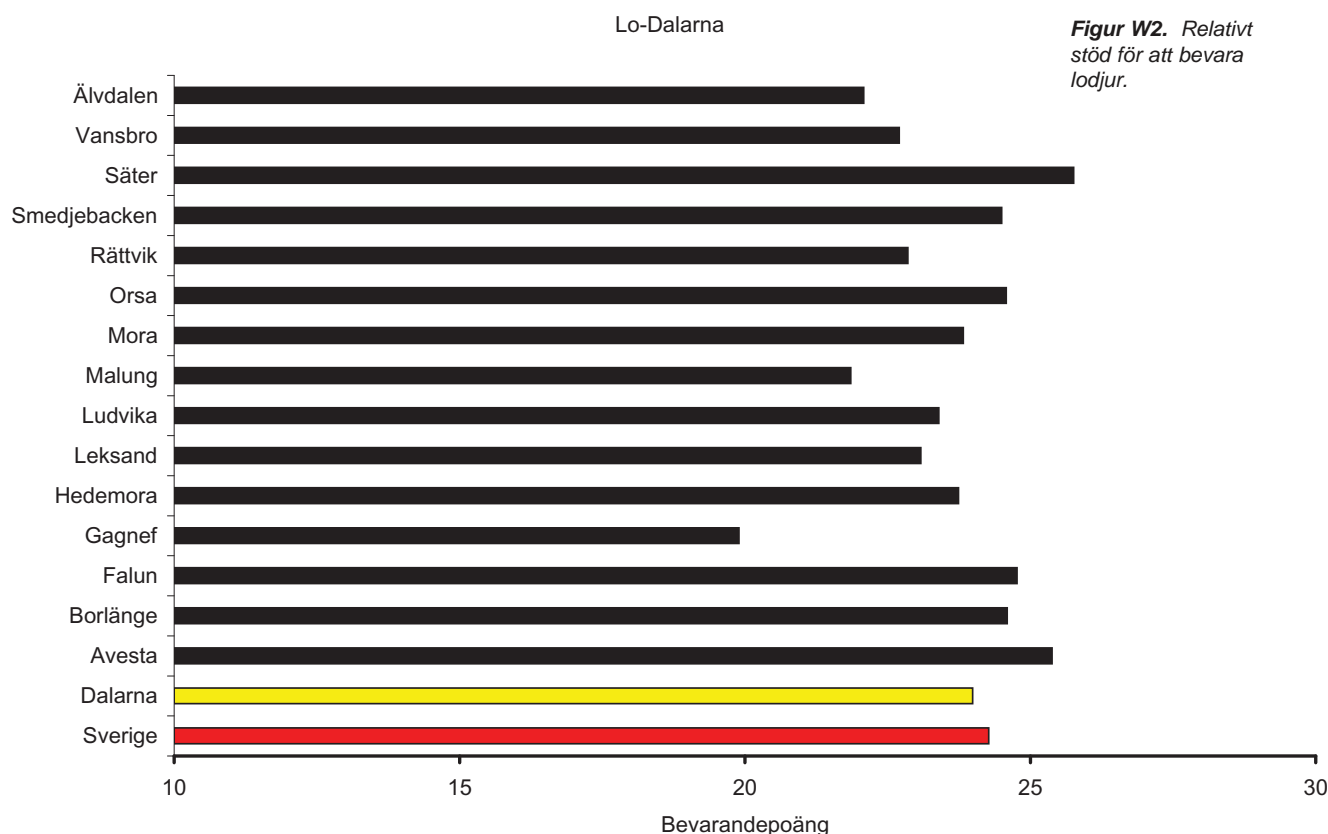
I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rovdjuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

Länsborna i Dalarna är i stort sett lika benägna som riket i övrigt att satsa på bevarandet av lodjur (se figur W2). Boende i Dalarna är emellertid mindre benägna jämfört med boende i Västerbotten (se Västerbotten och figur AC2). Skillnaderna mellan kommunerna är relativt små även om det finns några som sticker ut, däribland Säter där man är beredd att satsa lite mer för att bevara rovdjuren och Gagnef där man vill satsa mindre.

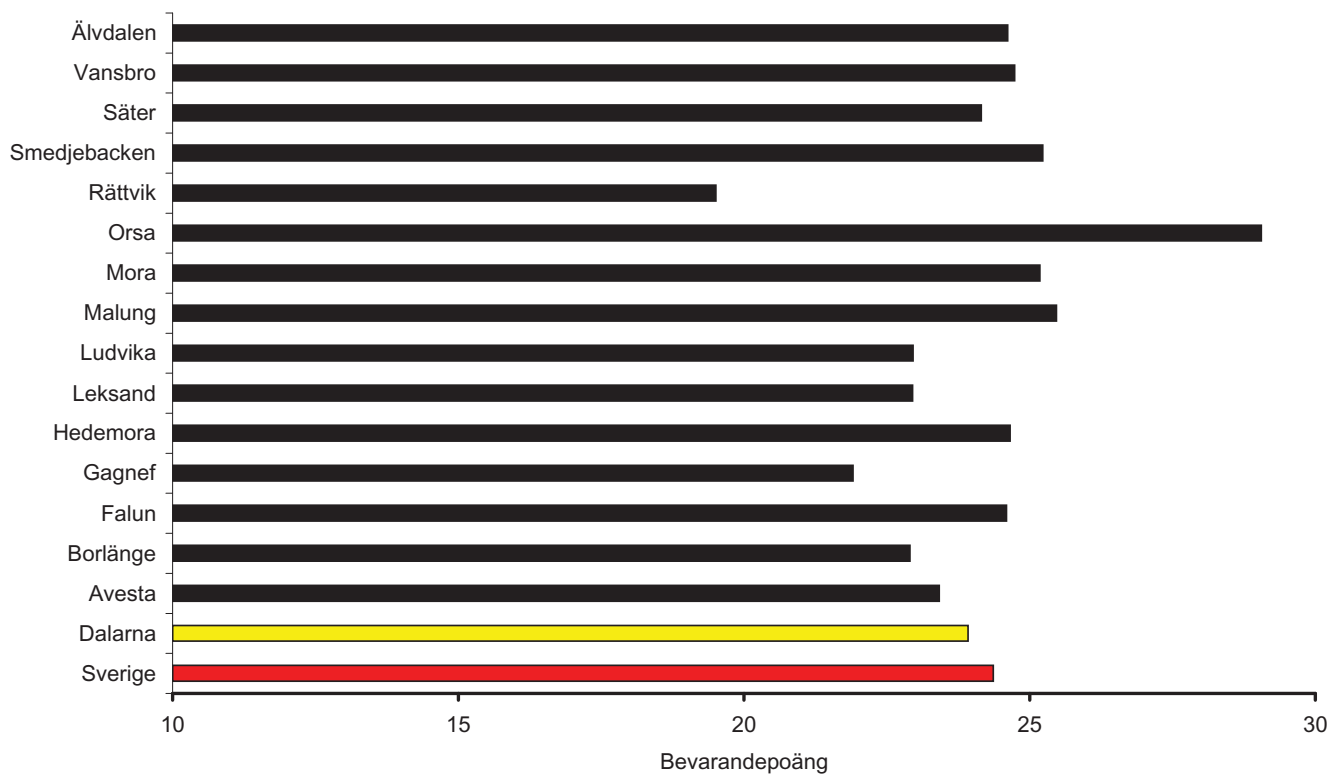
Även när det gäller inställningen till björn följer Dalarna i genomsnitt inställningen i riket i övrigt (figur W3). Här kan man emellertid se en större variation inom länet jämfört med inställningen till bevarandet av lodjuren. De boende i Rättviks kommun är till exempel mindre benägna att vilja satsa på bevarande av björn. I exempelvis Orsa, Smedjebacken och Mora vill man istället satsa mer på bevarandet av björn än övriga kommuner i Dalarna, men även jämfört med svenskarna i gemen. Skillnaden inom Dalarna mellan Rättvik och Orsa kommuner är statistiskt säkerställd.

Synen på bevarandet av järv följer mönstret för lodjur och björn i Dalarna (se figur W4). Här finns inte heller någon större skillnad jämfört med riket i övrigt. Järven är således även i Dalarna det rovdjur som man värnar minst om.

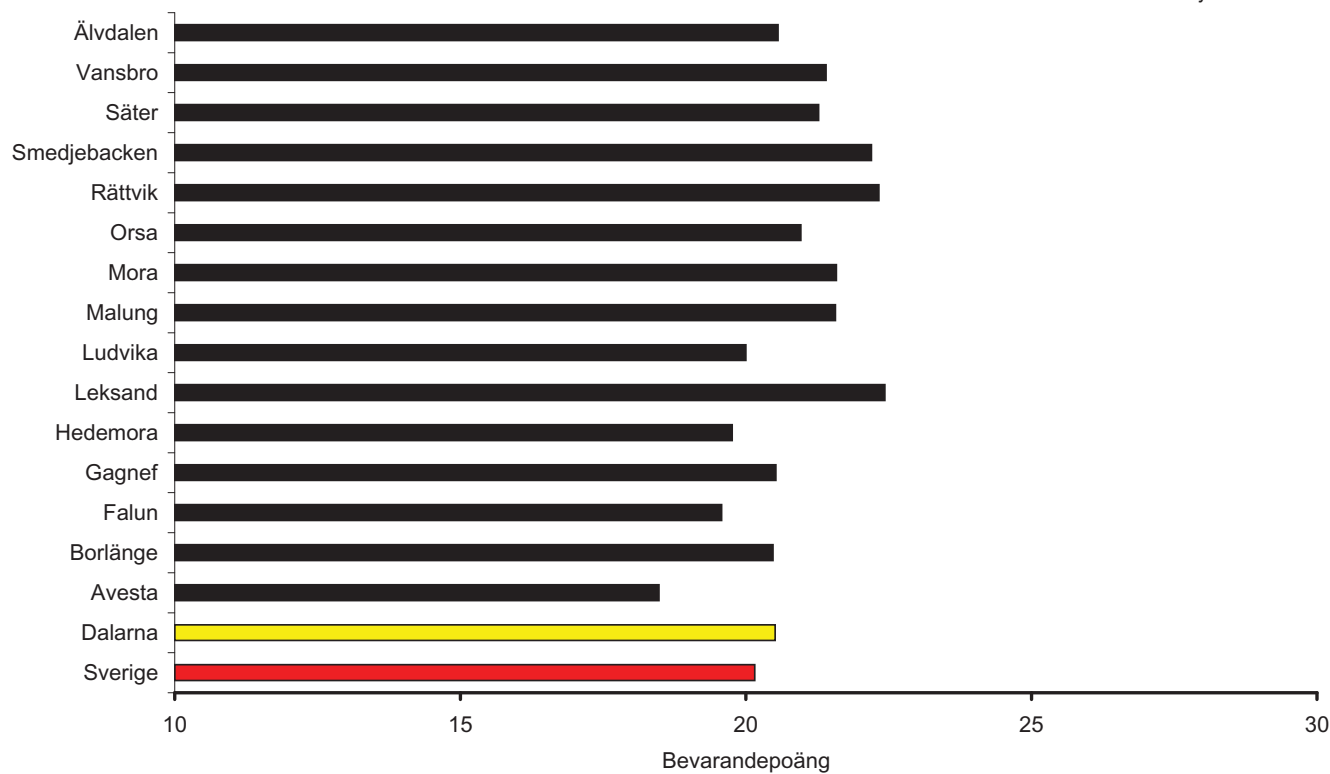
Björn-Dalarna

Figur W3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Dalarna

Figur W4. Relativt stöd för att bevara järv.

Om länsborna i Dalarna var relativt eniga när det gäller bevarandet av lo, björn och järv finns det betydligt större variationer mellan kommunerna när det gäller inställningen till vargen (se figur W5). I Dalarna tenderar man dessutom att vara mindre benägna att vilja satsa på ett bevarande av varg än boende utanför fjällänen, Gävleborg och Västernorrland. I Dalarna är stödet för bevarandet av vargen lägst i kommunerna Älvdalen, Orsa, Mora, Malung, Leksand och Gagnef. Inom länet finns flera statistiskt säkerställda skillnader. Ludvika, den mest positiva kommunen vad gäller bevarandet av varg skiljer sig mot Gagnef, Älvdalen, Orsa, Malung och Mora. Borlänge, Hedemora, Falun, Smedjebacken och Avesta skiljer sig gentemot Älvdalen, Orsa och Malung. Säter, Rättvik och Gagnef skiljer sig gentemot Malung.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Dalarna	21	24	24	22
Skillnad	+1	0	0	-3*

Tabell W1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Dalarna jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

I Dalarna rankades bevarandet av lo och björn (både fick i genomsnitt 24 poäng) signifikant högre än bevarandet av varg (22 poäng) och järv (21 poäng) (se tabell W1). Jämfört med övriga Sverige var man marginellt mer benägna att vilja bevara järv. Skillnaden för synen på bevarandet av varg var statistiskt säkerställd mellan Dalarna och riket i övrigt.

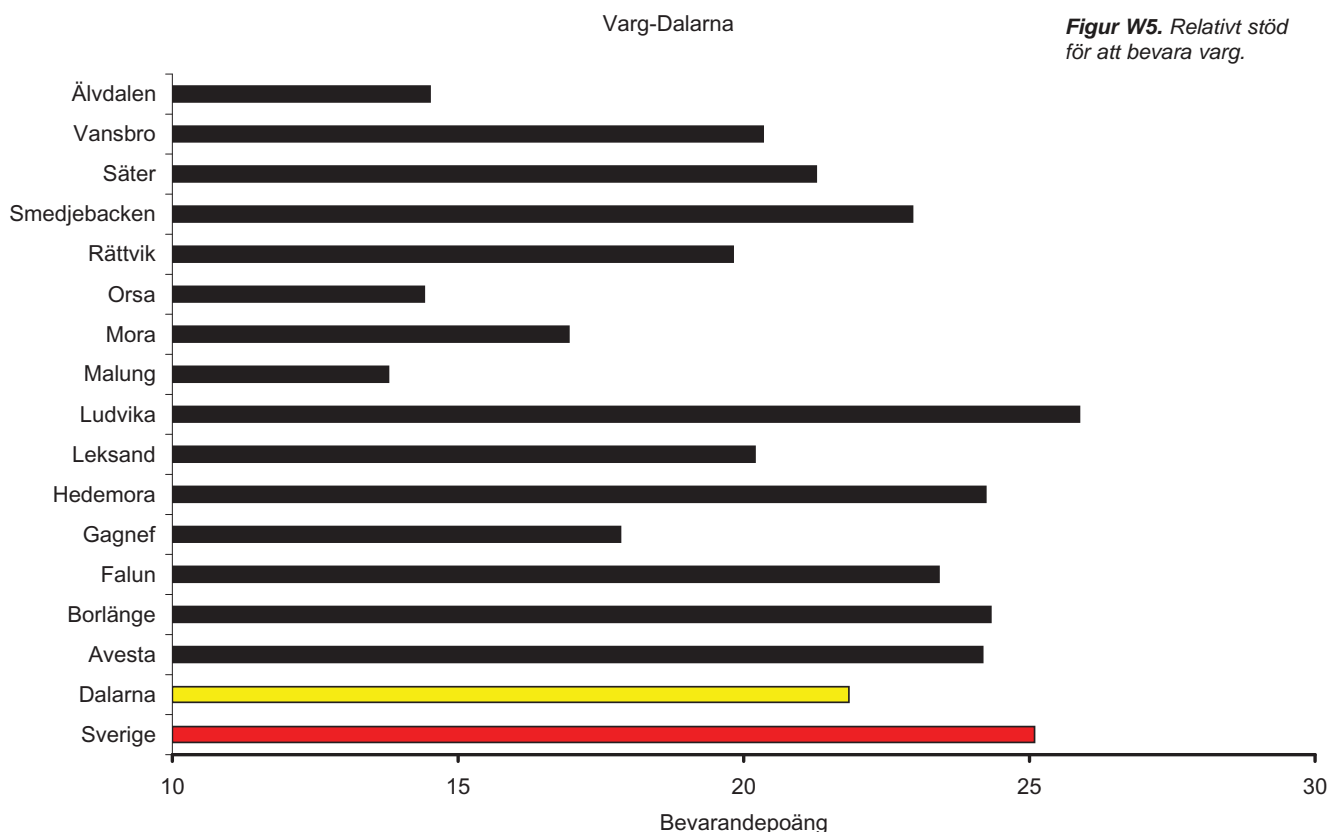
2.3.2. Kritik mot riksdagens minimimål för stora rovdjur

För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara på om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

Det finns fler som är kritiskt inställda till minimiantalet lodjur i Dalarna jämfört med befolkningen i övrigt (se figur W6). Skillnaden mellan Dalarna och riket i övrigt är statistiskt säkerställd. Här finns emellertid en betydande variation mellan kommunerna. Störst är oppositionen i kommunerna Älvdalen, Vansbro, Rättvik, Malung, Leksand och Gagnef. I till exempel Hedemora och Borlänge är man inte lika kritiska till det uppsatta målet.

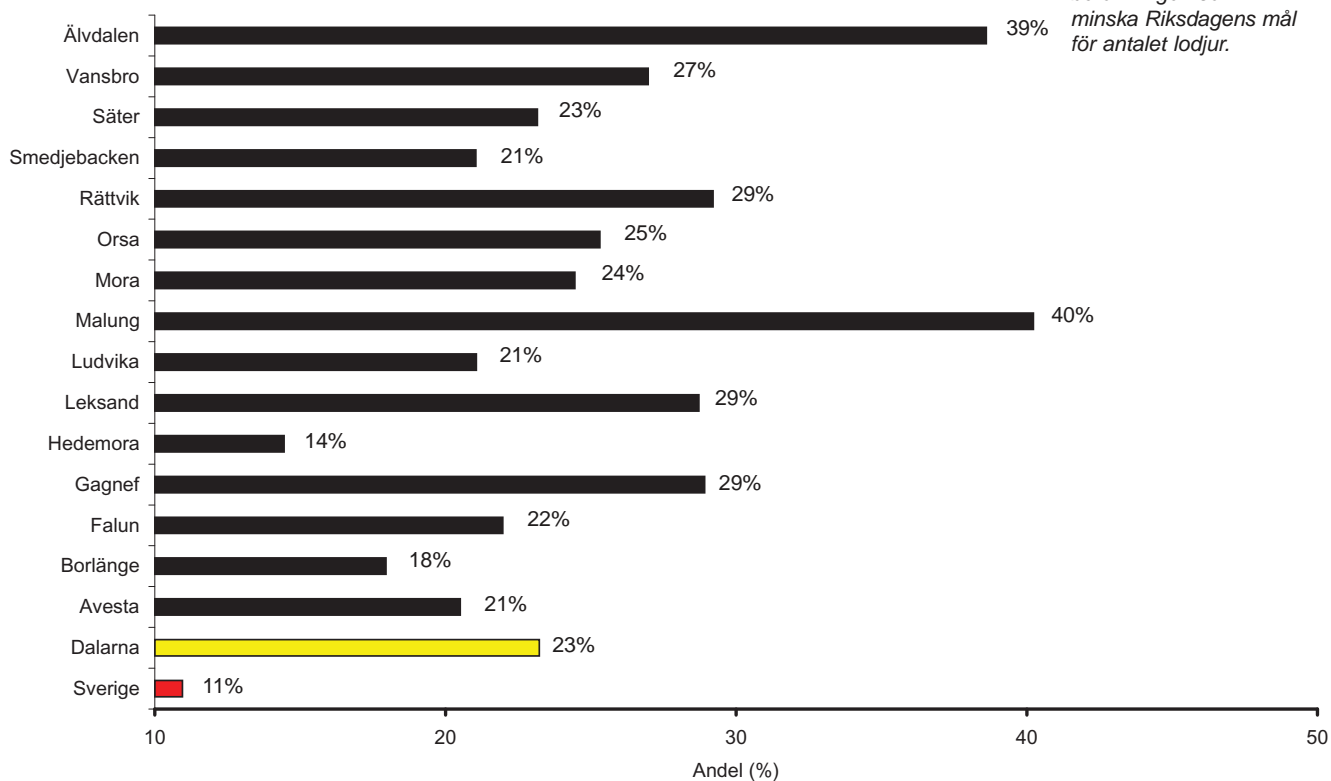
Det finns en betydande skillnad vad gäller inställningen till målen för björn mellan de boende i Dalarna och riket i övrigt (se figur W7). Skillnaden är statistiskt säkerställd. Dubbelt så många ställer sig kritiska till minimimålet 1000 björnar i Dalarna jämfört med boende utanför fjällänen. Noterbart är att boende i alla kommuner i Dalarna är mer negativa än svenskar i övrigt.

Figur W5. Relativt stöd för att bevara varg.

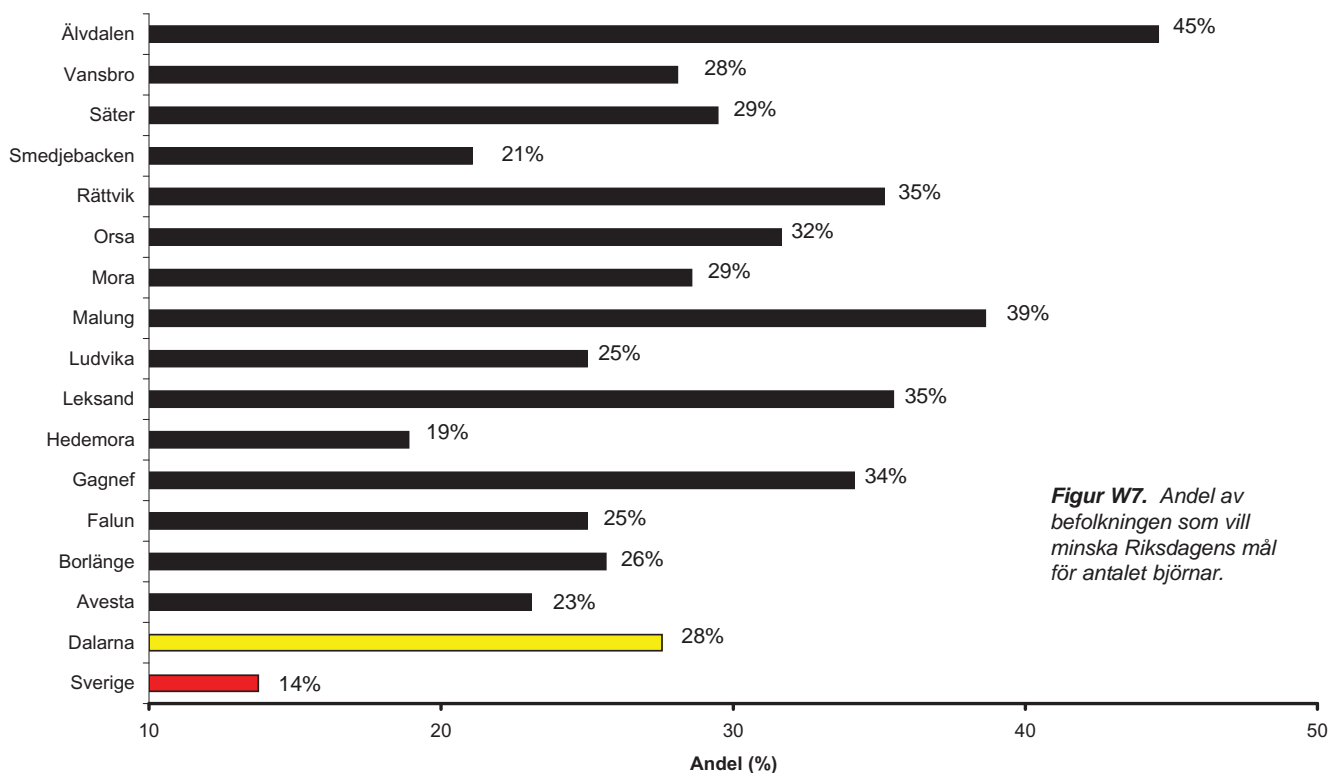
Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur W6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Dalarna: Riksdagens mål på 1000 björnar ska minskas

Figur W7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar.

Som figur W8 visar är befolkningen i Dalarna mer kritiska till Riksdagens mål för järv än Sverige i övrigt. Skillnaden är statistiskt säkerställd. Störst är oppositionen i kommunerna Älvdalen, Malung och Gagnef, där mer än var tredje tillfrågad anser att riksdagens minimålsättning för antalet järvar, dvs. 575 stycken, bör minskas.

Den främsta oppositionen mot Riksdagens mål i Dalarna gäller målet för varg, dvs. 200 stycken (se figur W9). Jämfört med övriga Sverige är skillnaden statistiskt säkerställd. Här möter vi för första gången majoriteter som vill minska det mål som riksdagen beslutat. Noterbart är även här att boende i alla kommuner är mer negativa än svenskarna i övrigt.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Dalarna	19	23	28	32
Skillnad	+8	+12	+14	+17

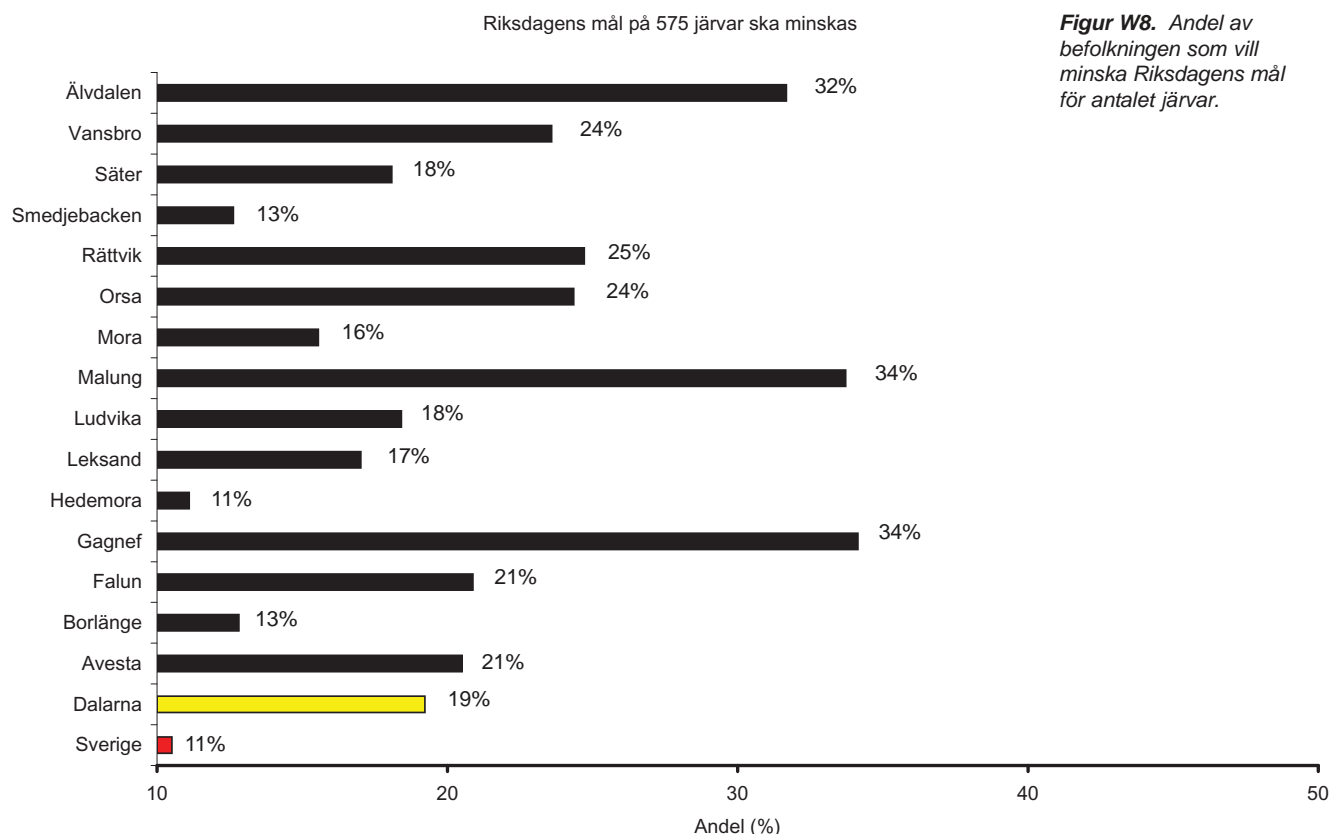
Tabell W2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att riksdagens mål för respektive art ska minskas i Dalarna jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

Även om bevarandet av björnen rankas relativt högt i Dalarna finns det betydande minoriteter som anser att målen inte enbart för antalet björnar utan även för de övriga rovdjuren är för högt satta (se tabell W2). Den fränaste kritiken riktar sig främst mot just björnen, men även mot vargen. Det är således främst kring dessa två rovdjur som vi kan förvänta oss konflikter kring de uppsatta målen. Lokalt vänder sig emellertid även många mot de uppsatta målen för järv och lo. I de kommuner där det finns ett betydande antal av ett eller flera rovdjur är oppositionen som starkast.

2.3.3. Vem ska förvalta rovdjuren?

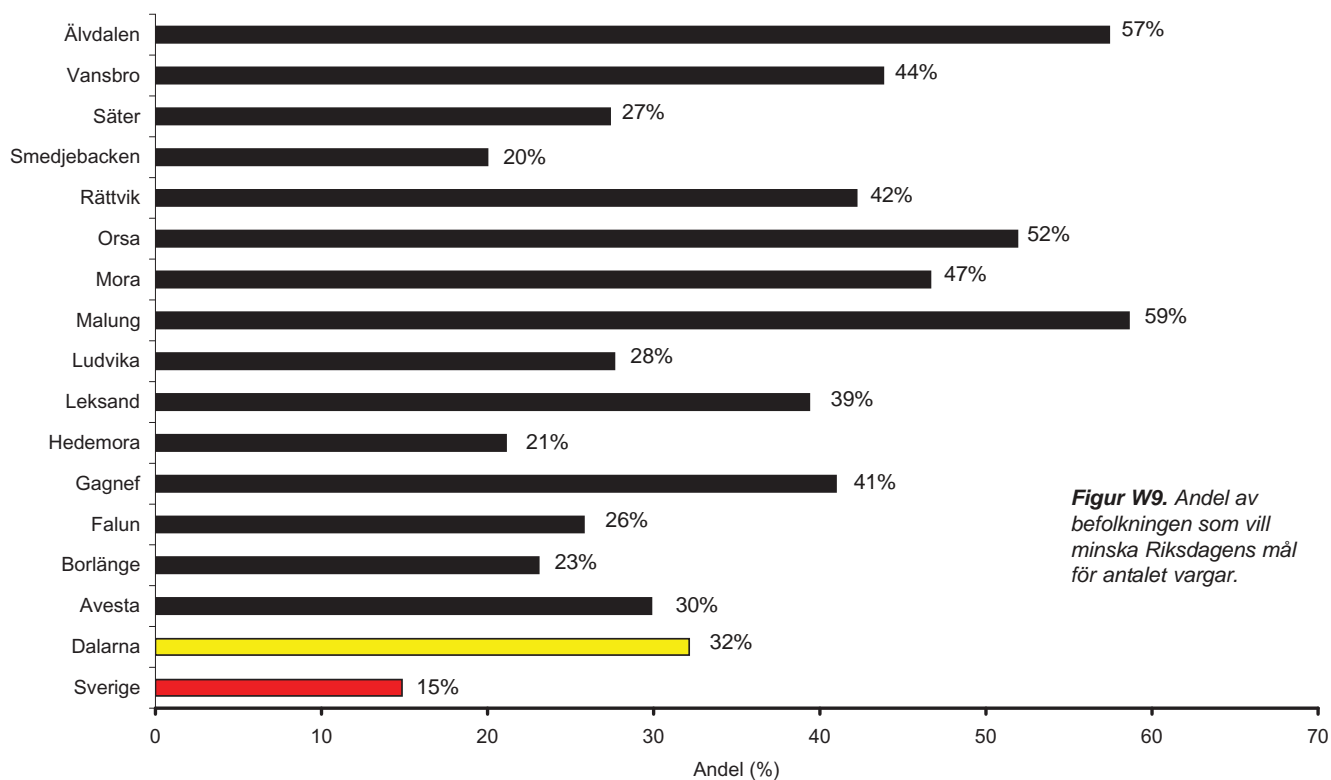
När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna, representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimera den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimera politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning ställde vi därför frågan: "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I figur W10 redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

I Dalarna precis som i landet i övrigt finns ett starkt stöd för såväl Naturvårdsverkets som länsstyrelsens roll som rovdjursförvaltare. Här finns givetvis en variation på kommunal nivå som följer mönstret att där det finns konflikter kring rovdjuren är också förtroende för dessa båda myndigheter lägre. Utmärkande för Dalarna är att stödet för lokala intressen som lokalbefolkningen och kommunerna är starkare än i landet i övrigt. Det gäller även de ekonomiska intressena som samebyarna, LRF men även jägarkåren. Stödet för den ideella naturvården - representerade i den här undersökningen av Svenska Naturskyddsföreningen, SNF, Världsnaturfonden, WWF och Sveriges Ornitologiska Förening, SOF - är däremot lägre än riksgenomsnittet. Precis som i riket i övrigt är det få som anser att polisen, riksdagen, EU och domstolarna ska vara med och utforma rovdjursförvaltningen. Sammantaget är stödet för hur rovdjurs-

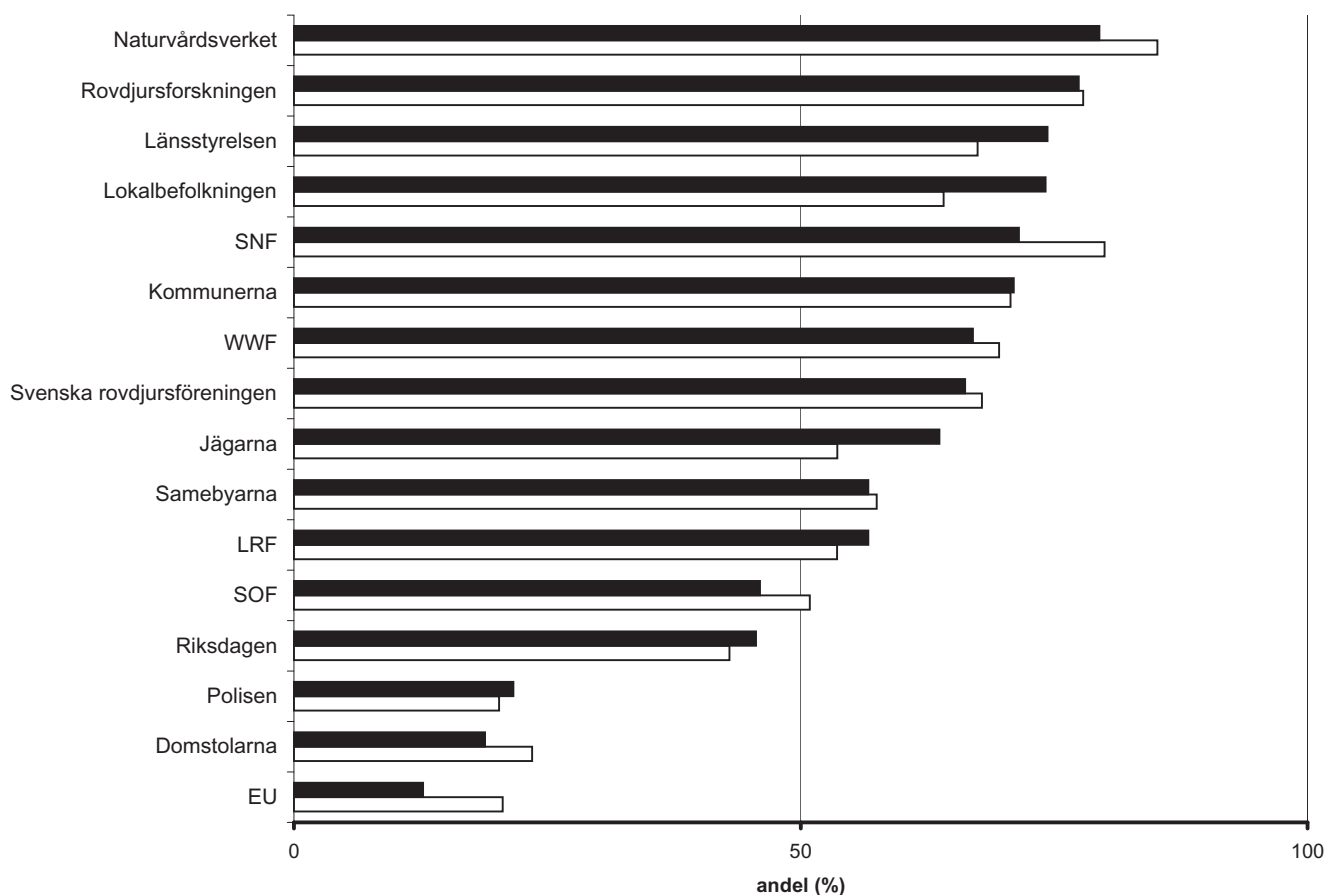

Figur W8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Dalarna: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur W9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur W10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Dalarna. Svarta linjer anger värdet för Dalarna, vita för riket. (I Dalarnas rovdjursgrupp representeras följande intressen: Dalarnas ornitologiska förbund, Idre sameby, Jägareförbundet, LRF, Naturskyddsföreningen, Polismyndigheten, Rovdjursföreningen, Fäbobrskarförbundet, Storskogsbruket, Åklagaremyndigheten Västerås, Jägarnas riksförbund, Forskare, Orsa kommun, Rättviks kommun.)

förvaltningen har organiserats relativt starkt i Dalarna. Ett fortsatt förtroende torde emellertid vara beroende av vilken roll den regionala rovdjursgruppen förmår spela i samband med att rovdjursförvaltningen omsätts i praktiken.

2.3.4. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltning som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att

vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar.

I Dalarna är man mer benägna att vidta aktiva åtgärder för att hantera problem som de stora rovdjuren kan orsaka, jämfört med i Sverige i övrigt (se tabell W3). Det gäller framförallt frågan om att man ska skjuta rovdjur som skapar problem men också att aktivt skrämman iväg rovdjuren. Flertalet ger också sitt stöd till mer passiva åtgärder som att sätta upp stängsel, märka djuren eller flytta eller skrämman iväg rovdjuren innan de skjuts. I likhet med riket i övrigt är det enbart ett fåtal som kan tänka sig att ta ungar från rovdjur eller att använda sig av gift för att döda dem.

	Sätter upp stängsel	märker rovdjur så att de kan övervakas	flyttar rovdjur	skrämmer iväg rovdjur	skjuter rovdjur	tar ungarna från rovdjur	Använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Dalarna	77	79	74	79	52	13	4
Skillnad	- 6*	- 1	- 2	+ 8*	+ 13*	+ 5*	0

Tabell W3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen...". (* indikerar att skillnaden mellan Dalarna och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

3.1. Sammanfattning

I Gävleborg rankar man bevarandet av lodjur högst satt i relation till övriga stora rovdjur. Bevarandet av varg och järv rankar man lägre. Synen på björnen intar en mellanställning. Särskilt attityderna till bevarande av varg skiljer sig från riket i övrigt. För varg är inställningen beroende på vilken kommun i Gävleborg som studeras. Stödet för bevarandet av vargen är särskilt lågt i kommunerna Ovanåker och Ljusdal.

I Gävleborg finns betydande minoriteter (19-28%) som inte ställer sig bakom de av Riksdagen fastställda målen för de fyra stora rovdjuren. Störst är oppositionen mot målen för björn och varg. Det är kring dessa två rovdjur som vi fortsatt förvänta oss att konflikter kring de uppsatta målen kan uppstå. Det här gäller framför allt de kommuner där det finns ett betydande antal av ett eller flera rovdjur eller där det redan förekommit konflikter mellan människa och rovdjur.

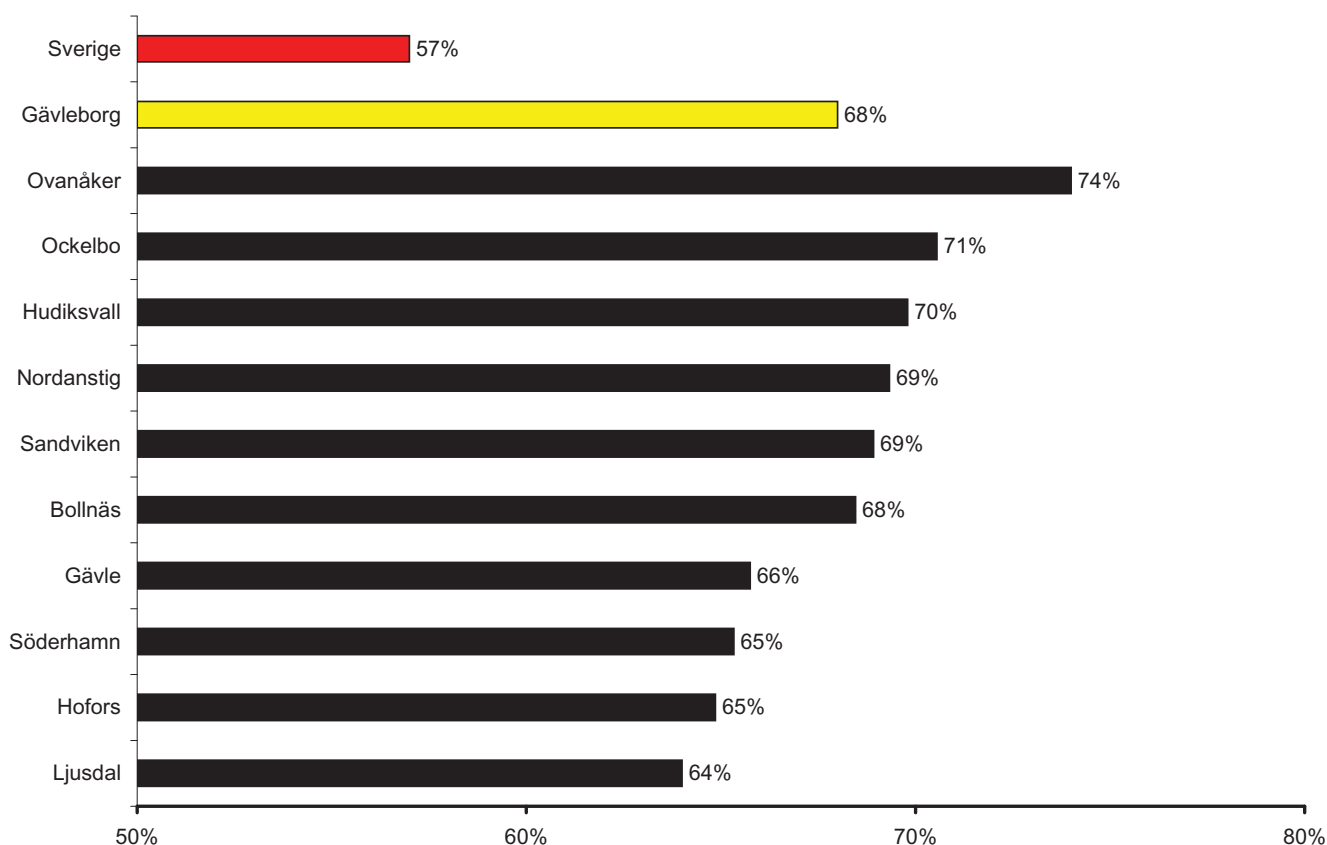
Trots att det finns kritik mot de av Riksdagens fastställda målen för antalet rovdjur finns ett starkt stöd för såväl Naturvårdsverkets som länsstyrelsens roll som rovdjursförvaltare i Gävleborg. Utmärkande för Gävleborg är att man vill öka inflytandet för lokalbefolkningen och kommunerna, liksom att jägarna, men även samebyarna och LRF får ett starkare stöd än för riket i

övrigt. Länsstyrelsen får däremot ett något svagare stöd jämfört med riket i genomsnitt

Av FjällMistras undersökning framkommer betydande åsiktskillnader mellan Sverige som helhet och Gävleborg när det gäller hur många rovdjur som ska finnas i Sverige. En viktig slutsats från undersökningen är därför att det inte går att överföra resultat från nationella undersökningar till de län och kommuner som hyser rovdjur. För att få en rättvisande bild av attityderna i dessa områden måste dessa människor också tillfrågas. Genom FjällMistras undersökning som nu genomförts har denna skevhet i viss mån korrigerats.

3.2. Svarsfrekvens i Gävleborg

I Gävleborg besvarade 68 procent av de tillfrågade attitydundersökningen (se figur 1). Det är elva procentenheter över riksgenomsnittet, vilket visar på det intresse som finns i länet för de frågor som attitydundersökningen berör. Svartsfrekvensen mellan de olika kommunerna varierar med flest svar i Ovanåker, följt av Ockelbo och Hudiksvall. I Ljusdal, Hofors, Söderhamn och Gävle har en något färre andel av de tillfrågade valt att besvara undersökningen.

Figur X1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

3.3. Resultat

3.3.1. Lodjuret mest populärt i Gävleborg

I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

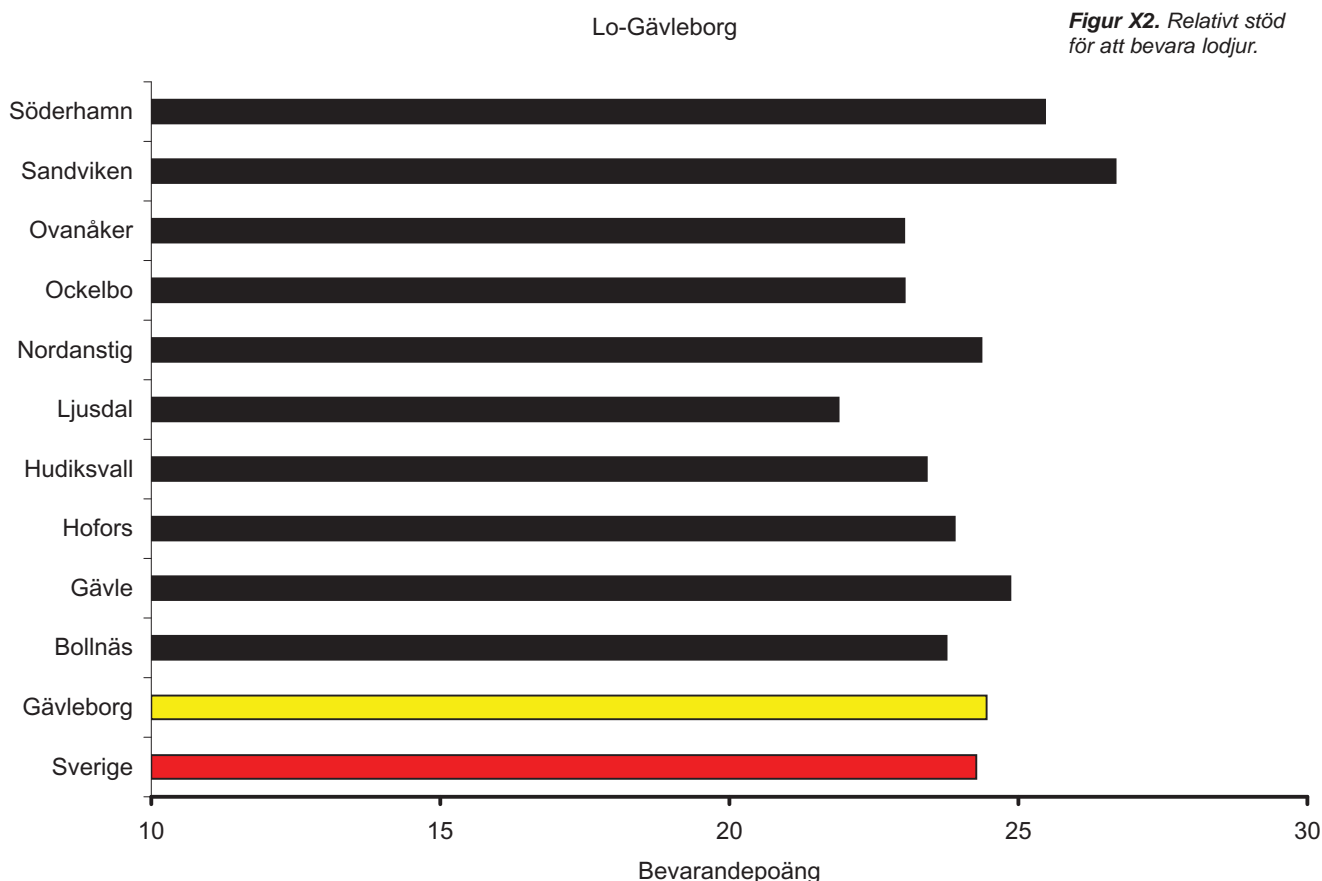
Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rovdjuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

Av den givna poängsumman kan gävleborgarna tänka sig att fördela 24 poäng av 100 för bevarandet av lodjur (se figur X2).

Det är lika mycket som övriga svenskar kan tänka sig att satsa för att bevara lodjuren. Av figuren framgår det att det finns vissa skillnader mellan länets kommuner, där de boende i Sandviken och Söderhamn är mer benägna att satsa på bevarandet av lodjuren jämfört med de övriga kommunerna. Skillnaderna mellan kommunerna är emellertid inte statistiskt säkerställda.

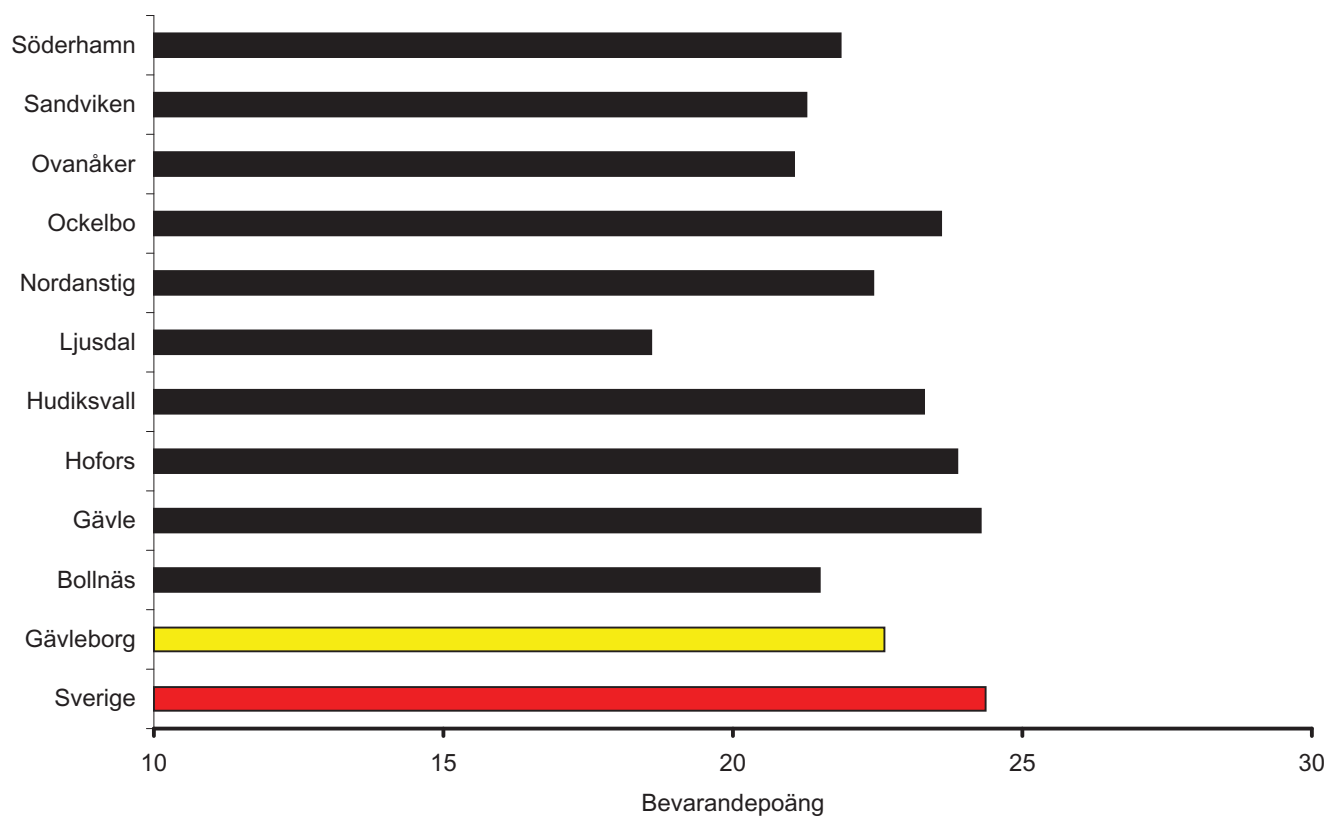
Jämfört med svenskarna i övrigt är det något färre av de boende i Gävleborg som kan tänka sig att satsa på bevarandet av björnen (se figur X3). Av de 100 givna poängen kan man tänka sig att fördela 23 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för björn. I länet finns också en statistiskt säkerställd skillnad mellan kommunerna. I Ockelbo och Gävle är man betydligt mer benägna än i till exempel Ljusdal att fördela resurser för att bevara björnen.

I Gävleborg är det i procentenheter räknat något fler som kan tänka sig att satsa på bevarandet av järven jämfört med riket i övrigt (figur X4). Skillnaden är emellertid inte statistiskt säkerställd. I vissa av länets kommuner förefaller det finnas ett större intresse för bevarandet av järven än i andra. Till exempel utmärker sig såväl Söderhamn och Sandviken. Skillnaderna gentemot till exempel Ovanåker där bevarandebetydelsen förefaller vara lägre är emellertid inte statistiskt säkerställda.

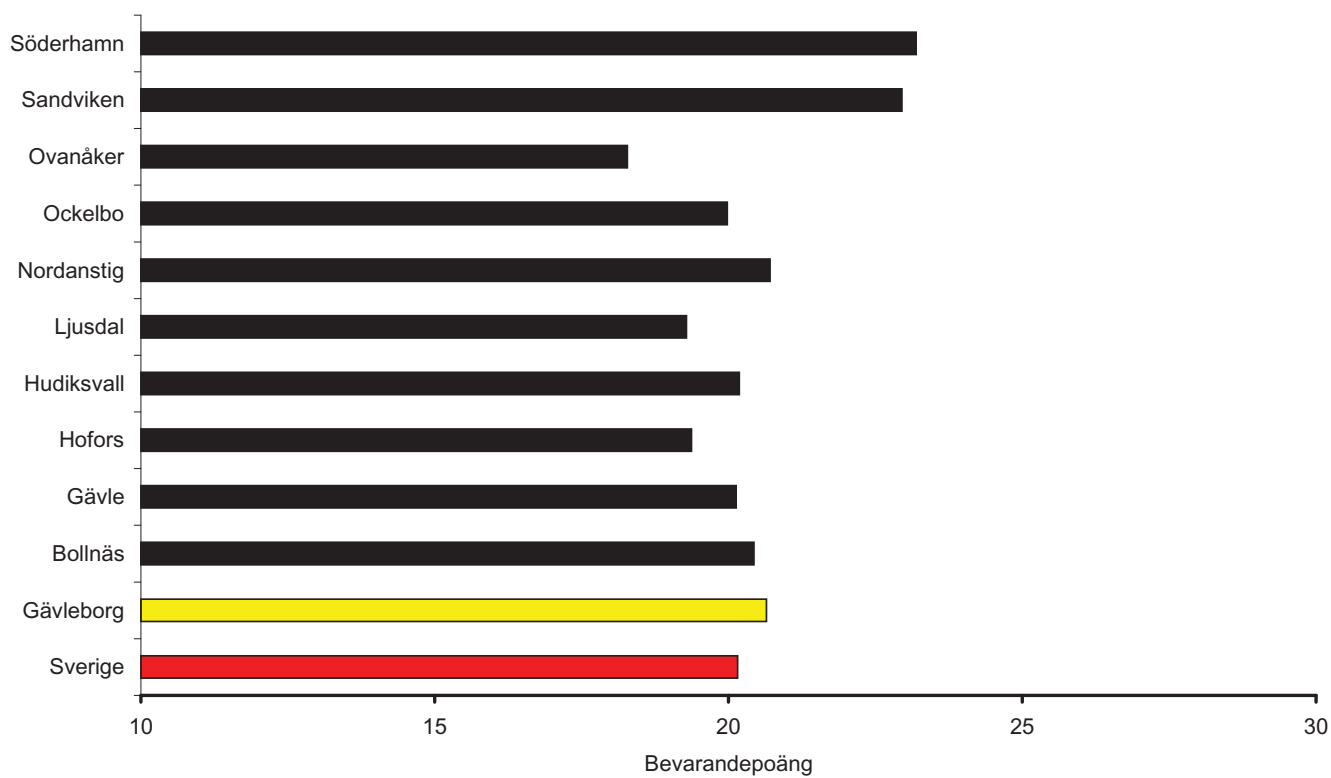
Björn-Gävleborg

Figur X3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Gävleborg

Figur X4. Relativt stöd för att bevara järv.

Viljan att bevara varg är betydligt lägre i Gävleborg jämfört med såväl de övriga Norrlandslänen som riket i övrigt (se figur X5). Det är en statistiskt säkerställd skillnad som även avspeglar sig i de enskilda kommunernas inställning i länet. I Ovanåker är man till exempel mindre benägna att vilja bevara varg jämfört med Hofors, Söderhamn, Gävle, Hudiksvall, Sandviken och Bollnäs. I Ljusdal är man också mindre benägna att bevara varg jämfört med Hofors och Söderhamn.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Gävleborg	21	24	23	20
Skillnad	+1	0	-1	-5*

Tabell X1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Gävleborg jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

Som tabell X1 visar ligger Gävleborgarnas intresse för bevarande av de olika rovdjuren, förutom vargen, i linje med riket i övrigt. Det låga intresset för att bevara varg, vilket också är statistiskt säkerställt, kan med all sannolikhet förstås mot bakgrund av att det förekommit konflikter mellan just varg och människa inom länet. Det framkommer också om man tittar på variationen i bevarandebeslut mellan kommunerna. Det låga bevarandebeslutet är främst koncentrerat till vissa av länets kommuner.

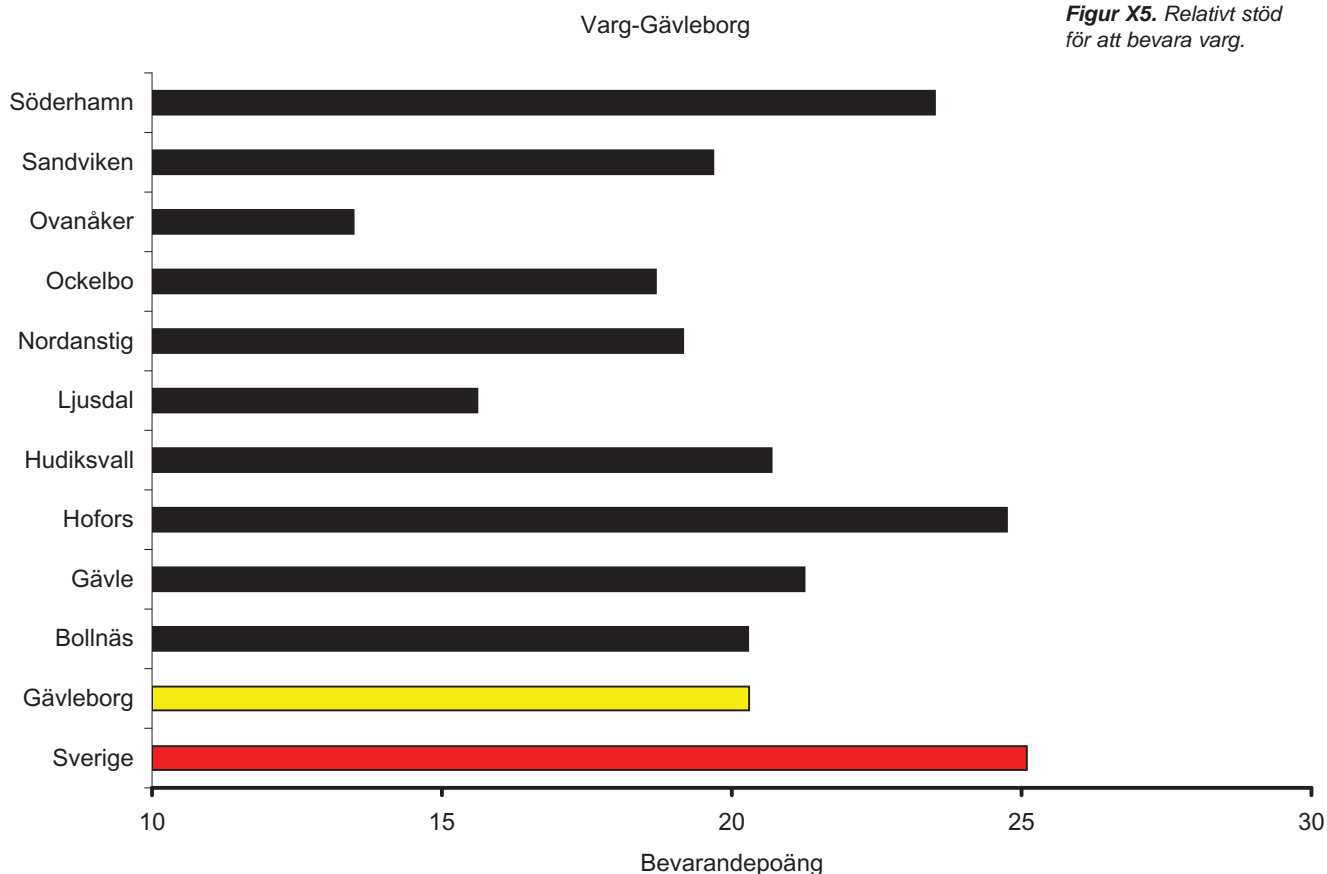
3.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur.

För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som Riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

Majoriteten av de boende i Gävleborg ställer sig bakom Riksdagens målsättning vad gäller antalet lodjur. Nästan var fjärde invånare anser emellertid att målet är för högt ställt och att antalet lodjur bör minskas (se figur X6). Det finns således en viss skillnad mellan Gävleborg och riket, vilken också är statistiskt säkerställd. Kritiken är starkt koncentrerad till vissa kommuner, främst Ljusdal, Ovanåker, Ockelbo och Bollnäs. I Gävle är kritiken inte lika stark vilket tyder på att det finns en attitydskillnad mellan de som är bosatta i städerna och de som är bosatta på landsbygden.

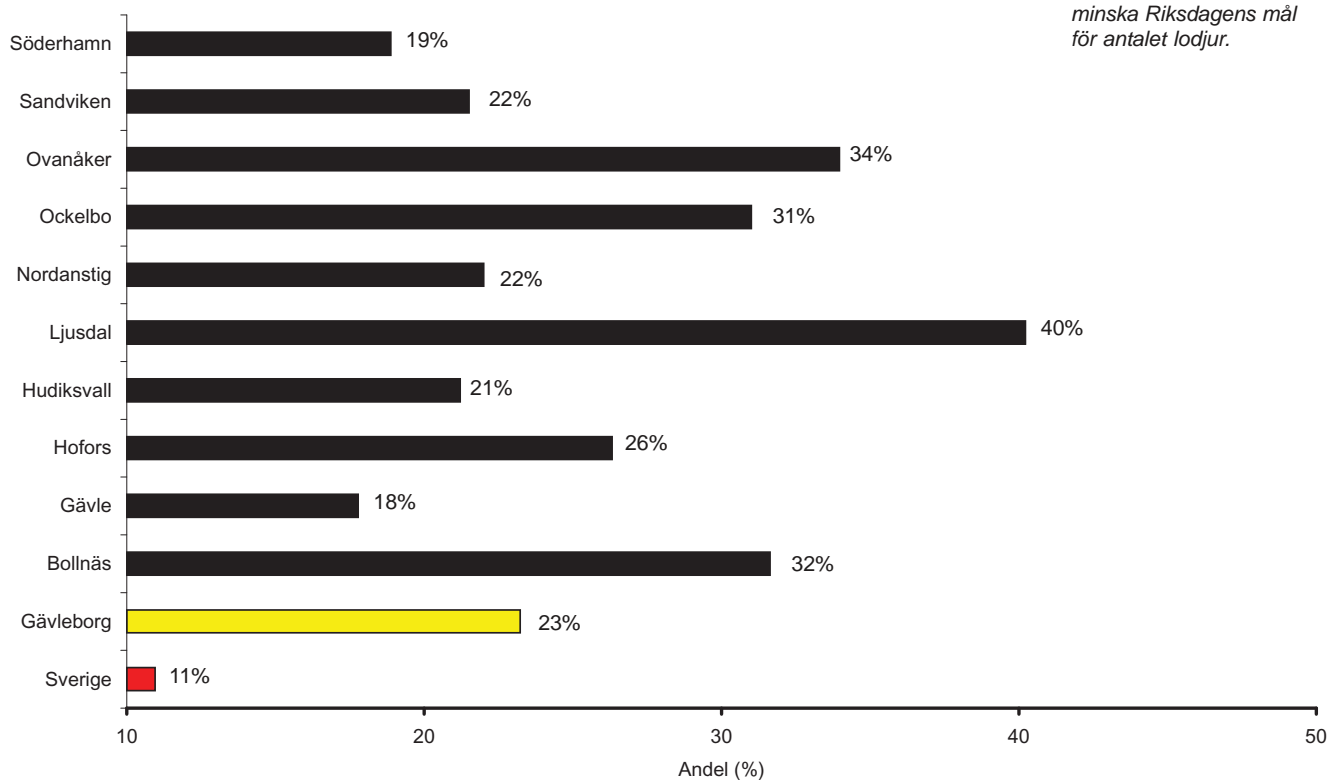
Även när det gäller attityderna till björn finns en omfattande kritik till Riksdagens mål i länet. Nästan var tredje person i Gävleborg anser att 1000 björnar är för mycket och bör minskas, jämfört med endast elva procent på riksnivå (se figur X7). En skillnad som är statistiskt säkerställd. Också här kan man se att kritiken är koncentrerad till vissa kommuner. I Ovanåker anser till exempel nästan varannan tillfrågad att Riksdagens målsättning bör revideras.

Figur X5. Relativt stöd för att bevara varg.

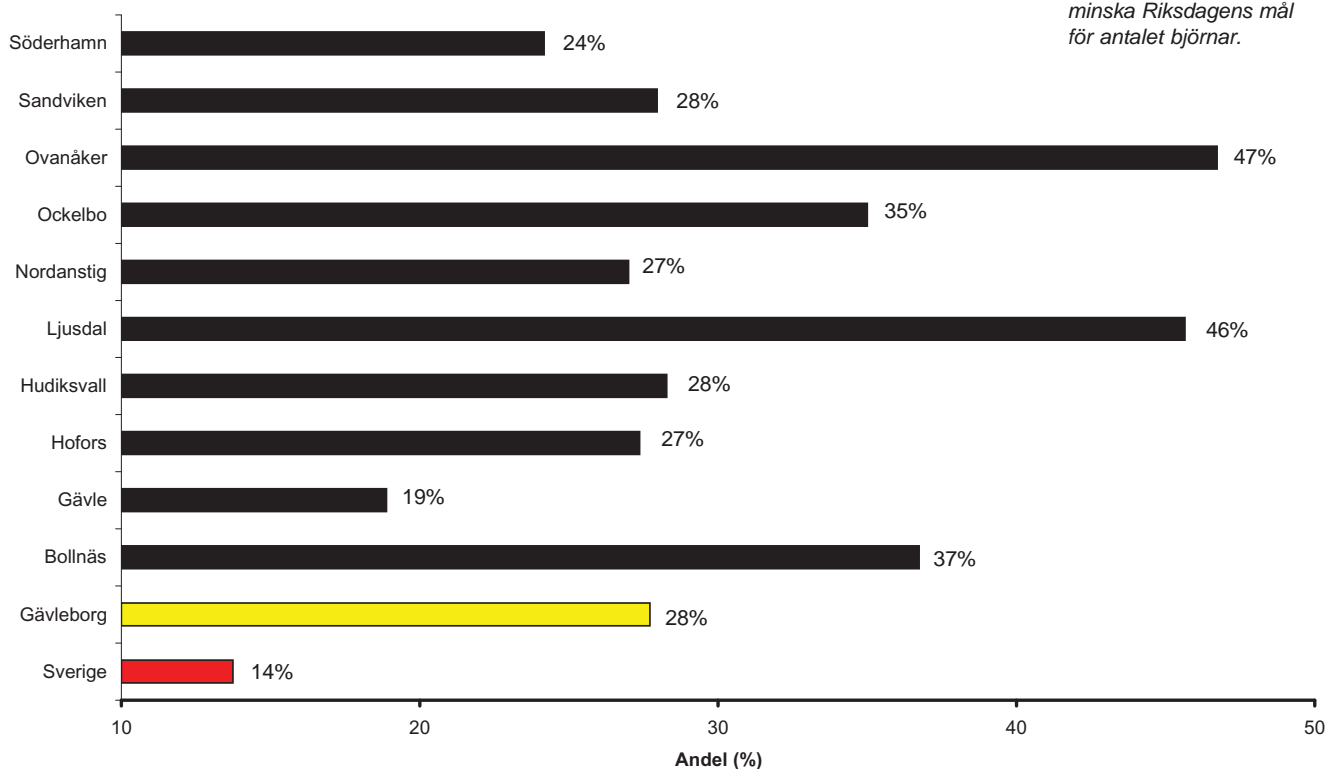
Gävleborg: Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur X6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Gävleborg: Riksdagens mål på 1000 björnar ska minskas

Figur X7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar.

I Gävleborg är konflikterna kring de fastställda målen för järven inte lika uttalad som för till exempel björn och varg. Fortfarande är det emellertid nästan dubbelt så många kritiker till Riksdagens mål för antalet järvar i Gävleborg jämfört med riket (se figur X8). Det är främst i Ovanåker och Ljusdal som många inte ställer sig bakom målen medan de boende i Gävle och Söderhamn inte är lika kritiska.

Mer än var fjärde Gävleborgare vänder sig mot det mål för antalet vargar som Riksdagen fastställt (se figur X9). Liksom för de övriga rovdjuren finns här en statistiskt säkerställd skillnad mellan attityderna i länet och attityderna i riket i övrigt. Precis som är fallet med de övriga rovdjuren kan man också se att attityderna mellan de boende i städerna och de som bor i mindre tätorter och på landsbygden skiljer sig åt. I städerna är man inte lika kritiskt inställda till vargen som på landet.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Gävleborg	19	23	28	26
Skillnad	8*	12*	14*	9*

Tabell X2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att Riksdagens mål för respektive art ska minskas i Gävleborg jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

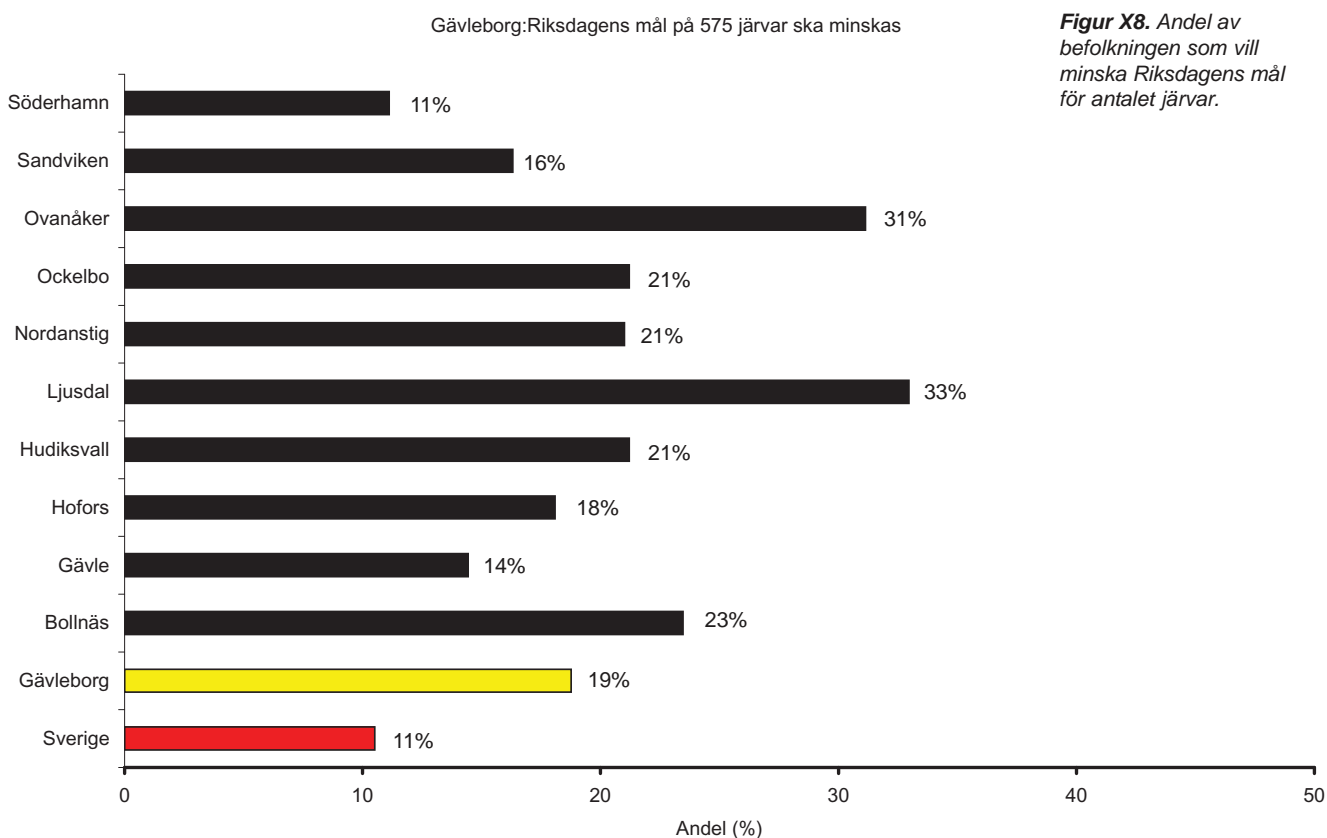
Som tabell X2 visar är det många av de som är bosatta i Gävleborg som inte ställer sig bakom de mål som Riksdagen fastställt för något av de fyra rovdjuren. Kritiken riktas emellertid främst mot björn och varg där mer än en fjärde del av länsborna anser att målen är för högt ställda. I materialet kan man se en tydlig attitydskillnad mellan städerna och landsbygden. Rovdjurskritiken är således koncentrerad till vissa av länets kommuner,

främst Ovanåker och Ljusdals kommuner, men även i Bollnäs och till exempel Ockelbo riktas en stark kritik mot målen.

3.3.3. Vem ska förvalta rovdjuren?

När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och Länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimeras den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimeras politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning frågade vi därför "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I tabellen redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

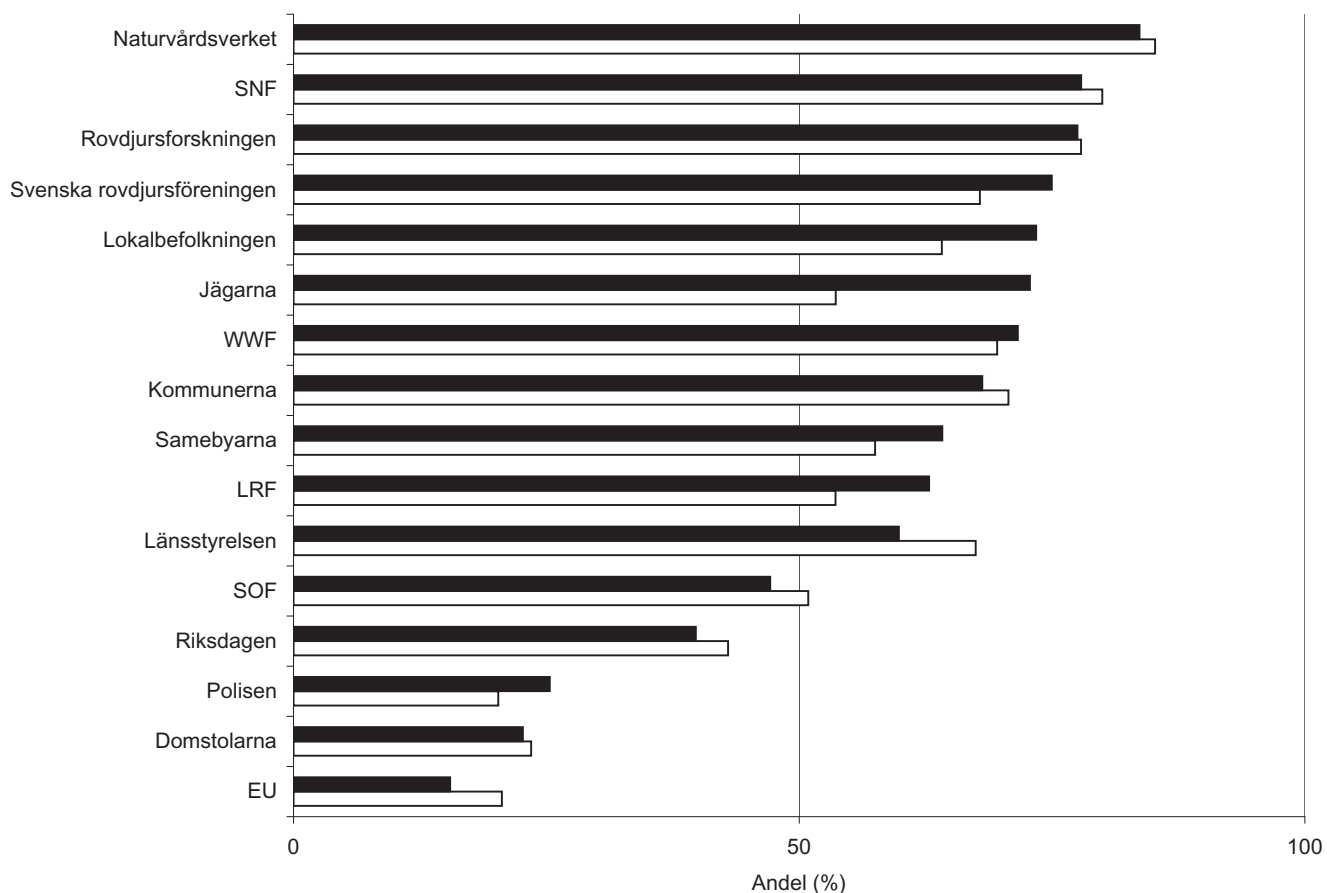
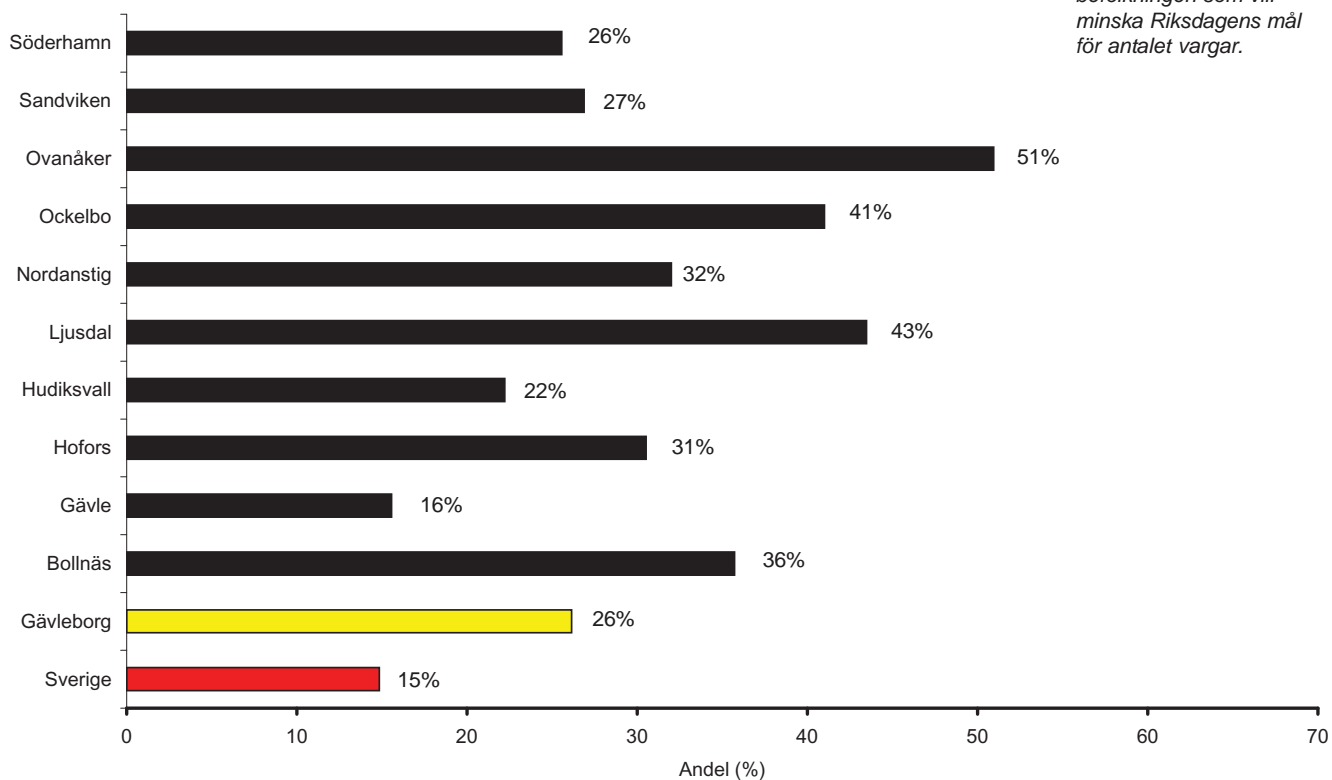
I Gävleborg liksom i de andra undersökta länen är stödet för Naturvårdsverket i dess roll som rovdjursförvaltare starkt (se figur X10). I länet manifesteras även ett starkt stöd för den ideella naturvården, här representerad av Svenska naturskyddsföreningen, Svenska rovdjursföreningen och Världsnaturfonden. De boende i Gävleborg anser även att lokalbefolkningen och kommunerna ska få vara med och bestämma hur rovdjuren ska förvaltas. Utmärkande för Gävleborg är också att främst jägarna, men även samebyarna och LRF får ett starkare stöd än för riket i övrigt. Länsstyrelsen får däremot ett något svagare stöd jämfört med riket i genomsnitt. Länsborna ger även Riksdagen, Polisen, Domstolarna och EU ett relativt lågt stöd.

Figur X8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Gävleborg: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur X9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur X10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Gävleborg. Svarta linjer anger värdet för Gävleborg, vita för riket. (I Gävleborgs rovdjursråd representeras länsstyrelsen, Mellanskog, jord- och skogsägare, Svenska Rovdjursföreningen, Kommuner, Svenska Naturskyddsföreningen, LRF, Fäbodföreningen, Åklagarämbetet, Jägareförbundet, Polisen, Storskogsbruket.)

3.3.4. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltningen som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar (se tabell X3).

De boende i Gävleborg uttrycker i huvudsak sitt stöd till de åtgärder som idag används för att ta hand om problemdjur. Det gäller i första hand att exempelvis djurägare fredas genom uppsättandet av stängsel eller att djuren märks så att de på olika sätt kan övervakas. Länsborna är emellertid också något mer benägna än svenskarna i gemen att vilja nyttja mer aktiva åtgärder som till exempel att skrämma iväg rovdjuren men också använda jakt som metod för att komma till rätta med djur som ställer till med problem.

	sätta upp stängsel	märka rovdjur så att de kan övervakas	flytta rovdjur	skrämma iväg rovdjur	skjuta rovdjur	ta ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Gävleborg	82	80	75	78	53	12	6
Skillnad	-1	0	-1	+7*	+14*	+4*	+2

Tabell W3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..." (* indikerar att skillnaden mellan Gävleborg och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

Västernorrland

4

4.1. Sammanfattning

De boende Västernorrland är mer positiva till att satsa på bevarande av lo och björn än varg och järv. Åsikterna stämmer väl överens med riket i övrigt. Attityderna till de olika rovdjuren skiljer sig emellertid något beroende på var man bor. Det blir tydligt när man studerar länsbornas attityder till de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

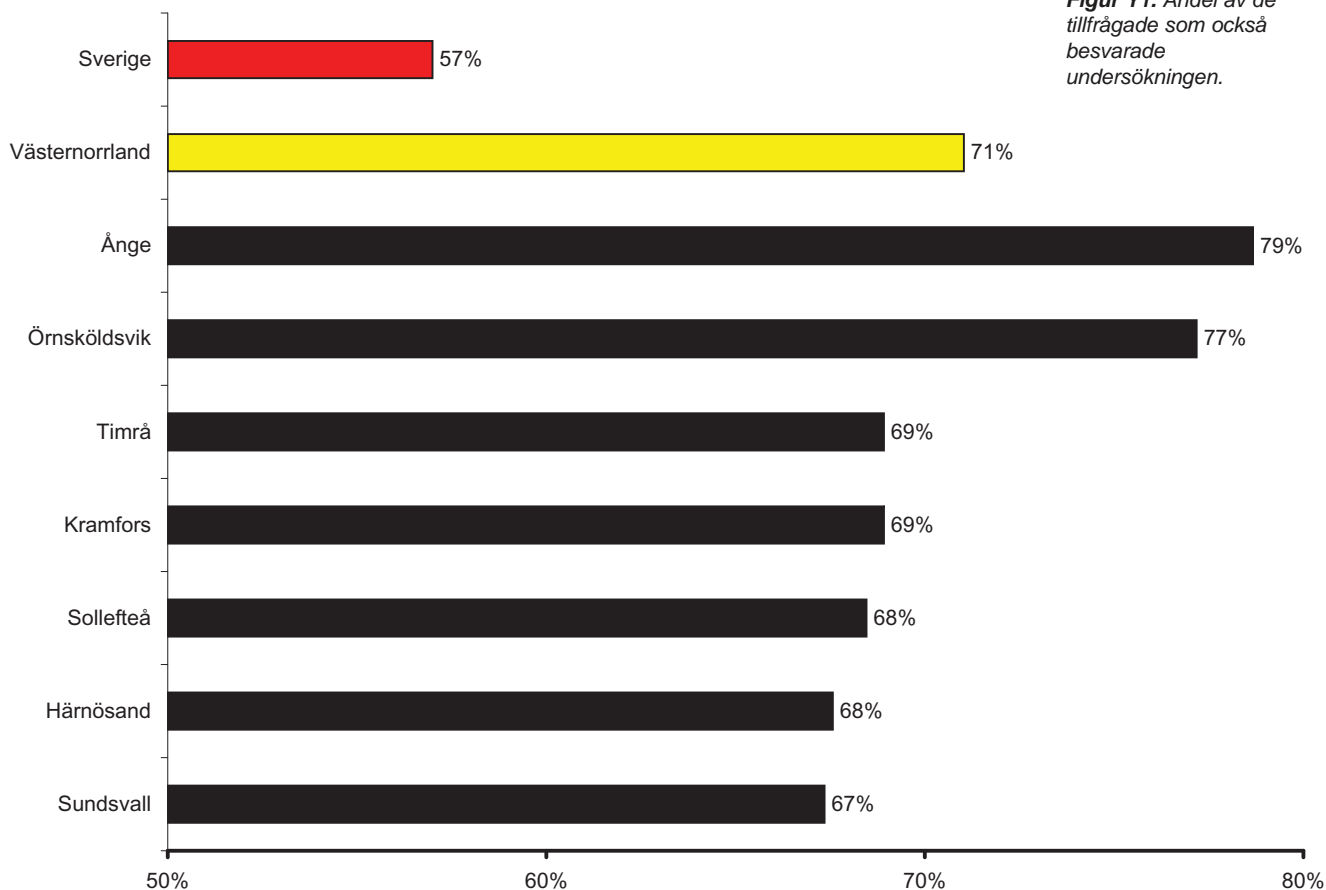
Även om en majoritet av länsborna ställer sig bakom de mål som Riksdagen fastställt finns det en stor minoritet som vänder sig främst mot de fastställda målen för björn och varg. Var femte tillfrågad länsbo menar att 1000 björnar och 200 vargar i landet är för många och att det fastställda målet därför bör revideras. Kritiken tenderar att vara koncentrerad främst till vissa kommuner däribland Ånge och Sollefteå.

Trots att det finns viss opposition mot hur många rovdjur som ska finnas ger en mycket stor majoritet sitt stöd till den rådgivande regionala rovdjursgrupp som etablerats vid länsstyrelsen i Västernorrland med uppgift att bistå länsstyrelsen i förvaltningen av rovdjuren. De allra flesta länsbor rankar Naturvårds-

verket, dvs. den nationella organisation som ansvarar för den övergripande förvaltningen, främst. Därefter anser man även att rovdjursforskningen bör ha inflytande över förvaltningen. Utmärkande för Västernorrland jämfört med de övriga länen i norr är att man ger ett mycket starkt stöd till den ideella naturvården, representerade av Naturskyddsföreningen, Svenska rovdjursföreningen och Världsnaturfonden.

4.2. Svarsfrekvens i Västernorrland

I Västernorrland har 71 % av de tillfrågade besvarat attitydundersökningen (se figur Y1). Det är 14 procentenheter fler än för riket i genomsnitt vilket får betecknas som en mycket hög svarsfrekvens. Att det är så pass många som valt att besvara undersökningen visar att intresset för de frågor som undersökningen berör är mycket högt i länet. Högst svarsfrekvens har Ånge och Örnsköldsvik med 79 respektive 77 procentenheter. I de övriga kommunerna ligger svarsfrekvensen på mellan 67-69 %.

Figur Y1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

4.3. Resultat

4.3.1. Lo och björn mer populära än varg och järv.

I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rovdjuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

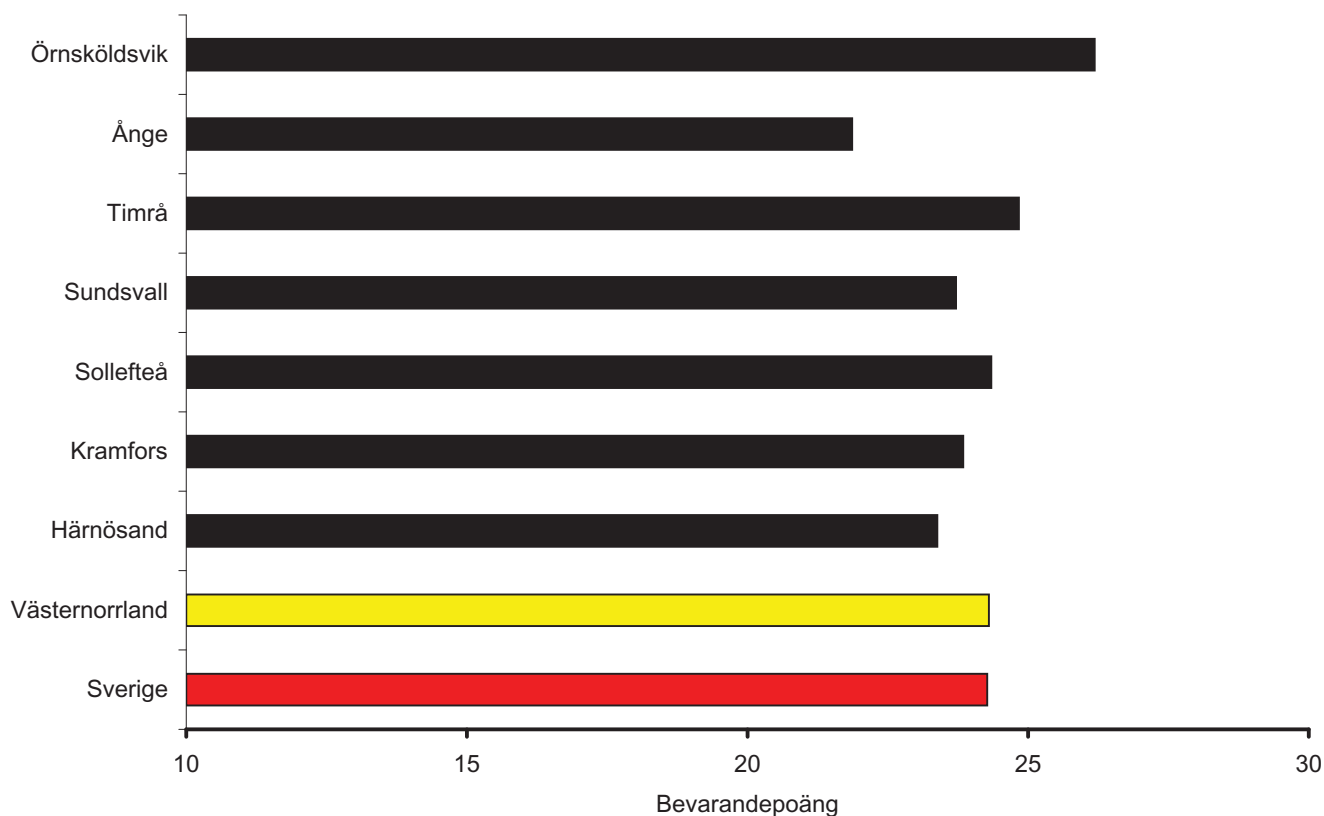
Stödet för bevarandet av lodjur är lika starkt i Västernorrland som i riket i övrigt (se figur Y2). Av 100 poäng möjliga är de boende i länet beredda att fördela 24 poäng. Intresset för att bevara lodjuret är nästan lika högt i samtliga kommuner. Vad gäller frågan om bevarande finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan kommunerna i Västernorrland.

Även när det gäller björnen är de boende i Västernorrland lika intresserade som riksgenomsnittet att anslå poäng för projekt som bevarar björnen (se figur Y3). Precis som när det gäller lodjuret är emellertid stödet för björnens bevarande som lägst i Ånge. Det högsta stödet för att bevara björnen finns i de större städerna dvs. Sundsvall och Örnsköldsvik, vilket medför att man kan skönja en visa åsiktsskillnad mellan de boende i städerna och de som bor på landsbygden eller i mindre tätorter. Det finns emellertid inga statistiskt säkerställda skillnader mellan kommunerna i Västernorrland när det gäller frågan om bevarande av björn utan enbart tendenser till skillnader.

I Västernorrland tenderar man att anse att järven är något mer värd att bevara än svenskarna i allmänhet (se figur Y4). Även i Västernorrland är järven mindre populär jämfört med de övriga rovdjuren. Om vi ser till kommunnivå är bevarandointresset för järven nästan det omvända jämfört med för lo och varg. Timrå och Ånge kommuner är mest intresserade av att kommunerna att bevara järven medan Örnsköldsvik och Härnösand är minst positiva. Dessa skillnader utgör emellertid enbart tendenser.

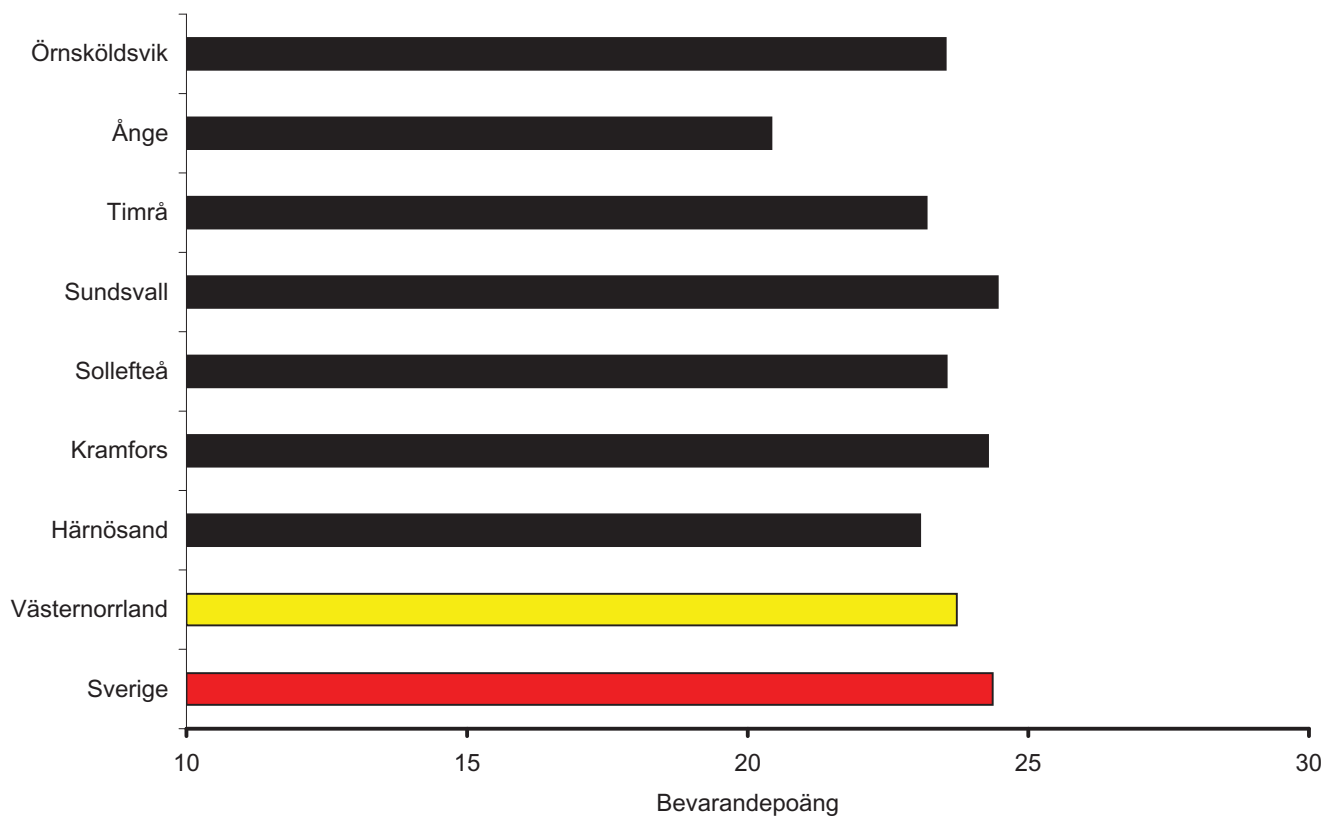
Lo-Västernorrland

Figur Y2. Relativt stöd för att bevara lodjur.

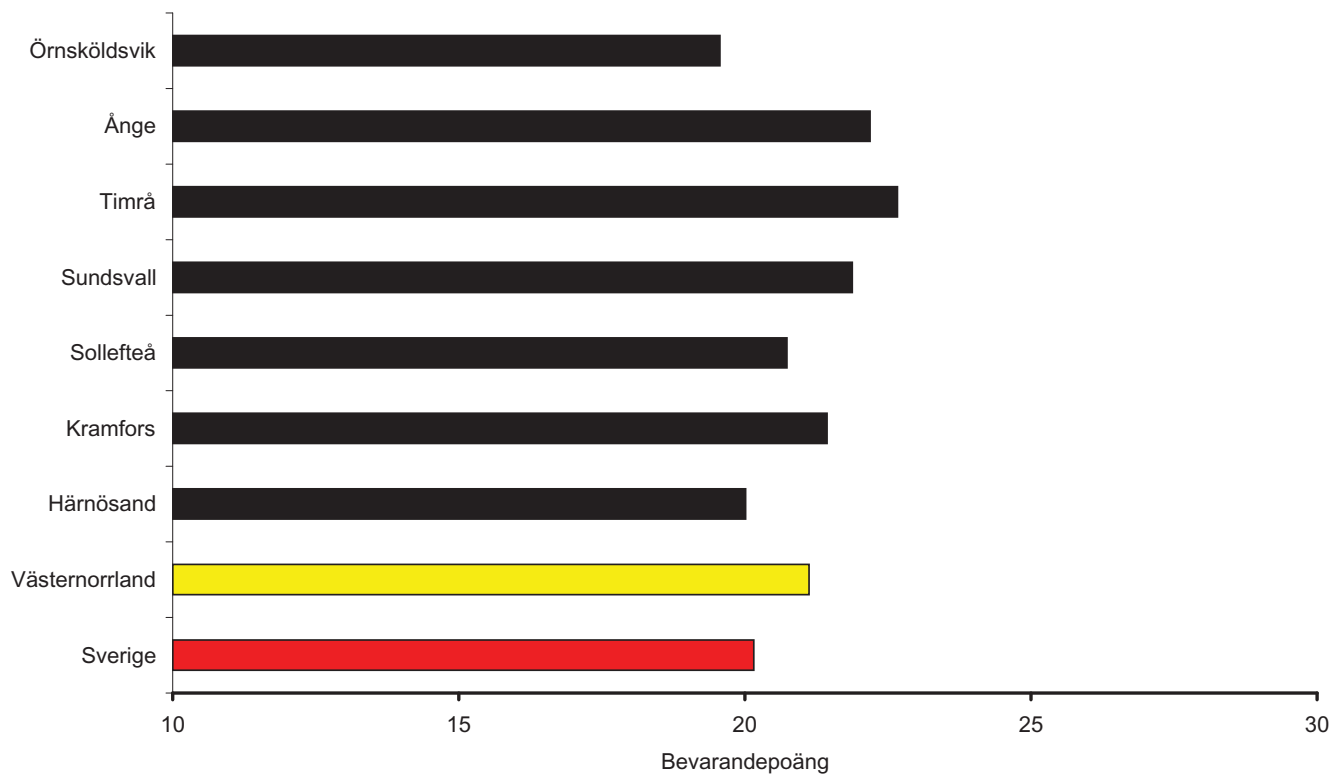
Björn-Västernorrland

Figur Y3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Västernorrland

Figur Y4. Relativt stöd för att bevara järv.

I länet tenderar något färre än i riket i övrigt att vara beredda att satsa poäng för att bevara vargen (se figur Y5). Västernorränningarna är emellertid mer benägna än de boende i Gävleborg att vilja bevara vargen. En skillnad som är statistiskt säkerställd. Kommunerna är relativt eniga i sitt intresse för vargen, och uppvisar inga signifikanta skillnader i attityder. Länsborna är i genomsnitt beredda att satsa 23 poäng av 100 för att bevara vargen. Återigen är emellertid Ånge den kommun där bevarandebeslutet är som lägst medan Timrå, Örnsköldsvik och Härnösand visar störst intresse.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Västernorrland	21	24	24	23
Skillnad	+1	0	0	-2

Tabell Y1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Västernorrland jämfört med Sverige.

I Västernorrland rankas de fyra rovdjuren som ingått undersökningen relativt likartat. Jämfört med riket i övrigt finns emellertid inga statistiska skillnader för hur man ser på bevarandet av de fyra stora. Björn och lo får vardera 24 poäng medan vargen ges 23. Järven får endast 21 poäng och jämfört de övriga tre rankas järven signifikant lägre. Skillnaderna är små och följer i stort åsikterna i riket i övrigt. Hur attityderna till de olika rovdjuren fördelas inom länet följer inte något direkt mönster. Tendensen i materialet pekar på att Ångeborna är mindre intresserade än boende i de övriga kommunerna att satsa på be-

varandet av lo, björn och varg, och att de som bor i Örnsköldsvik intar i stort sett motsatt ståndpunkt. Dock finns inga statistiskt säkerställda skillnader vid parvisa jämförelser mellan kommunerna.

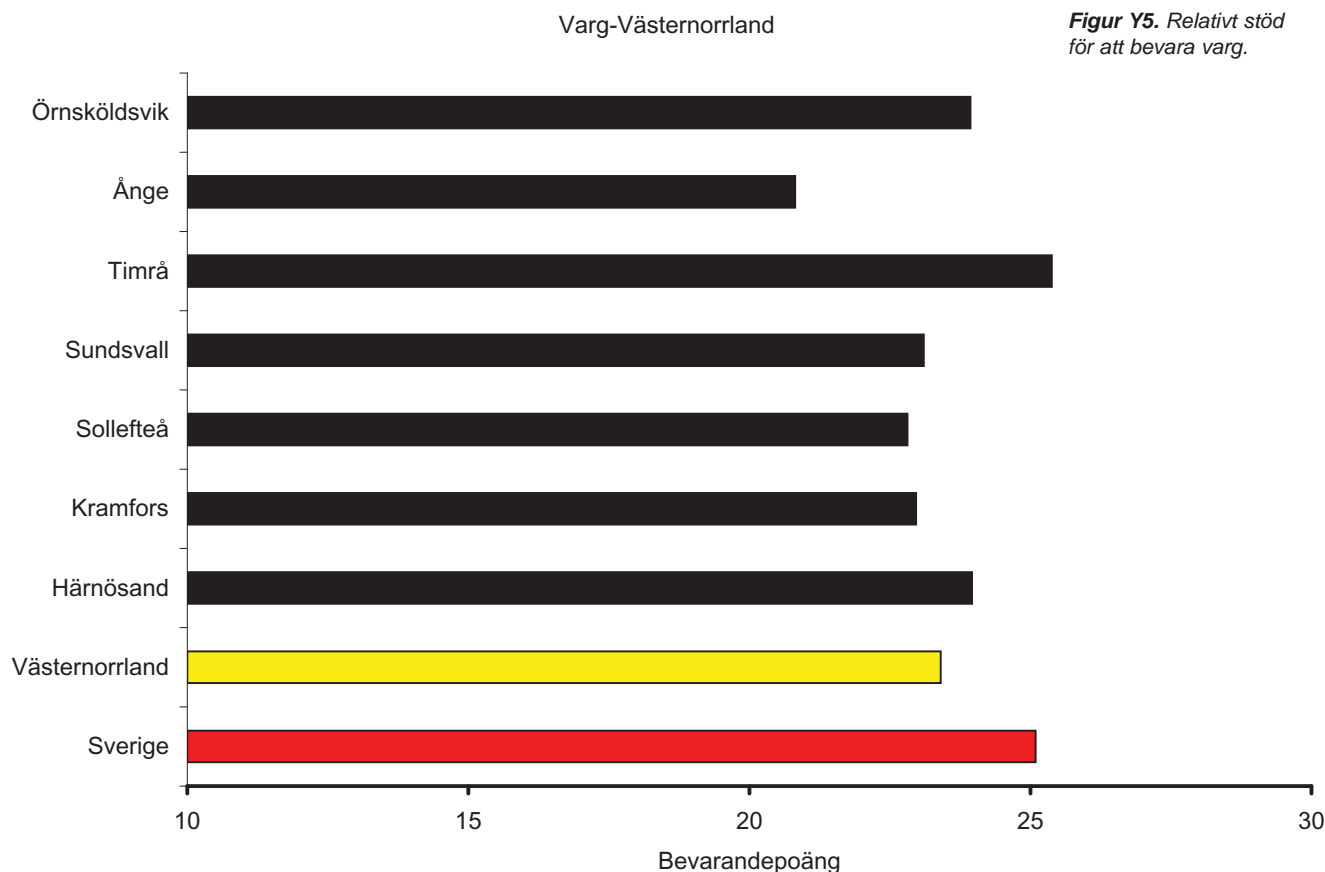
4.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur.

För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som Riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

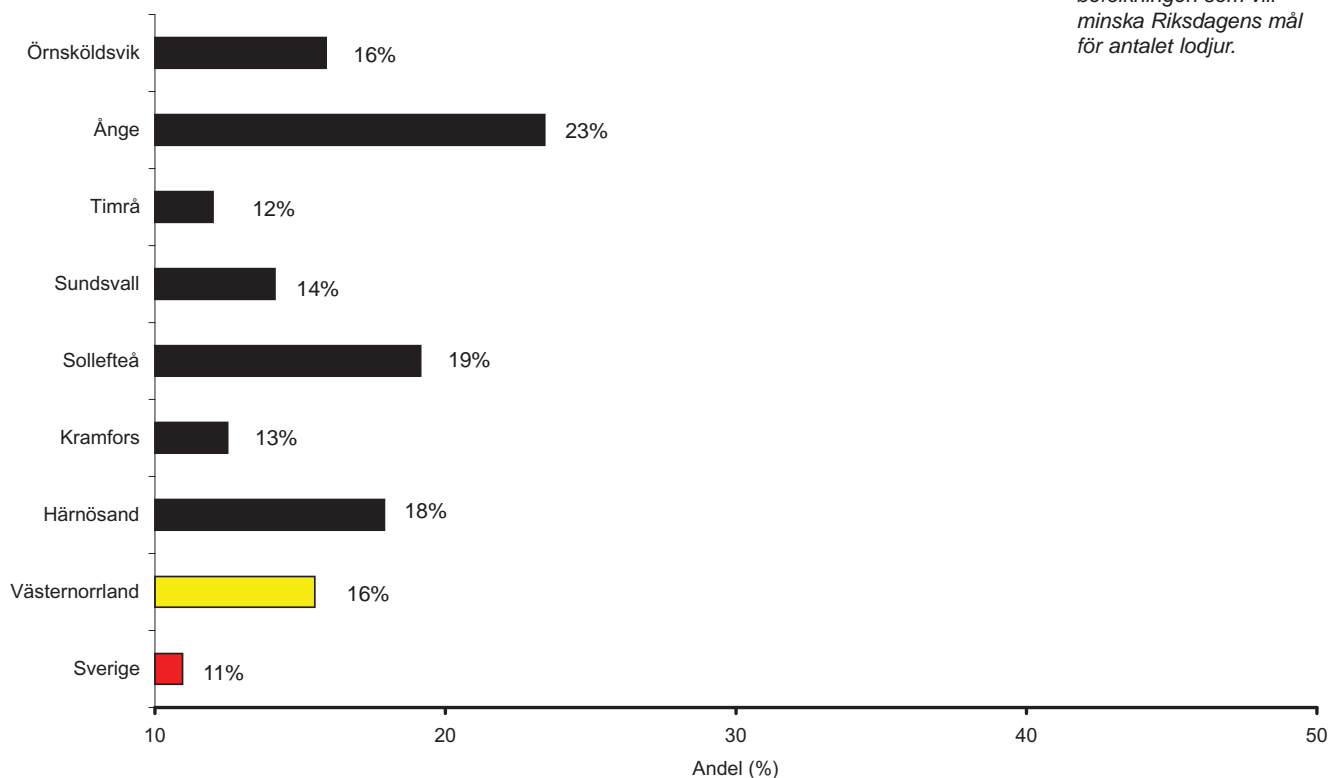
Som figur Y6 visar ställer sig de allra flesta bakom Riksdagens målsättning för lodjuret. De boende i Västernorrland är mer kritiska till antalsmålet jämfört med riket i övrigt. Skillnaden är statistiskt säkerställd. Attityderna varierar emellertid rejält mellan kommunerna. I Ånge anser till exempel nästan var fjärde tillfrågad att målet är för högt och att antalet lodjur följaktligen bör minskas. I Timrå däremot är kritiken mot målen liten.

Av de boende i Västernorrland är det färre som ställer sig bakom Riksdagens mål för björn jämfört med för lodjuret (se figur Y7). Skillnaden är statistiskt säkerställd. Var femte tillfrågad anser att målen är för högt ställda och att de således bör minskas. Även här finns emellertid stora variationer mellan kommunerna. I Ånge anser var tredje tillfrågad och i Sollefteå nästan lika många att målet för antalet björnar bör sänkas. I Timrå och Kramfors är man emellertid inte lika kritisk. Här vill endast 15 % av kommuninvånarna att målen ska sänkas.

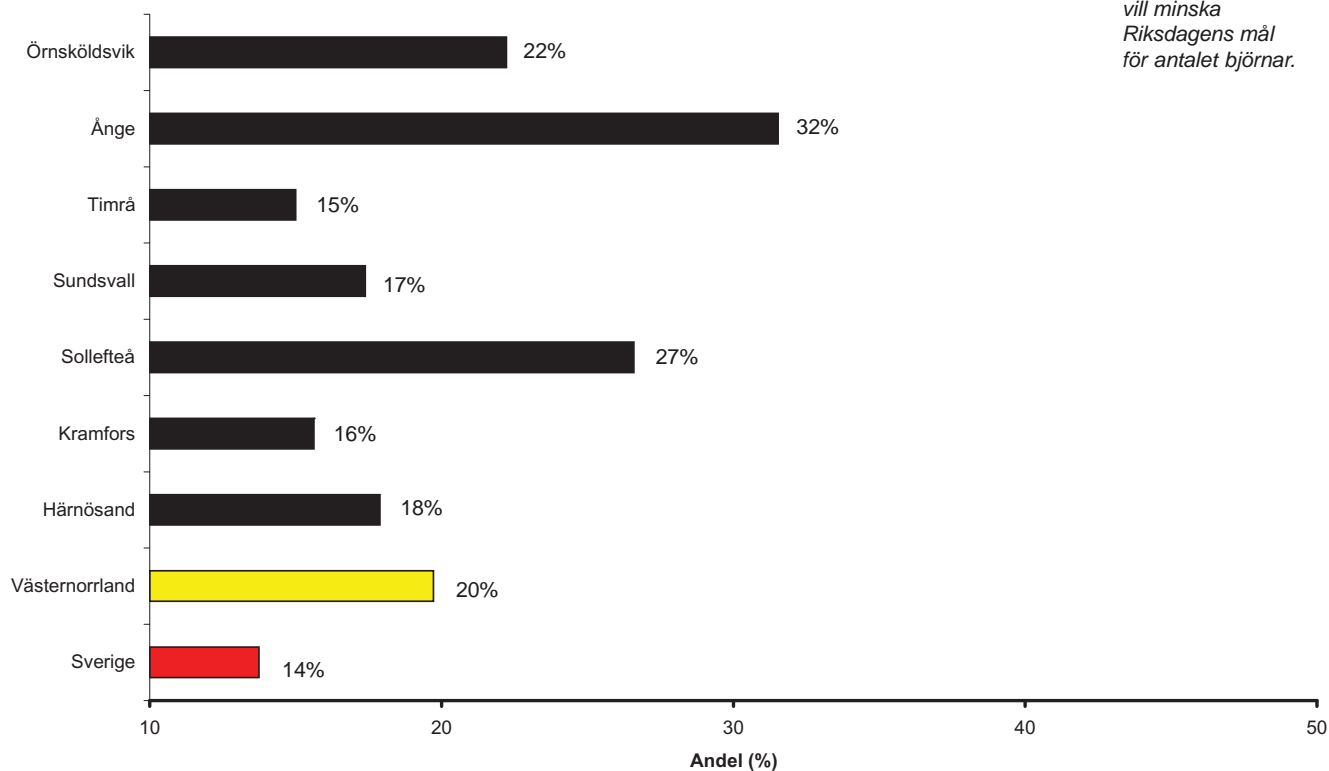
Figur Y5. Relativt stöd för att bevara varg.

Västernorrland: Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur Y6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Västernorrland: Riksdagens mål på 1000 björnar ska minskas

Figur Y7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar.

En majoritet av de boende i Västernorrland ställer sig bakom Riksdagens målsättning rörande antalet järvar (se figur Y8). Elva procent av de som svarat anser emellertid att målsättningen är för högt ställd och bör sänkas. Skillnaden mot riket i övrigt är statistiskt säkerställd. Som figuren visar är kritiken mot målsättningen framförallt koncentrerad till tre de tre kommunerna Ånge, Sollefteå och Härnösand.

Var femte tillfrågad västernorränning anser att de 200 vargar som Riksdagen vill ska finnas i Sverige är för många (se figur Y9). Det finns således något större kritik i till målet för vargen i Västernorrland jämfört med riket i övrigt. Skillnaden är statistiskt säkerställd. I Timrå och Sollefteå anser 40 respektive 30 procent att målet för varg bör minskas. Det utgör en mycket stor minoritet som inte ställer sig bakom målet. I Timrå och Sundsvall är man däremot inte kritiska i lika hög utsträckning som i resten av länet.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Västernorrland	13	16	20	20
Skillnad	+2*	+5*	+6*	+5*

Tabell Y2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att Riksdagens mål för respektive art ska minskas i Västernorrland jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

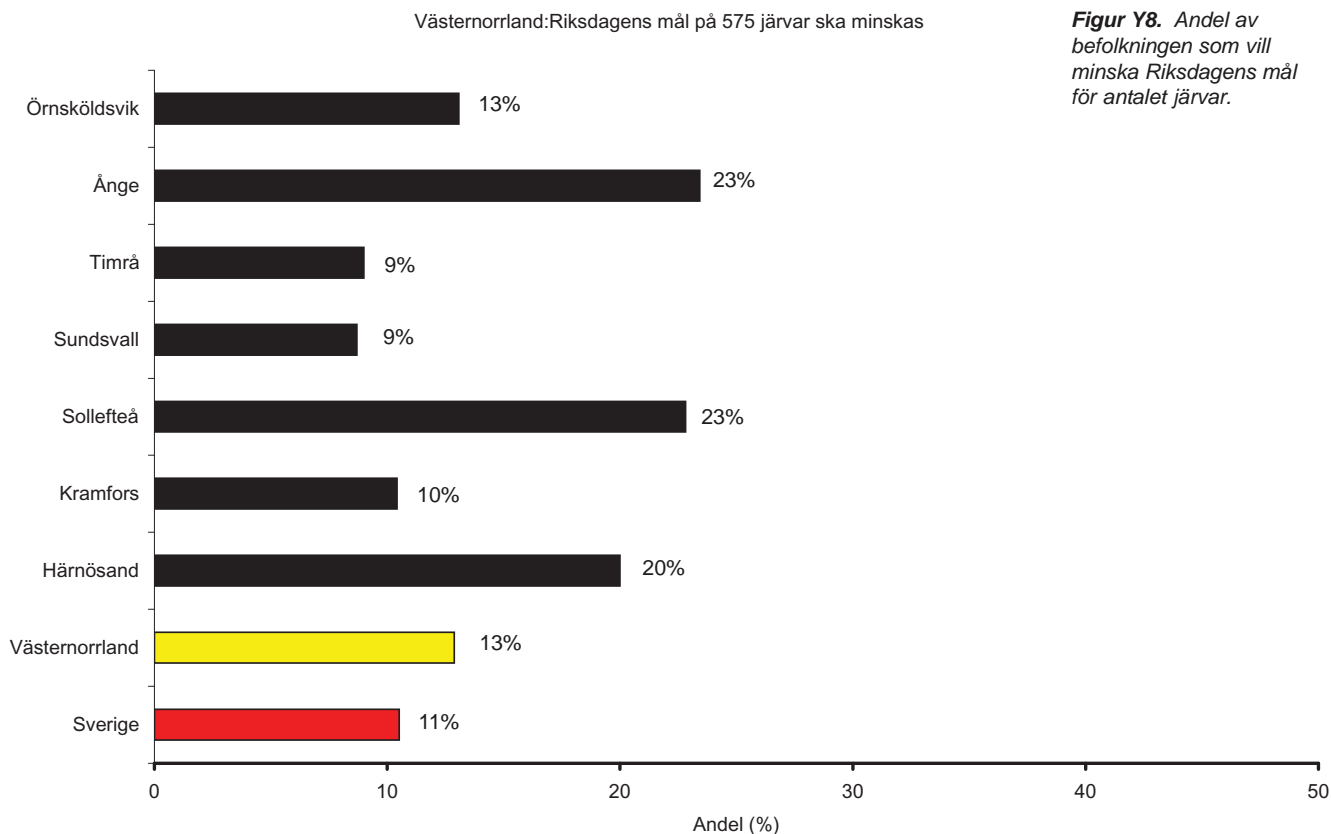
En majoritet i Västernorrland ställer sig bakom de av Riksdagen fastställda målen för de fyra rovdjuren, järv, björn lo och varg. I Västernorrland finns emellertid fler som är kritiskt inställda till Riksdagens målsättningar för de fyra rovdjuren jämfört med riket i övrigt. Det gäller främst björn och varg där var femte tillfrågad anser att målen för de två rovdjuren är för höga och således bör revideras. Kritiken är emellertid koncentrerad främst till vissa kommuner däribland Ånge och Sollefteå. I exempelvis Timrå är man i högre utsträckning beredd att ac-

ceptera Riksdagens målsättningar för samtliga fyra rovdjur.

4.3.3. Vem ska förvalta rovdjuren?

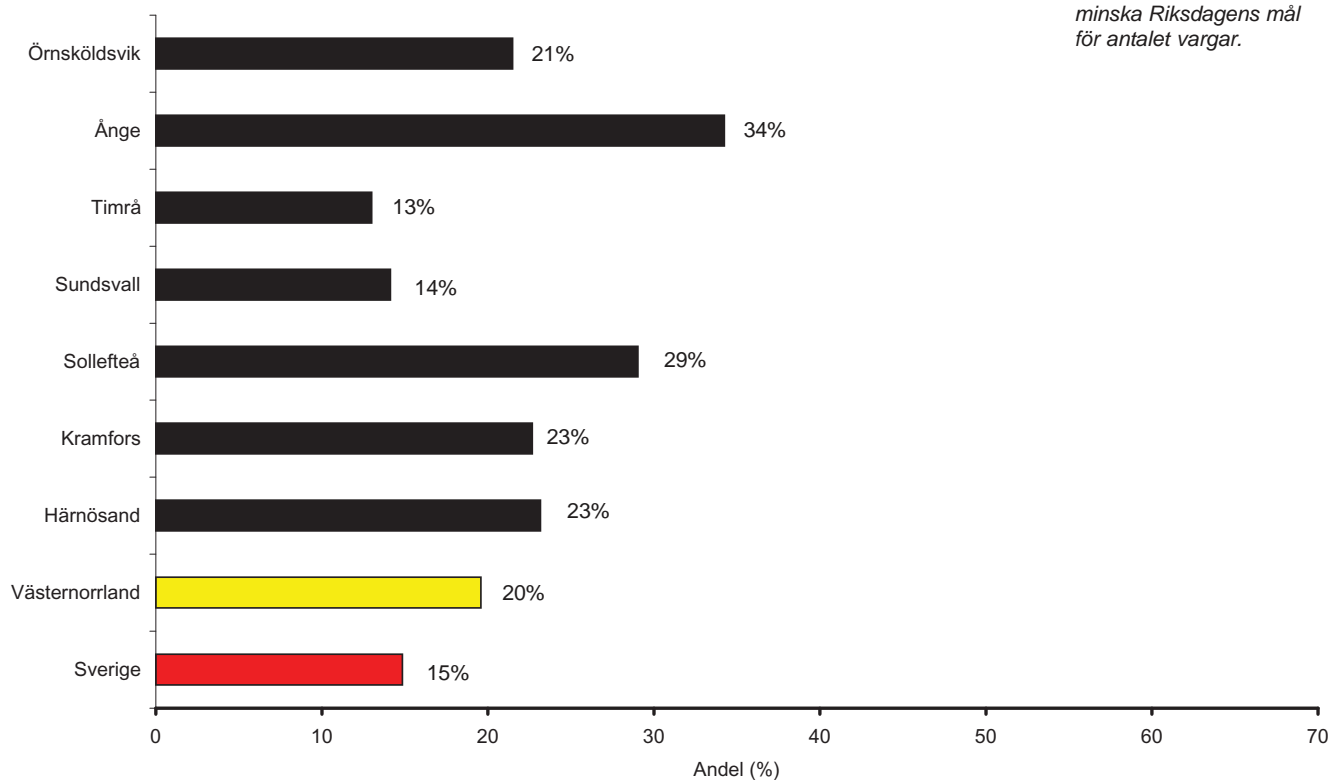
När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och Länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimera den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimera politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning frågade vi därför "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I tabellen redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

I Västernorrland anser man främst att Naturvårdsverket, rovdjursforskningen samt den ideella naturvården, representerade av naturskydds föreningen, rovdjursföreningen och världsnaturfonden ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen (se figur Y10). Även jägarna, LRF, samebyarna och lokalbefolkningen bör enligt de boende i Västernorrland ges inflytande över förvaltningen. I samtliga dessa fall raknas dessa myndigheter eller organisationer högre jämfört med riket i övrigt. Lite längre ner på listan hamnar kommunerna och länsstyrelsen som länsborna inte känner lika stort förtroende för som svenskarna i övrigt. Riksdagen, domstolarna, polisen och EU anser man i likhet med riket i övrigt inte ska ha något större inflytande över förvaltningen. Två särdrag särskiljer Västernorrland från övriga län i norra Sverige. För det första att den ideella naturvården rankas betydligt högre än i övriga län och för det andra att länsstyrelsen och kommunerna raknas något lägre.

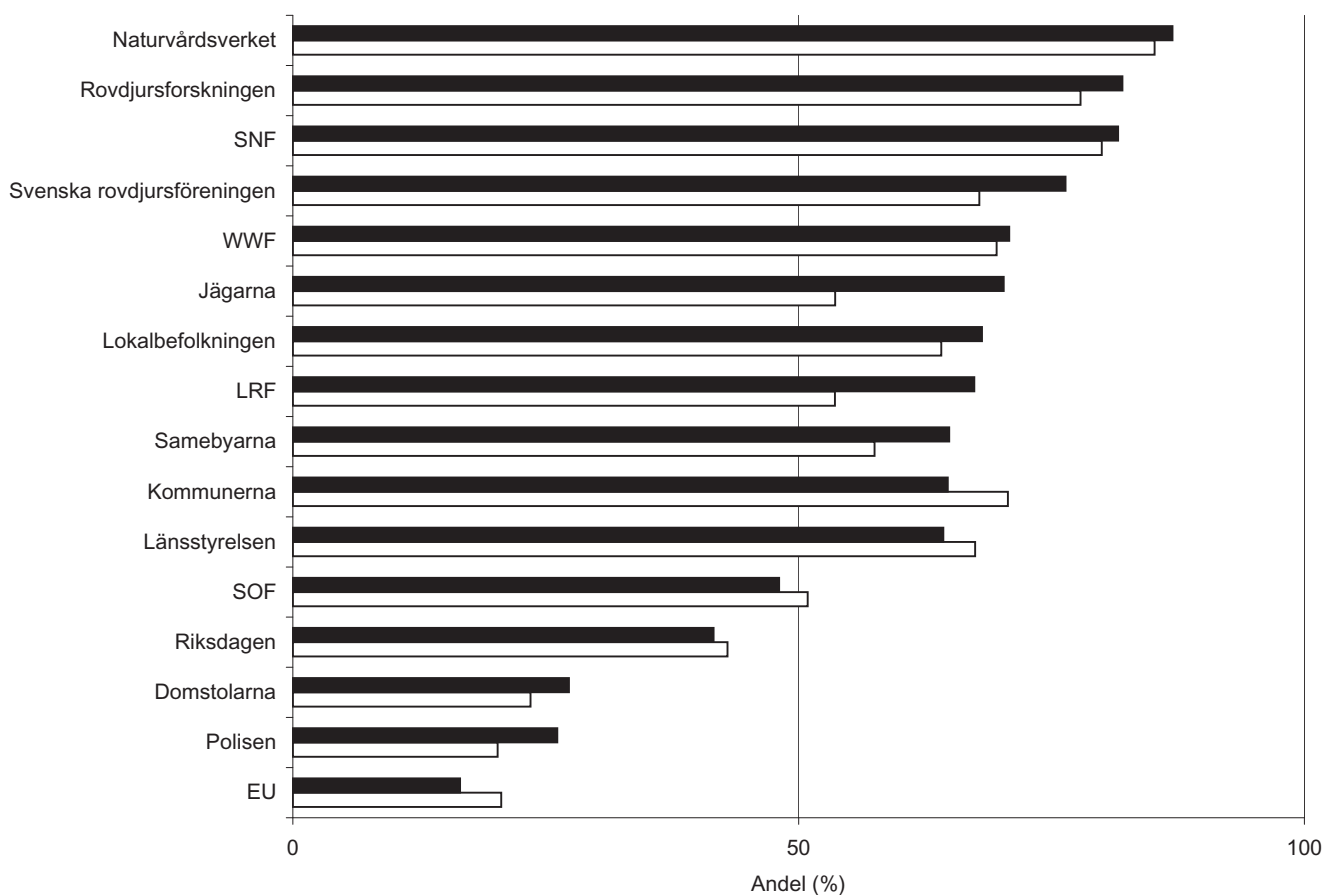

Figur Y8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Västernorrland: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur Y9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur Y10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Västernorrland. Svarta linjer anger värdet för Västernorrland, vita linjer värdet för riket. (I Västernorrlands rovdjursgrupp representeras följande intressen: länsstyrelsen, polisen, kommunförbundet, LRF, Svenska fåravelsföreningen, samebyarna i Jämtland och Västerbotten, Storskogsbruket, Norrskog, Jägareförbundet, Naturskyddsföreningen, Svenska rovdjursföreningen, Svenska ornitologiska föreningen, Hembygdsrörelsen.)

4.3.4. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltningen som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar.

I Västernorrland är man av den åsikten att problemdjur i första hand ska motas genom att sätta upp stängsel (se tabell Y3). Man ger emellertid också sitt stöd till åtgärder som att märka och övervaka rovdjuren eller flytta och skrämma iväg dem. Hjälper inte det anser 48 procent av de tillfrågade att det är acceptabelt att skjuta rovdjuren. Det är fler i Västernorrland jämfört med i riket i övrigt som anser att jakt bör användas för att komma tillrätta med problemdjur.

	sätta upp stängsel	märka rovdjur så att de kan övervakas	flytta rovdjur	skrämma iväg rovdjur	skjuta rovdjur	ta ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Västernorrland	85	78	74	70	48	8	5
Skillnad	+2	-2	-2	-1	+9*	0	+1

Tabell Y3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..." (* indikerar att skillnaden mellan Västernorrland och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

5.1. Sammanfattning

Björnen är lika populär i Jämtland som i riket i övrigt. Jämtlänningarna är däremot inte lika intresserade av att bevara lo och varg som i riket i övrigt. Även om järven är det rovdjur som rankas sist av de fyra rovdjuren anser länsborna att järven är mer värd att bevara än svenskarna i allmänhet.

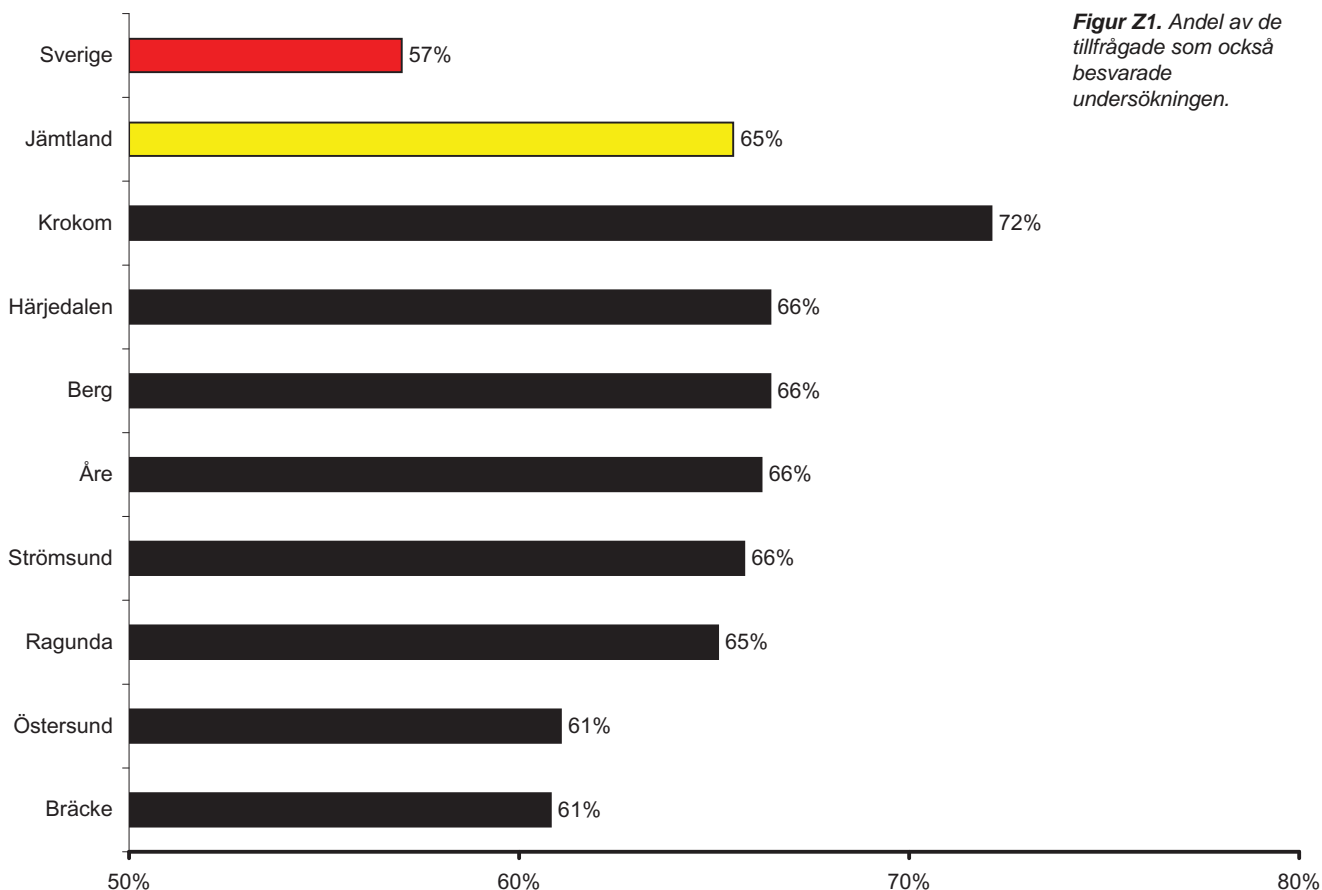
En majoritet av jämtlänningarna ställer sig bakom de av Riksdagen fastställda målen för de fyra rovdjuren. I länet finns emellertid en stor minoritet (19-30%) som inte är av samma uppfattning. Det gäller främst målen för björn och varg, men även i viss mån för lo och järv. När det gäller björn och varg anser så många som var tredje tillfrågad jämtlänning att målen är för högt ställda. I några jämtländska kommuner är det så många som varannan som anser att målen är för höga. Även om en majoritet av de som bor i Jämtland ställer sig bakom målen indikerar den kritik som finns att det kan komma att uppstå konflikter kring hur många rovdjur det ska finnas i länet.

I Jämtland anser de tillfrågade att det främst är länsstyrelsen, lokalbefolkningen och rovdjursforskningen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen. Även naturvårdsverket får ett starkt stöd även om det är något lägre än för riket i övrigt.

Utmärkande för Jämtland är att den ideella naturvården inte får lika starkt stöd som i riket i övrigt för sin inblandning i rovdjursförvaltningen. Jägarna och LRF får däremot ett högre stöd än riksgenomsnittet. Riksdagen, polisen, EU och domstolarna vill man däremot inte ska ha något större inflytande över förvaltningen. Med några undantag får därmed den rådgivande regionala rovdjursgrupp som etablerats i Jämtland stöd av en majoritet av de tillfrågade jämtlänningarna.

5.2. Svarsfrekvens i Jämtland

I Jämtland har 65 procent av de tillfrågade besvarat attitydundersökningen (se figur Z1). Det är en högre svarsfrekvens jämfört med riksgenomsnittet, 57 procent. Intresset att besvara undersökningen har varit som störst i Krokoms kommun medan den lägsta svarsfrekvensen återfinns i Östersund och Bräcke. Spridningen mellan kommunerna är emellertid inte särskilt omfattande och i samtliga kommuner ligger svarsfrekvensen över riksgenomsnittet vilket tyder på att de frågor som attitydundersökningen behandlar intresserar jämtlänningarna.

Figur Z1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

5.3. Resultat

5.3.1. Björnen ett populärt rovdjur i Jämtland

I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

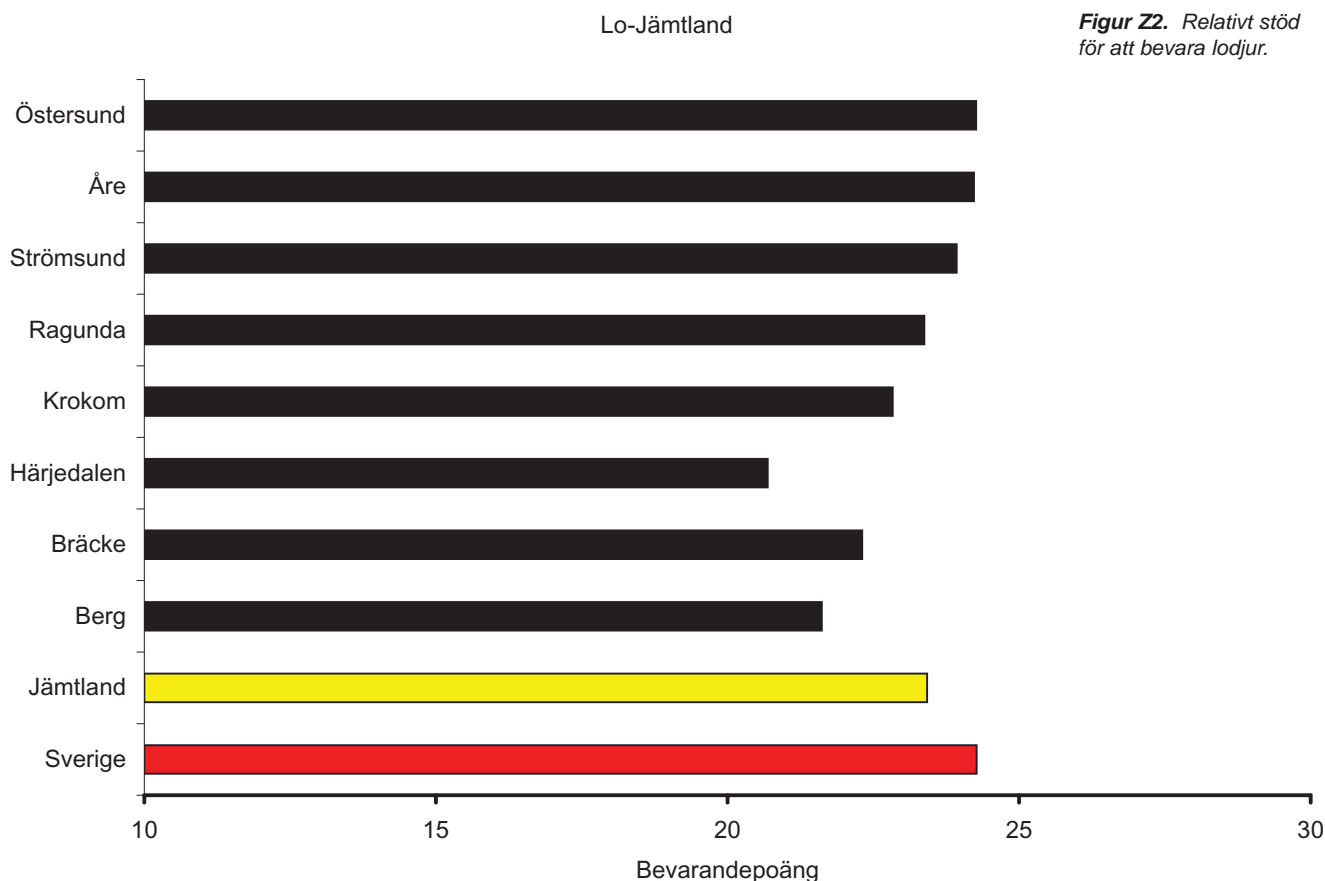
Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rovdjuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

I Jämtland är lodjuret inte lika populärt som i riket i övrigt

(se figur Z2). På länsnivå är skillnaden mellan Jämtland och Västerbotten statistiskt säkerställd. Något färre är beredda att satsa poäng för att bevara lodjuret än svenskarna i gemen. Skillnaderna mellan kommunerna inom länet är relativt små. Det främsta bevarandebeståndet återfinns i Östersund och Åre medan intresset är som lägst i Härjedalen och Berg.

När det gäller frågan om bevarandet av björnstammen uppvisar jämtlänningarna ett lika stort intresse som svenskarna i övrigt (se figur Z3). Av den totala poängsumman på 100 är man i snitt beredd att satsa 24 poäng, vilket är en något högre poängsumma än för de tre övriga rovdjuren. Variationen mellan kommunerna är även här relativt liten. I Härjedalen är man emellertid mest benägen att satsa på bevarandet av björn medan intresset är som lägst i Bergs kommun.

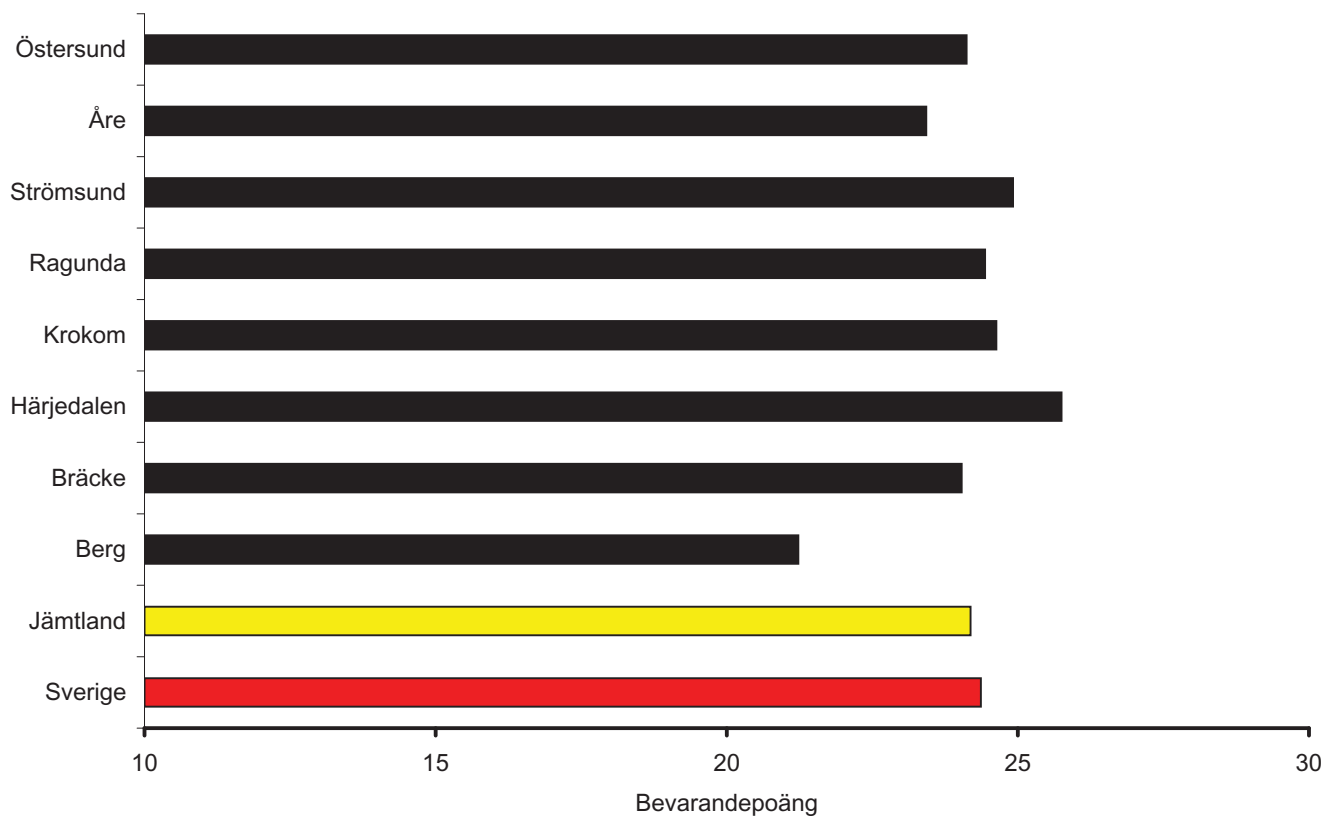
Järven är något populärare i Jämtland jämfört med riket i övrigt (se figur Z4). I Jämtland är man i snitt beredd att satsa 21 poäng av 100 för bevarandet av järvstammen. Det är trots det den lägsta summan som tilldelas något av de fyra rovdjuren. I Härjedalen är man emellertid något mer intresserad jämfört med genomsnittet att satsa på bevarandet av järven, tätt följda av Ragunda, Krokomb och Bergs kommuner. I Åre och Strömsund finns det lägsta intresset bland länets kommuner.

Figur Z2. Relativt stöd för att bevara lodjur.

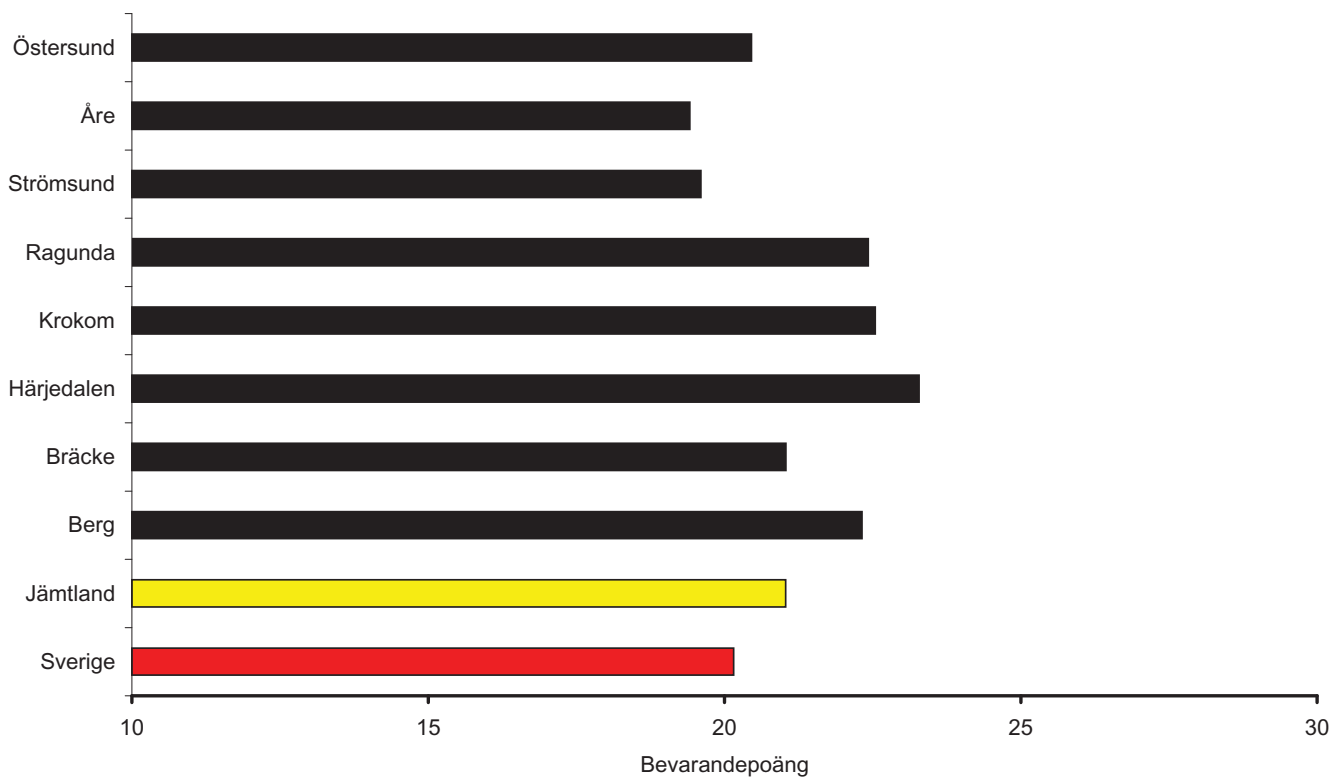
Björn-Jämtland

Figur Z3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Jämtland

Figur Z4. Relativt stöd för att bevara järv.

Intresset att bevara vargen är lägre i Jämtland jämfört med riket i övrigt vilket är statistiskt säkerställt (se figur Z5). Här finns emellertid en ganska stor variation mellan kommunerna, dvs. mellan de som vill bevara vargen och de som är av motsatt uppfattning. Här kan man också till skillnad från de övriga rovdjuren skönja en viss motsättning mellan stad och landsbygd främst representerade av Östersund och Krokomb där bevarandet av vargen värderas högt och Härjedalen där bevarandet värderas lågt. Dessa skillnader inom länet är statistiskt säkerställda.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Jämtland	21	23	24	22
Skillnad	+1	-1	0	-3*

Tabell Z1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Jämtland jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

Jämtlänningarna värderar de fyra rovdjuren som ingått i undersökningen förhållandevis likartat. Björnen är emellertid det rovdjur som rankas högst i bevarandeterminer. Därefter följer i fallande ordning lo, varg och järv. Jämfört med riket i övrigt raknas björnen lika högt som riksgenomsnittet medan de boende i länet inte prioriterar bevarandet av lo och varg i lika hög utsträckning. När det gäller järven däremot är man något mer intresserad av att anslå poäng för att bevara den jämfört med svenskarna i gemen. Intressant att notera är att den klassiska stad-landdimensionen som i många fall präglar attityderna till

rovdjuren enbart kan skönjas i samband med i vilken mån man vill satsa poäng på bevarandet av vargen.

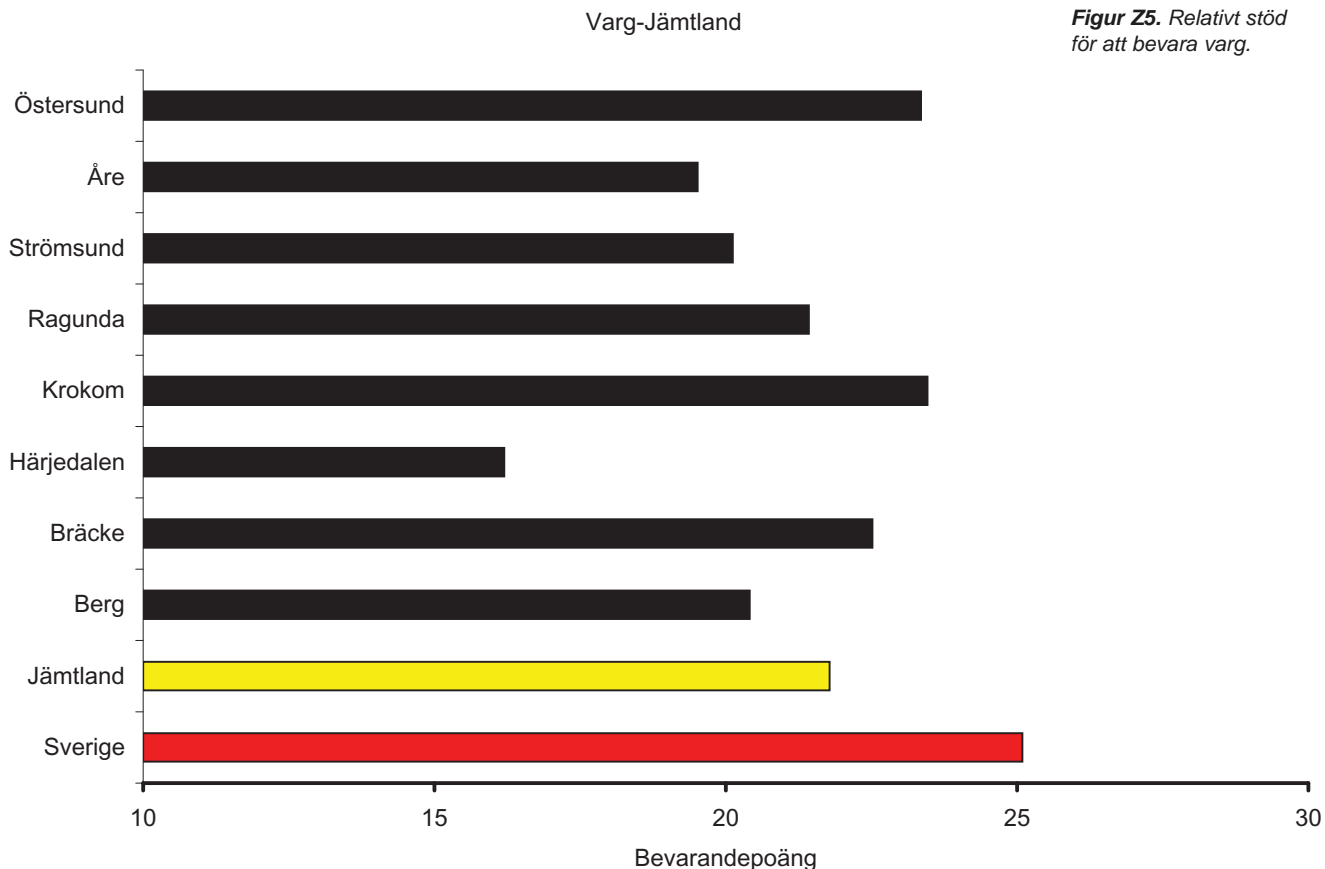
5.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur

För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som Riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

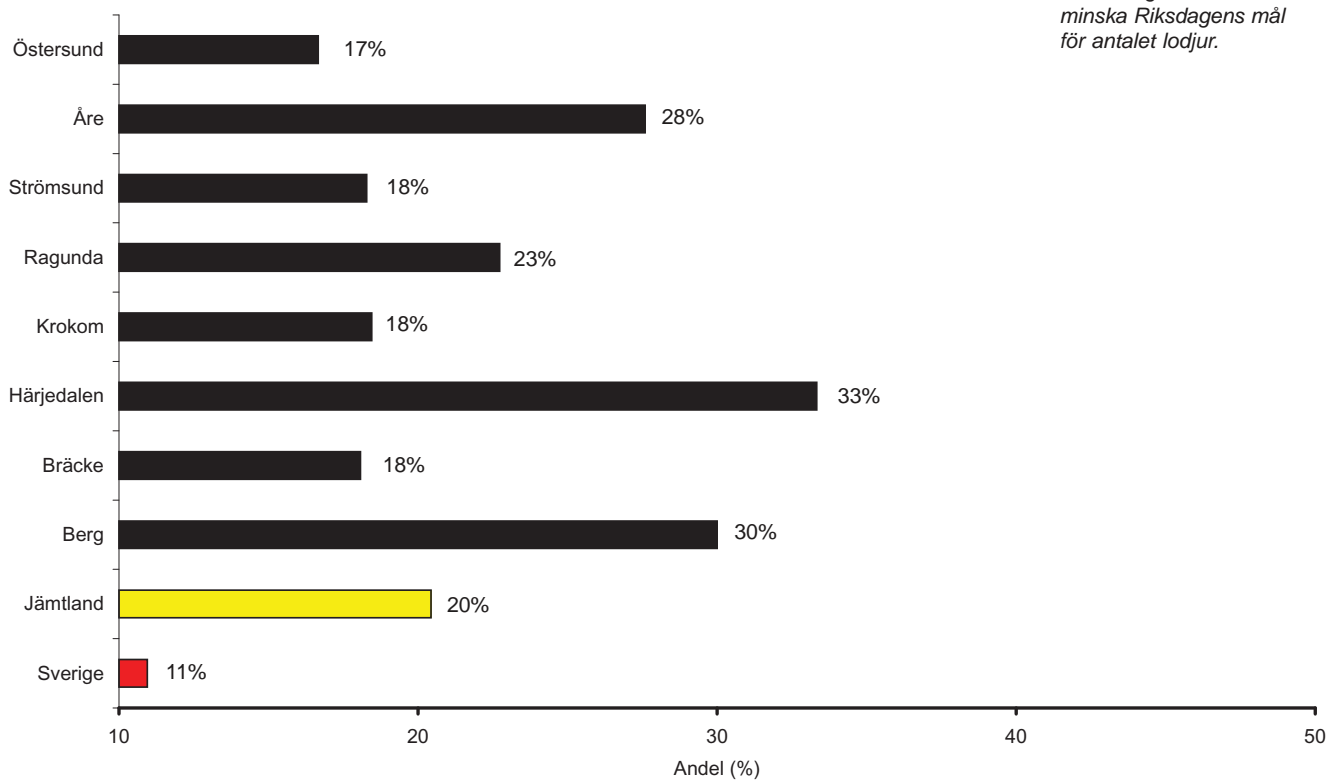
Majoriteten av jämtlänningarna ställer sig bakom de fastställda målen för det minimiantal lodjur som ska finnas i landet. Som figur Z6 visar vänder sig emellertid nästan dubbelt så många jämtlänningar som svenskar i gemen mot Riksdagens mål på 1500 lodjur. Det innebär att nästan var femte tillfrågad inte ställer sig bakom det fastställda målet. I vissa kommuner som i Härjedalen, Berg och Åre anser var tredje tillfrågad att antalet lodjur bör minskas. De stora minoriteter i dessa kommuner som inte ställer sig bakom målen ger en fingervisning om var eventuella konflikter kring lodjuren kan uppstå.

I Jämtland anser dubbelt så många som på riksnivå att det finns för många björnar (se figur Z7). Här utmärker sig särskilt Härjedalens kommun där varannan tillfrågad anser att Riksdagens mål är för högt ställt och således bör revideras. I de kommuner i Jämtland där kritiken är som mildast, dvs. Östersund, Krokomb och Bräcke anser fortfarande var tredje tillfrågad att antalet björnar är för många.

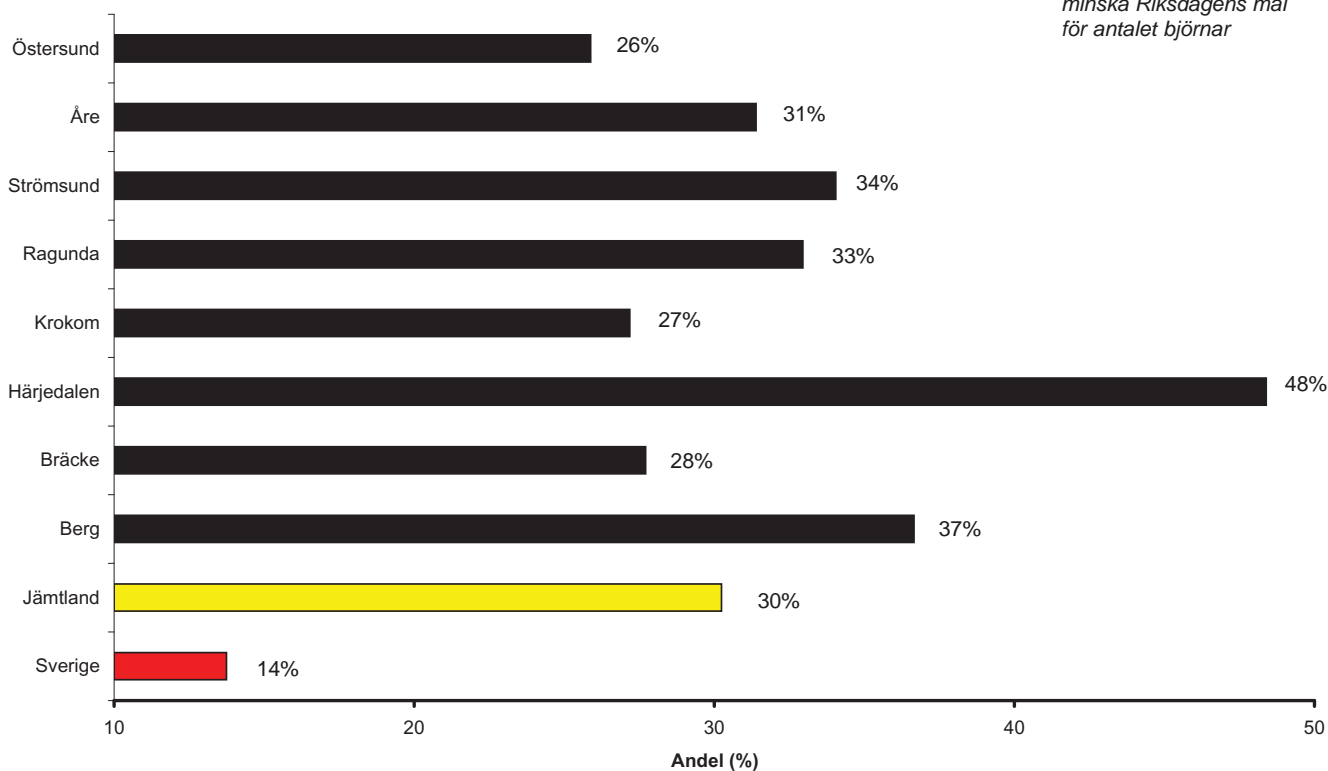
Figur Z5. Relativt stöd för att bevara varg.

Jämtland: Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur Z6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Jämtland: Riksdagens mål på 1000 björnar ska minskas

Figur Z7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar

Det råder också viss oenighet bland jämtlänningarna kring hur många järvar det ska finnas. Här är emellertid inte kritiken lika uttalad som för de övriga rovdjuren. Ungefär var femte tillfrågad länsbo anser att Riksdagens målsättning om 575 järvar är för högt (se figur Z8). Mest kritik mot målsättningen återfinns i Åre och Strömsund där var tredje tillfrågad vill minska antalet järvar. I Bräcke däremot är kritiken mot målen i det närmaste försumbar.

Även om en majoritet ställer sig bakom målet på 200 vargar är många jämtlänningar också kritiska till målet om vargstammens storlek. Nästan var tredje jämtlänning anser att målsättningen är för hög (se figur Z9). Kritiken mot målen är emellertid främst koncentrerad till de två fjällkommunerna Härjedalen och Åre. I Östersund, Krokomb och Bräcke är man däremot inte lika uttalat kritiska. Här kan man se en viss attitydskillnad mellan de fjällnära kommunerna i väster och de kommuner som gränsar till Västernorrland.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Jämtland	19	20	30	28
Skillnad	+8*	+9*	+16*	+13*

Tabell W2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att Riksdagens mål för respektive art ska minskas i Jämtland jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistisk säkerställd.)

I Jämtland riktas en betydande kritik främst mot de mål som Riksdagen fastställt för björn och varg men även för lo och järv (se tabell 2). När det gäller björn och varg anser så många som var tredje tillfrågad jämtlänning att målen är för högt ställda och därför bör revideras. I vissa kommuner är det så många som varannan som anser att målen är för höga. Även om en majoritet av de som bor i Jämtland ställer sig bakom målen indikerar

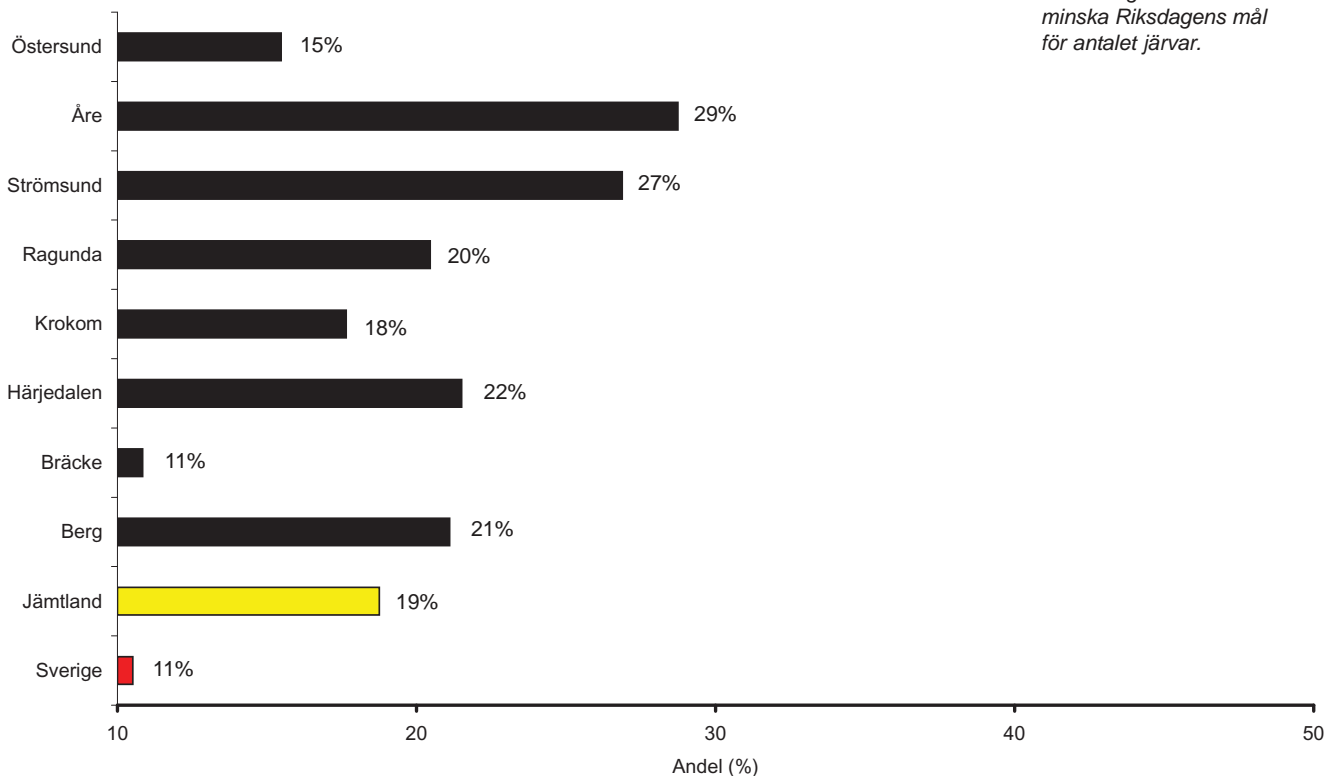
den kritik som finns att det kan komma att uppstå konflikter kring antalet djur och då särskilt i de kommuner där kritiken är som fränast.

5.3.3. Vem ska förvalta rovdjuren?

När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och Länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimera den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimera politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning frågade vi därför "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I tabellen redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

I Jämtland anser de tillfrågade att det främst är länsstyrelsen, lokalbefolkningen och rovdjursforskningen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen (se figur Z10). Även naturvårdsverket får ett starkt stöd även om det är något lägre än för riket i övrigt. Det gäller även för den ideella naturvärden som inte stöds av lika många jämtlänningar som svenskar i gemen. Till skillnad från riket i övrigt är det i snitt fler av jämtarna som vill ge jägarna och LRF ett något högre inflytande. Riksdagen, polisen, EU och domstolarna vill man däremot inte ska ha något större inflytande över förvaltningen. Med några undantag får därmed den rådgivande regionala rovdjursgrupp som etablerats i Jämtland stöd av en majoritet av de tillfrågade jämtlänningarna.

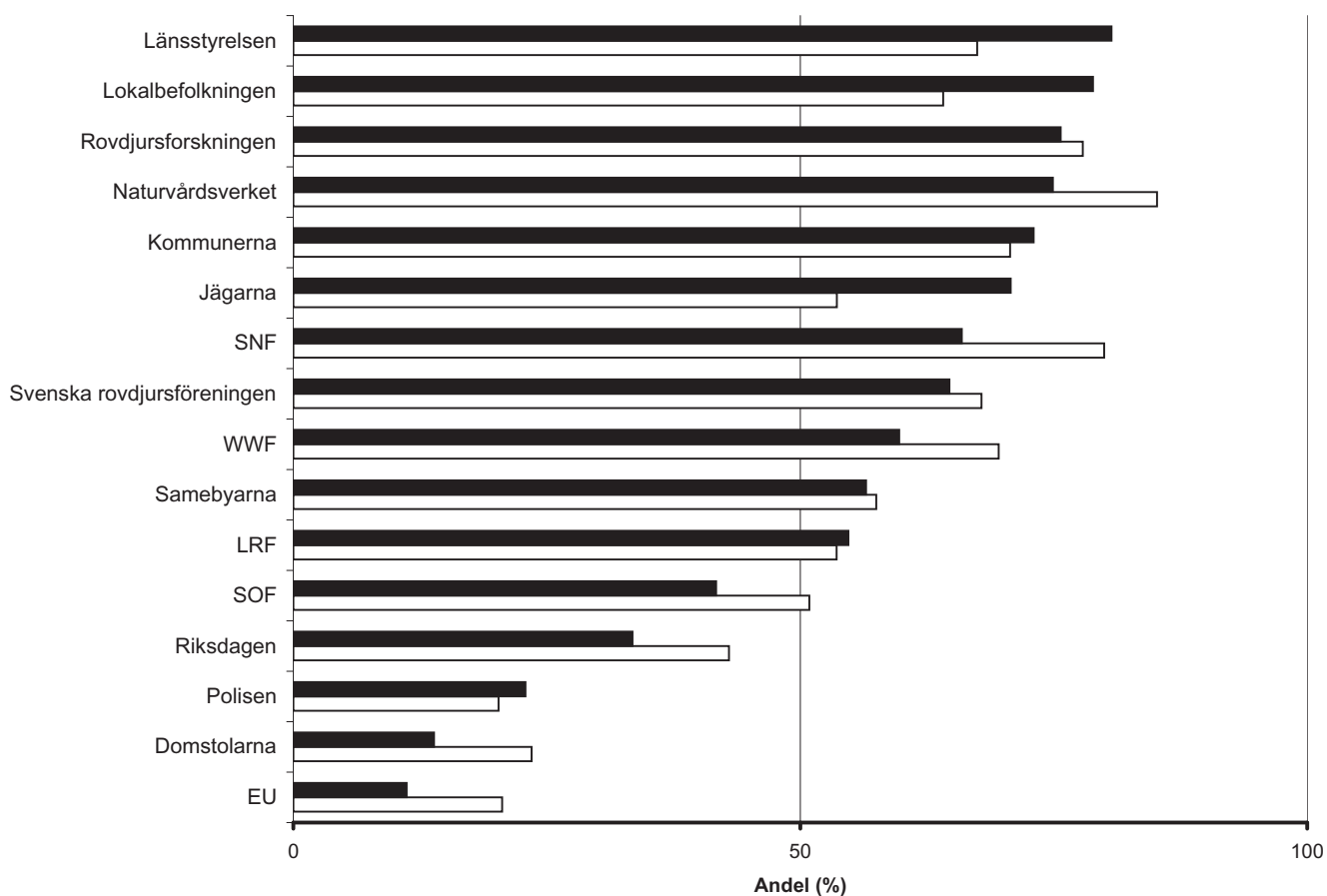
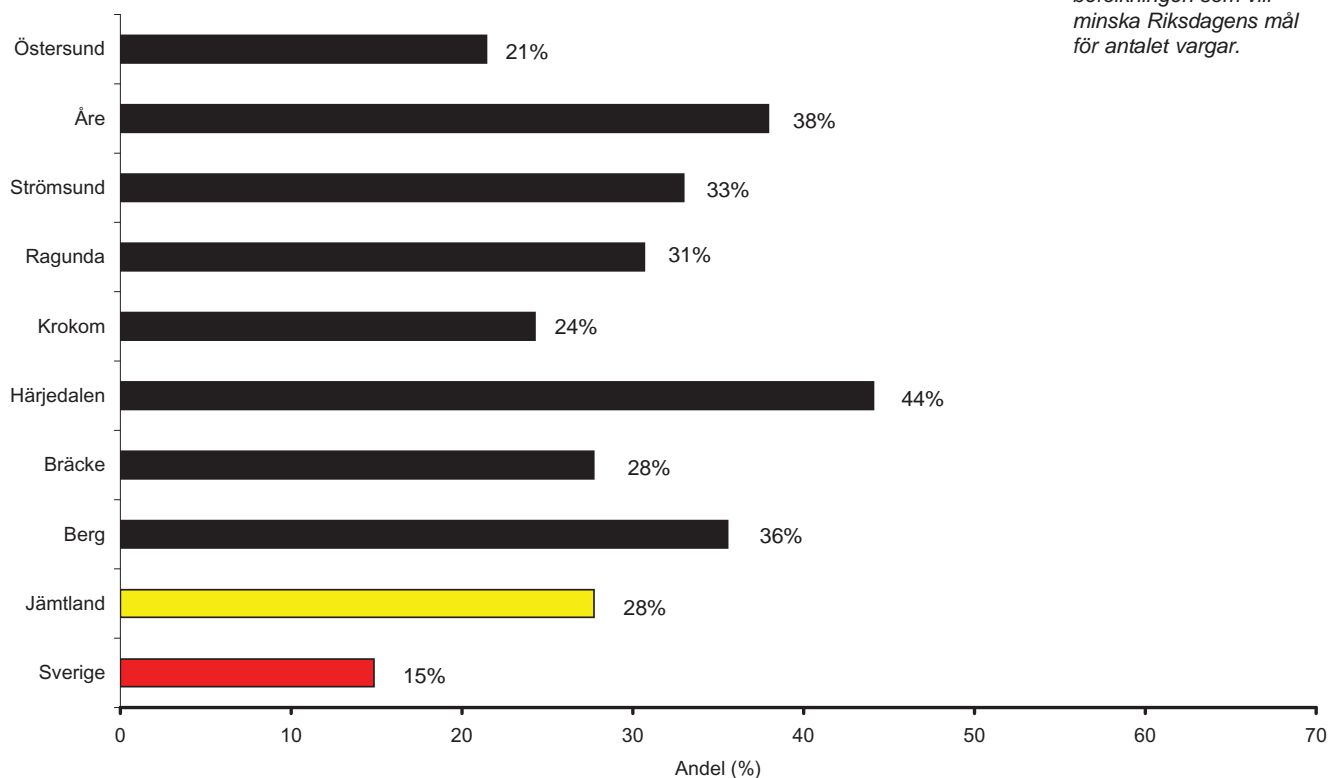
Jämtland:Riksdagens mål på 575 järvar ska minskas

Figur Z8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Jämtland: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur Z9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur Z10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Jämtland. Svarta linjer anger värdet för Jämtland, vita linjer värdet för riket. (I Jämtland rovdjursgrupp representeras följande intressen: länsstyrelsen, Jägarförbundet, Landsbygdens jägare, Åklagarmyndigheten, LRF, Svenska rovdjursföreningen, Kommunerna, Polisen, Idre sameby och Svenska Naturskyddsföreningen.)

5.3.4. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltning som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar.

Även om man i Jämtland ställer sig bakom användandet av att märka och övervaka rovdjur, att flytta dem, sätta upp stängsel eller skrämma iväg dem för att på så sätt minska konflikterna kring rovdjuren anser mer än varannan att det också är acceptabelt att skjuta djur som orsakar problem. Med de variationer som förekommer mellan kommunerna innebär det att i till exempel Berg och Härjedalen är det lika många som anser att jakt är en likvärdig förvaltningsform som att flytta rovdjur eller att skrämma iväg dem.

	sätter upp stängsel	märker rovdjur så att de kan övervakas	flyttar rovdjur	skrämmer iväg rovdjur	skjuter rovdjur	tar ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Jämtland	72	78	74	72	60	11	5
Skillnad	-9*	-2	-2	+1	+21*	+3	+1

Tabell Z3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..." (* indikerar att skillnaden mellan Jämtland och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

Västerbotten

6

6.1. Sammanfattning

I Västerbotten är lodjuret det mest populära rovdjuret. Om västerbottningarna får välja vill de i högre utsträckning satsa på bevarandet av lodjur jämfört med björn, varg och järv. Järven är det rovdjur som länsborna satt i relation till övriga stora rovdjur är minst intresserade av att bevara.

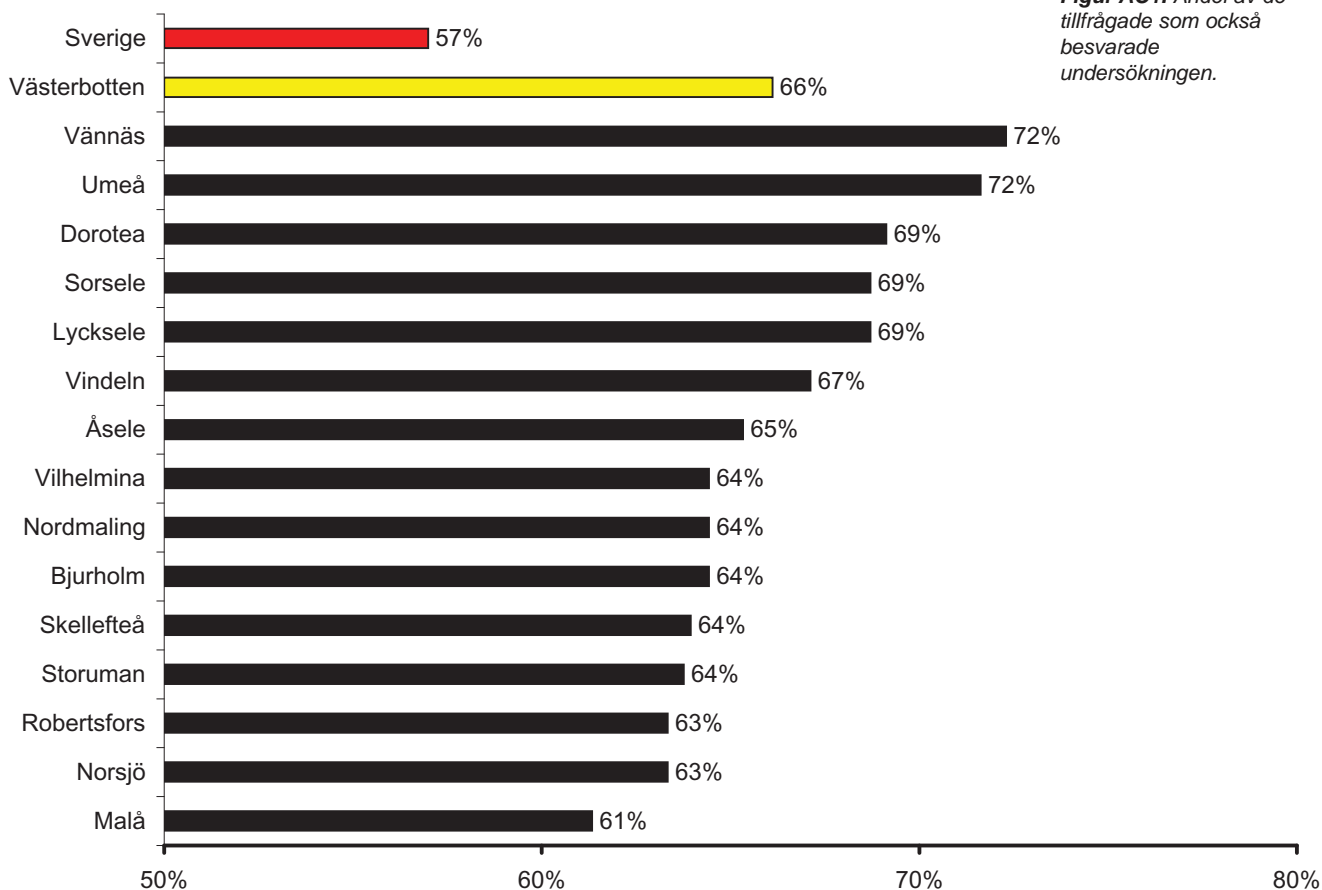
Majoriteten av de boende i Västerbotten ställer sig bakom de mål som Riksdagen fastställt för hur många rovdjur det ska finnas i landet. Jämfört med riket i övrigt finns en stor minoritet som är av motsatt uppfattning vad gäller målen för alla de fyra stora rovdjuren. Det gäller särskilt målet för antalet björnar där var fjärde tillfrågad västerbottning anser att målet om 1000 björnar i landet är för många och att det således bör minskas. Men även för vargen och för lodjuret anser var femte tillfrågad att målen för de två rovdjuren bör sänkas. Här kan man skönja en viss skillnad i attityder mellan de som bor i städerna och de som bor i mindre tätorter eller på landsbygden, där främst de som bor i städerna är mer positivt inställda jämfört med landsbygdsborna.

Västerbottningarna ställer sig bakom den nuvarande organiseringen av rovdjursförvaltningen på såväl riks- som länsnivå. Med ett par undantag ger länsborna också sitt stöd till den råd-

givande regionala rovdjursgrupp som etablerats i länet. I likhet med övriga fjällän är man också intresserade av att stärka lokalbefolkningens och kommunernas inflytande. Man vill också ge den ideella naturvärden möjligheter att bestämma dock i något lägre grad än för riksgenomsnittet. Jägarna och LRF får däremot ett starkare stöd än i riket i övrigt. Även samebyarna anses ska få ha med ett ord i laget. Däremot anser man inte att EU, Riksdagen, polisen eller domstolarna ska vara med och bestämma i någon högre utsträckning.

6.2. Svarsfrekvens i Västerbotten

I Västerbotten har 66 procent av de tillfrågade besvarat attitydundersökningen (se figur 1). Det är nio procentenheter fler än riket i genomsnitt. I samtliga kommuner ligger svarsfrekvensen över riksgenomsnittet vilket tyder på att frågorna i undersökningen intresserade västerbottningarna. I topp ligger Vännäs och Umeå där 72 procent av de tillfrågade svarat på undersökningen. Inte långt därefter ligger Dorotea, Sorsele och Lycksele med 69 procent vardera. Den lägsta svarsfrekvens återfinns i Malå och Norsjö.

Figur AC1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

6.3. Resultat

6.3.1. Lodjuret det mest populära rovdjuret i Västerbotten

I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

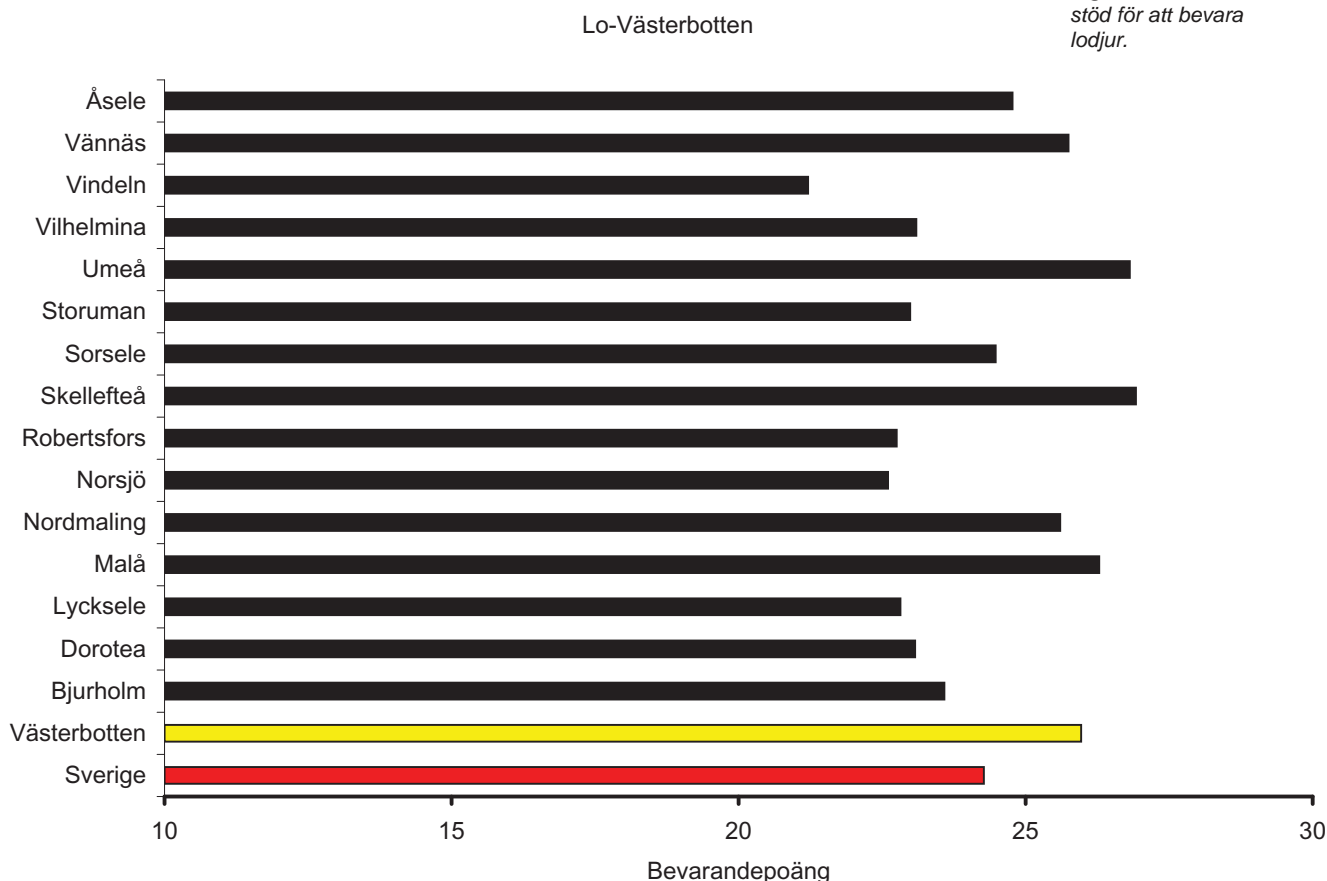
Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rov-

djuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

Precis som i landet i övrigt är västerbottningarna mycket benägna, till och med något mer benägna än svenskarna i gemen, att satsa på bevarandet av lodjur (se figur AC2). Jämfört med boende i Jämtland och Dalarnas län är de boende signifikant mer benägna att satsa på ett bevarande. Vi kan även för lodjur se en viss variation mellan kommunerna, dock skiljer sig inte kommunerna statistiskt vid jämförelse med varandra.

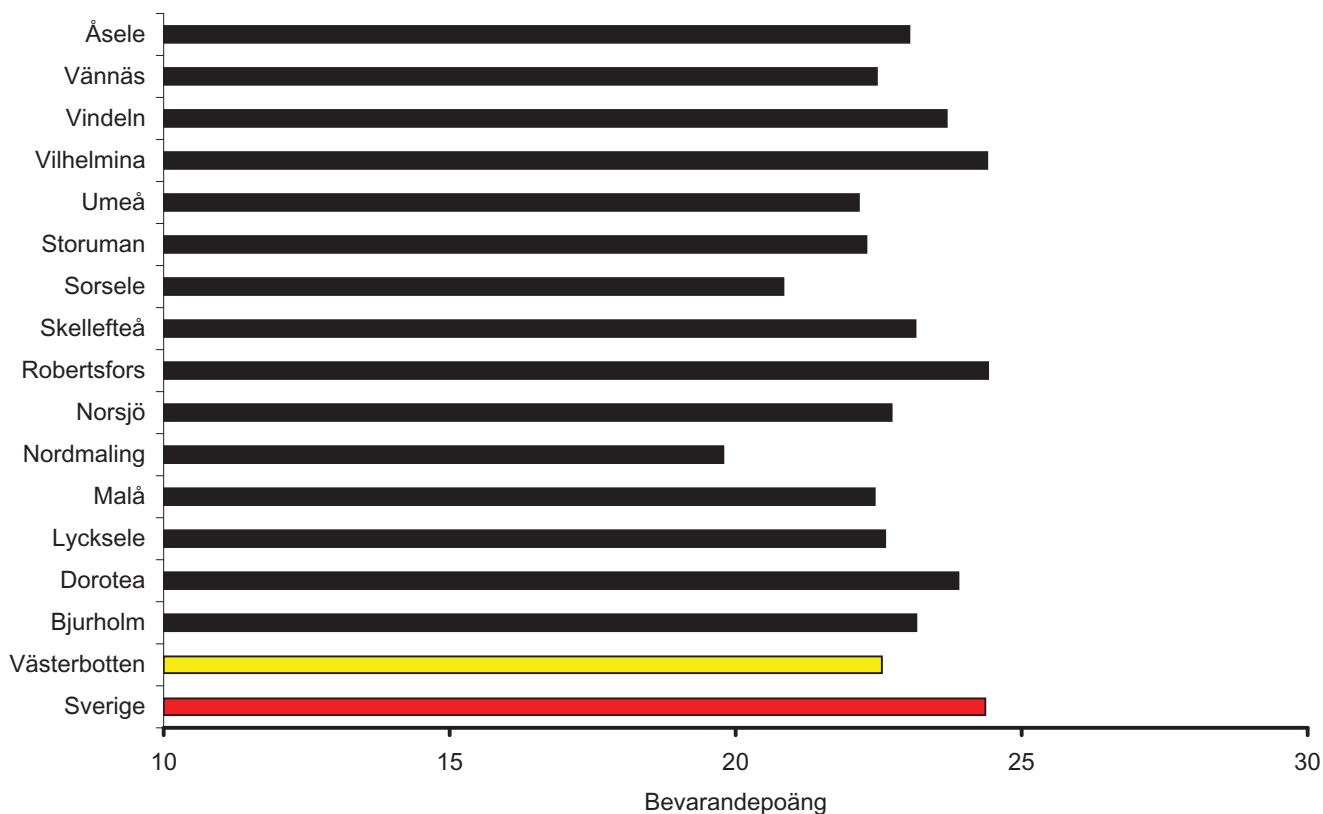
I Västerbotten är det något färre än riksgenomsnittet som vill satsa på bevarandet av björnstammen (se figur AC3). Västerbottningarnas relativt sett lägre bevarandebeslut är statistiskt säkerställt jämfört med riket i övrigt. Intresset att bevara björnen varierar också något mellan kommunerna, men dessa skillnader är inte statistiskt säkerställda.

Till skillnad från de övriga fjälläna tenderar västerbottningarna att vara relativt sett mer välvilliga till bevarandet av järven (se AC4). Även här kan vi se en viss variation mellan kommunerna, dock skiljer sig inte kommunerna statistiskt vid en jämförelse med varandra.

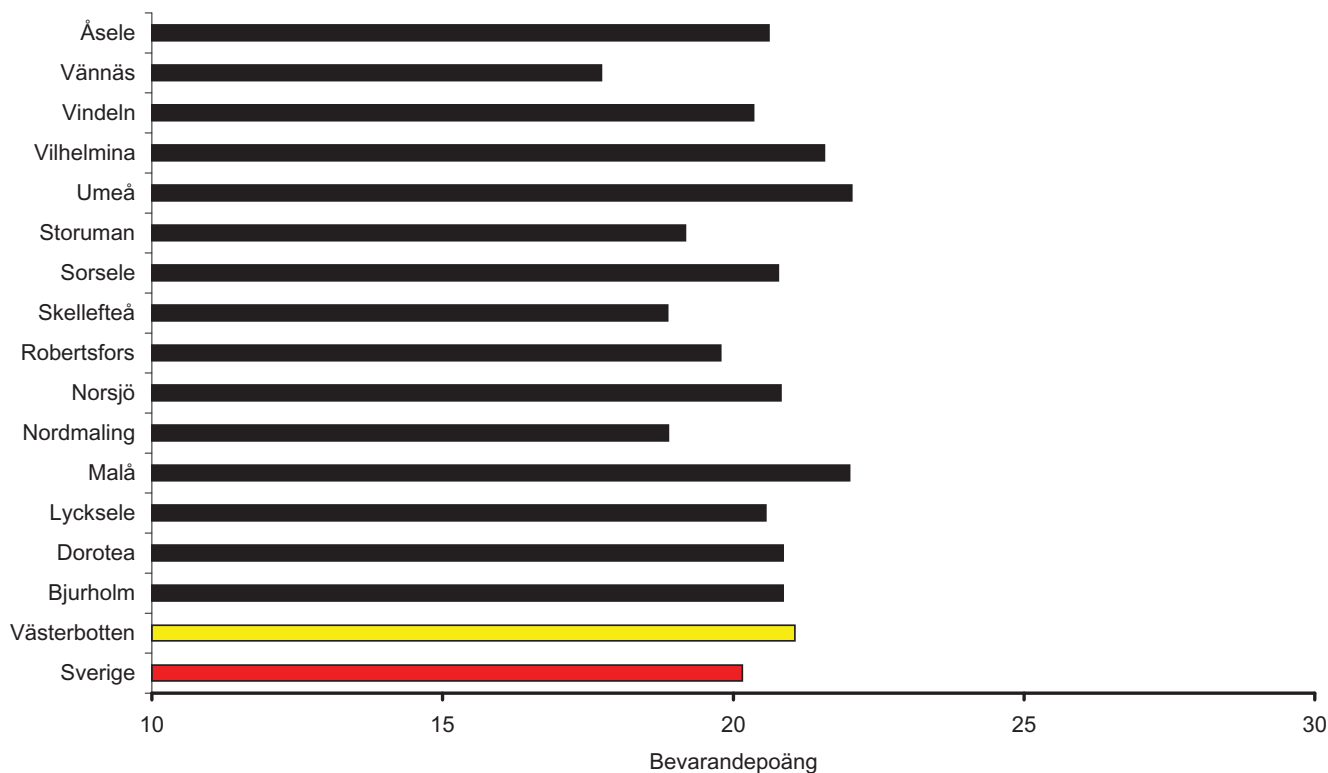
Björn-Västerbotten

Figur AC3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Västerbotten

Figur AC4. Relativt stöd för att bevara järv.

Västerbottningarna, liksom boende i Dalarna, Gävleborg och Jämtland är mindre intresserade av att bevara varg jämfört med riksgenomsnittet (AC5). Dessa skillnader är statistiskt säkerställda. För Västerbotten och varg tenderar stad-landdimensionen att framträda. I såväl Umeå, Skellefteå som Lycksele tenderar intresset för varg att vara betydligt högre jämfört med i exempelvis Sorsele, Bjurholm, Nordmaling och Norsjö.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Västerbotten	21	26	23	23
Skillnad	+1	+2*	-1*	-2*

Tabell AC1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Västerbotten jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

Precis som i landet i övrigt är man i Västerbotten mest intresserade av att bevara lodjuret jämfört med de övriga rovdjuren. (se tabell AC1). När det gäller björn och varg är man något mindre intresserad än riksgenomsnittet, medan det finns ett något större intresse att bevara järven än för svenskarna i gemen. Skillnaderna i bevarandebestämning mellan de fyra djuren som ingått i den här undersökningen är emellertid inte särskilt stora. De boende i städerna är något mer intresserade av att bevara rovdjuren och då främst vargen jämfört med de som bor på landsbygden. Attityderna i Västerbotten följer således i stort tidigare kända attitydmönster vad gäller bevarande av olika rovdjur.

6.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur.

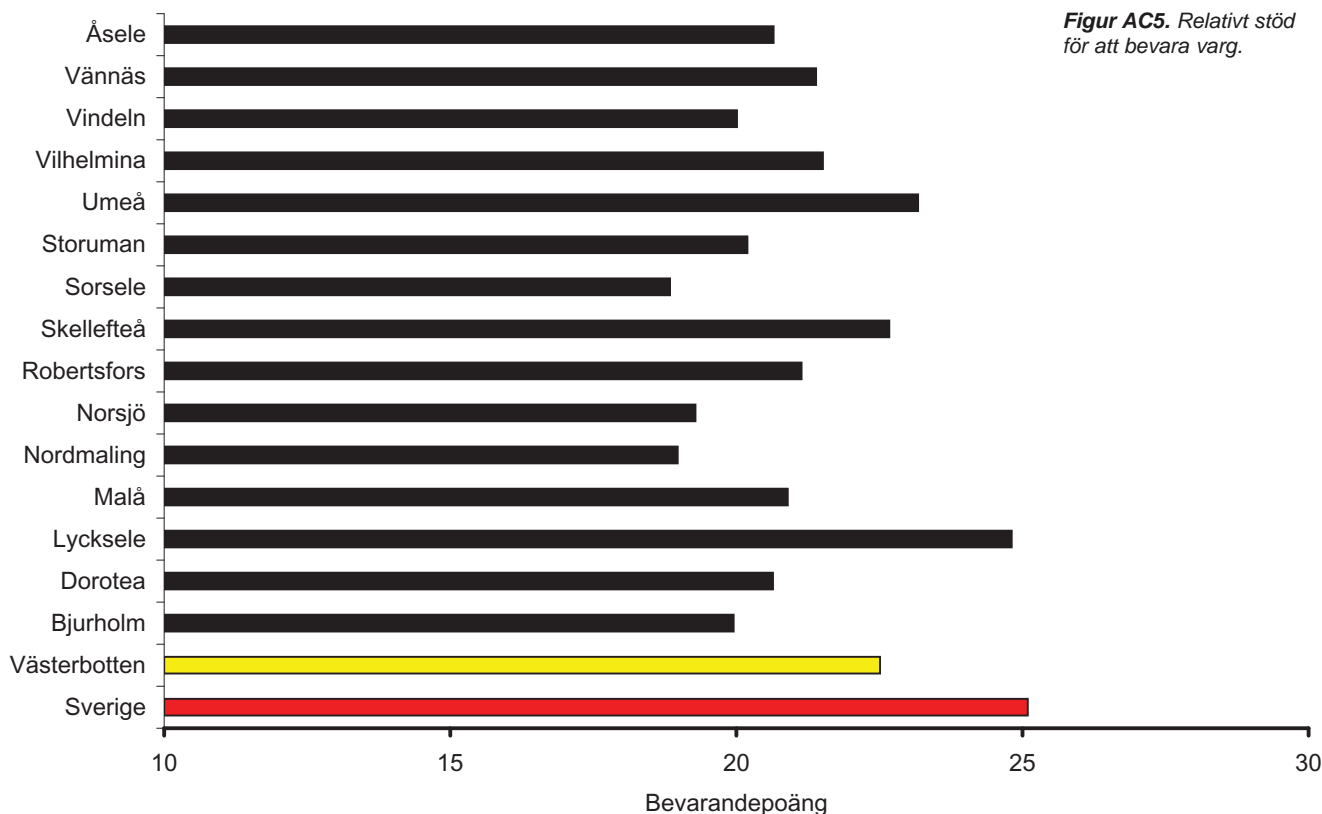
För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som Riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

Trots att det finns ett högt bevarandebestämning för lodjuret i Västerbotten anser nästan var femte tillfrågad att Riksdagens mål à 1500 lodjur är alldeles för högt och borde minskas (se figur AC6). Den större oppositionen mot Riksdagens mål i Västerbotten jämfört med Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd. I Vindeln, Norsjö och Nordmaling är var tredje tillfrågad av den åsikten. Här finns således en stor minoritet som motsätter sig den förda politiken. Det finns emellertid en stor variation i attityder mellan de olika kommunerna. I Skellefteå, Storuman och Umeå är det till exempel mycket få av de tillfrågade som anser att målet är för högt.

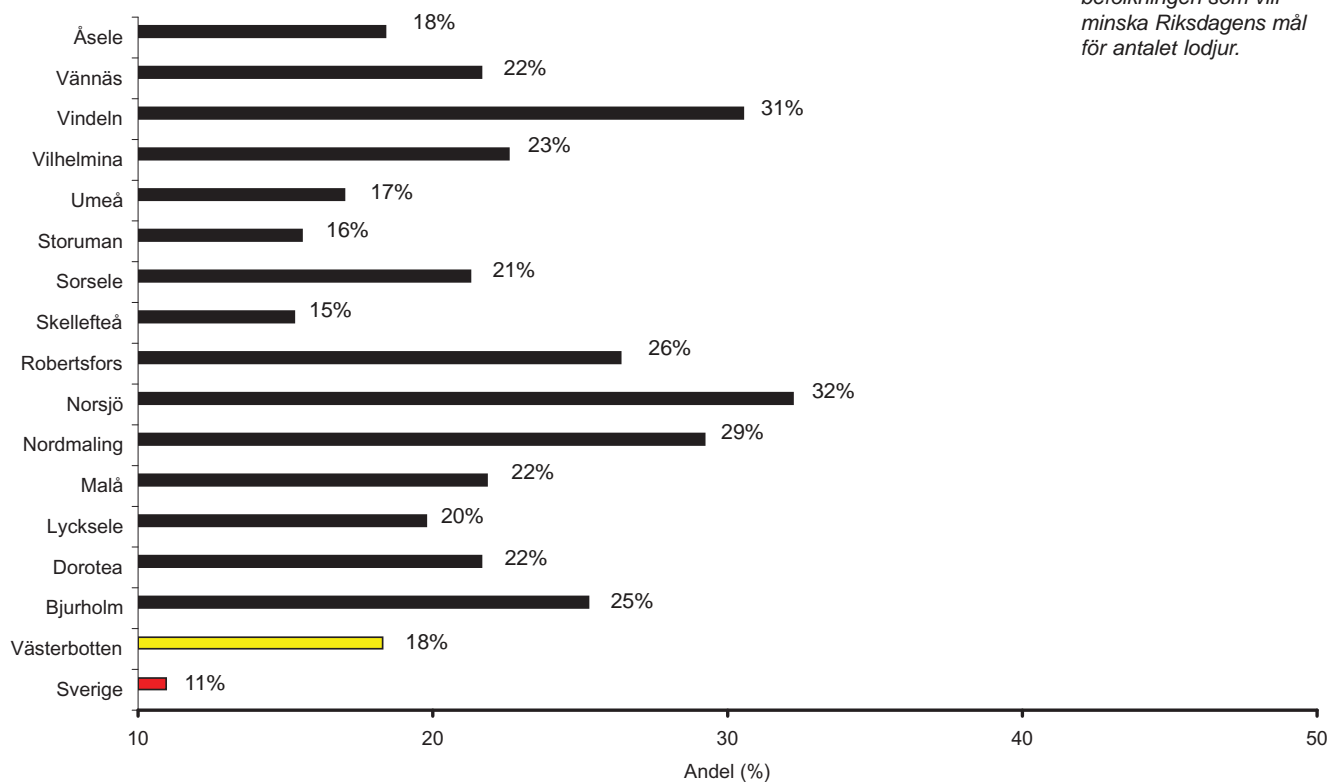
En fjärdedel av de tillfrågade i Västerbotten anser att det finns för många björnar och vill således att det mål som finns fastställt för antalet björnar ska revideras (se figur AC7). Liksom för lodjur är den större oppositionen mot Riksdagens statistiskt säkerställd. Variationen mellan länets kommuner är mycket stor när det gäller inställningen till målsättningen för björnen. I Dorotea anser så många som hälften av de tillfrågade att målet är för högt ställt. Denna kritik kan förstås dels mot bakgrund av att det observerats många björnar i Doroteatrakten, dels att det förekommit direkta konflikter mellan björn och människa. Det finns emellertid även fler kommuner, däribland Bjurholm, Vindeln och Åsele, där många är kritiska. I Skellefteå, Storuman och Umeå är kritiken inte lika omfattande även om det i Umeå fortfarande handlar om att nästan var fjärde tillfrågad anser att 1000 björnar är för många.

Varg-Västerbotten

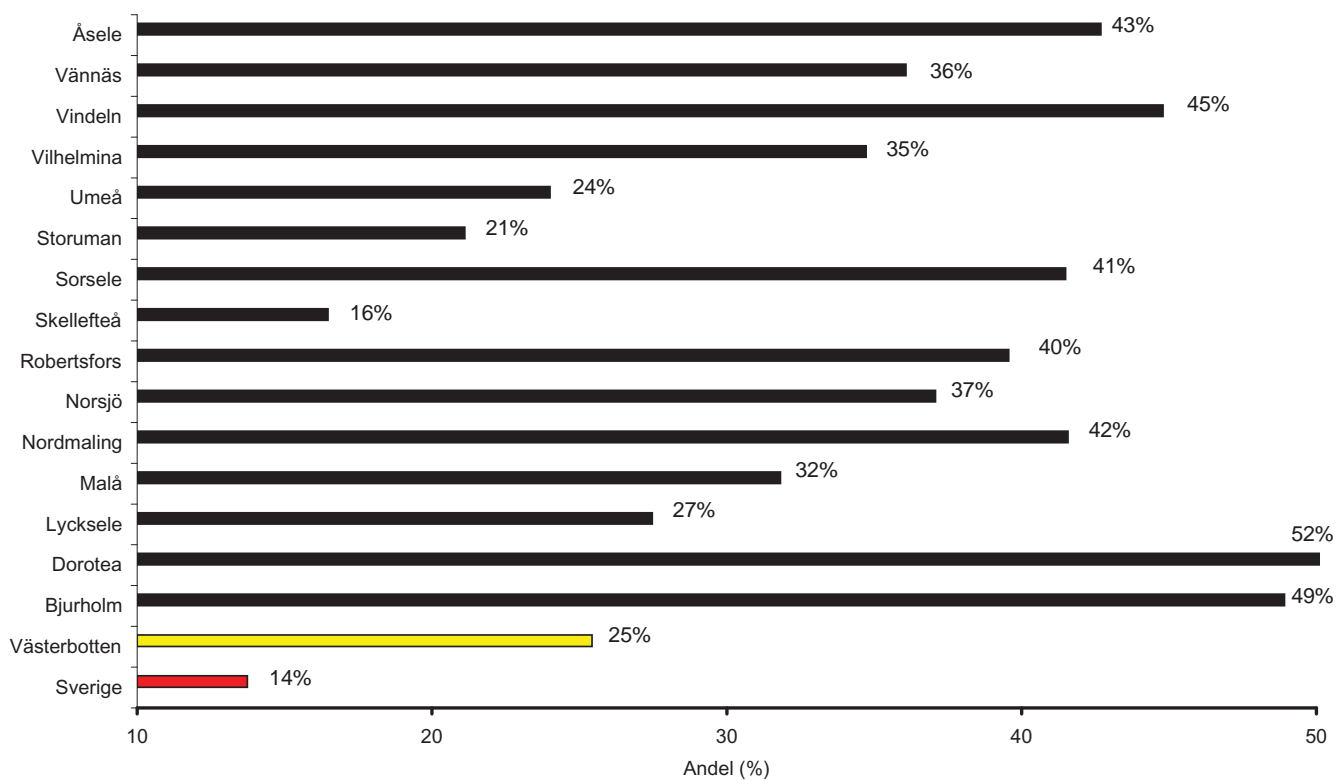
Figur AC5. Relativt stöd för att bevara varg.

Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur AC6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Västerbotten: Riksdagens mål på 1000 björnar ska minskas

Figur AC7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar.

Det är fler i Västerbotten som är kritiska till det fastställda målet för järven jämfört med riket (se figur AC8). Skillnaden är statistiskt säkerställd. Här framträder också en skiljelinje mellan stad och land eftersom det är betydligt färre i Umeå, Skellefteå och Lycksele som anser att målet är för högt ställt. I Vindeln, Robertsfors, Norsjö, Nordmaling, Sorsele, Malå och Bjurholm anser däremot nästan var tredje tillfrågad att 575 järvar är för många. Det är emellertid inte fjällkommunerna, bortsett från Sorsele, som är de mest kritiska till målet för järven utan oppositionen finns i såväl inlandet som längs kusten.

Var femte tillfrågad västerbottning anser att Riksdagens mål på 200 vargar bör minskas (se figur AC9). Det är fler än riksgenomsnittet och skillnaden är statistiskt säkerställd. Här är det främst Bjurholms kommun som utmärker sig eftersom lite drygt 40 procent av de tillfrågade anser att målet är för högt ställt. Även i till exempel Vännäs, Vindeln, Vilhelmina, Norsjö och Nordmaling finns en stor minoritet som vill minska antalet vargar. I de två kuststäderna, Umeå och Skellefteå, däremot anser enbart ett fåtal att målet är för högt ställt.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Västerbotten	15	18	25	22
Skillnad	+4*	+7*	+11*	+7*

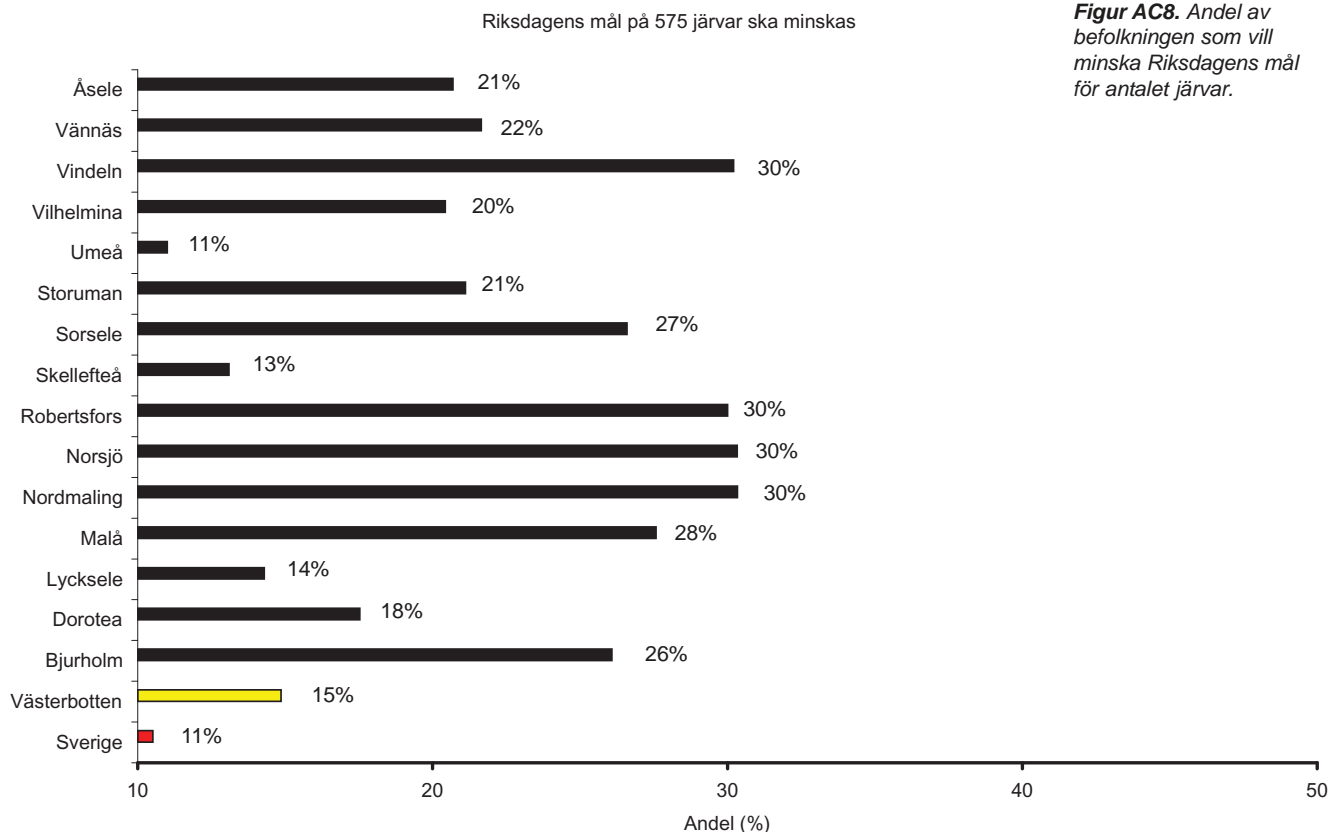
Tabell AC2. Andel i procent av de tillfrågade som anser att Riksdagens mål för respektive art ska minskas i Västerbotten jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

De allra flesta av invånarna i Västerbotten ställer sig bakom de av Riksdagen fastställda målen för de fyra rovdjur som ingått i undersökningen. Samtidigt finns för några av djuren en bety-

dande minoritet som är av motsatt uppfattning. I länet anser till exempel var fjärde tillfrågad att Riksdagens mål för antalet björnar i Sverige är för högt ställt och därför bör minskas. Det finns således en betydande opposition, jämfört med riksgenomsnittet, till den planerade storleken på björnstammen. Det finns också en betydande minoritet som vill minska målsättningen för vargen men även ganska många som vill se en minskning av antalet lodjur. Variationerna mellan kommunerna kan bland förstås med utgångspunkt från den kända stad-land-dimensionen åtminstone när det gäller attityderna till antalet björnar och vargar. För de två övriga rovdjuren är denna dimension inte lika framträdande. Några större skillnader mellan till exempel fjäll och kust har däremot inte utkristalliserats.

6.3.3. Vem ska förvalta rovdjuren?

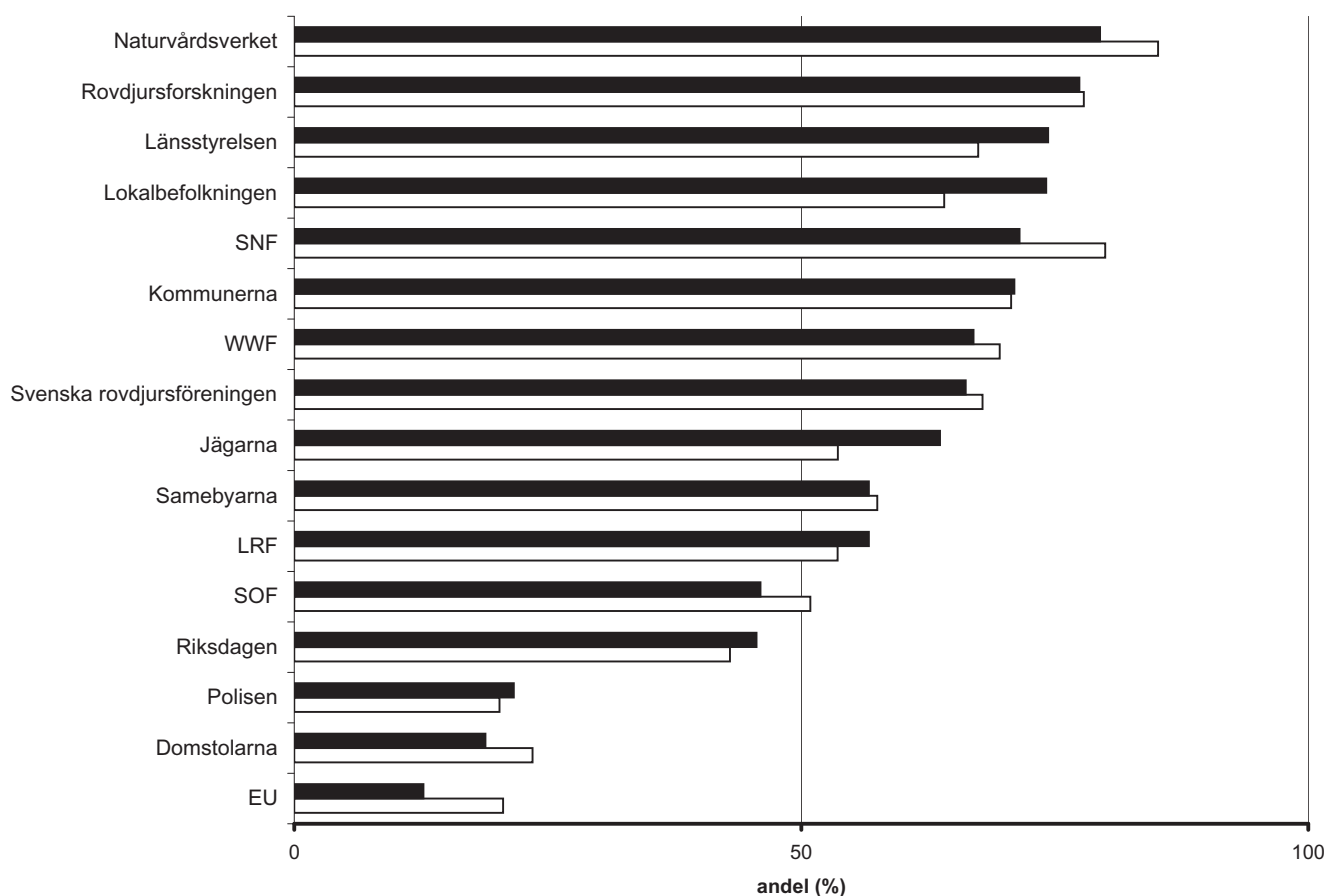
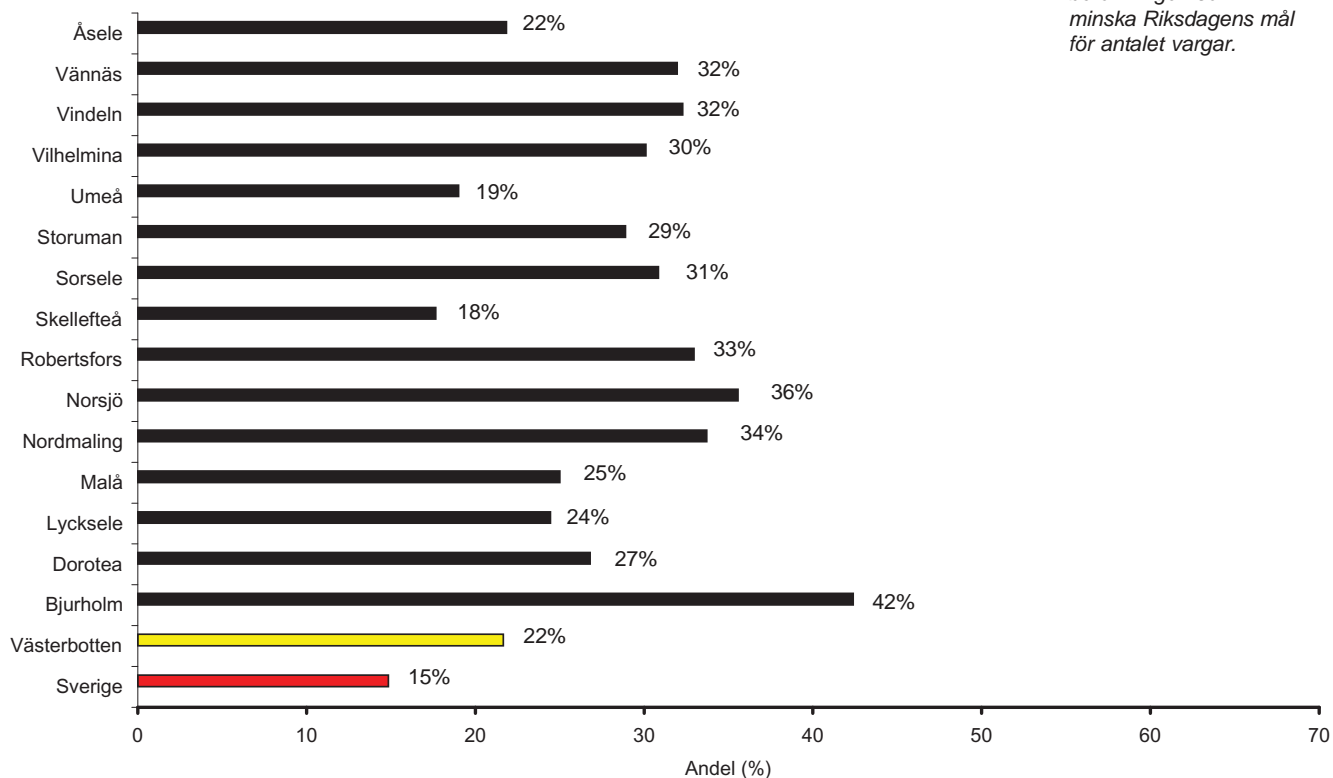
När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och Länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimera den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimera politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning frågade vi därför "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I figur AC10 redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

Figur AC8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Västerbotten: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur AC9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur AC10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Västerbotten. Svarta linjer anger värdet för Västerbotten, vita linjer värdet för riket. (I Rovdjursrådet i Västerbotten representeras länsstyrelsen, kommunerna, samebyarna, Polisen, Åklagarkammaren, Länsstyrelsen, Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Ornitologiska föreningen, Naturskyddsföreningen, Rovdjursföreningen och Fåravelsföreningen.)

Västerbottningarna ger såväl länsstyrelsen som Naturvårdsverket ett starkt stöd för den fortsatta förvaltningen av rovdjuren. Även rovdjursforskningen anser Västerbottningarna ska vara med och bestämma om hur rovdjuren bör förvaltas. I likhet med övriga fjällän är man också intresserade av att stärka lokalbefolkningens och kommunernas inflytande. Man vill också ge den ideella naturvärden möjligheter att bestämma dock i något lägre grad än för riksgenomsnittet. Jägarna och LRF får däremot ett starkare stöd än i riket i övrigt. Även samebyarna anses ska få ha med ett ord i laget även om västerbottningarna är något mer tveksamma till det än svenskarna i gemen. Precis som i riket i övrigt anser man inte att EU, Riksdagen, polisen eller domstolarna ska vara med och bestämma om hur rovdjuren ska förvaltas. Västerbottningarnas ranking innebär att de med ett par undantag har ställt sig bakom den sammansättning som det regionala rovdjursrådet i Västerbotten har. Det skapar ett bra underlag för det arbete med förvaltningsplaner för de olika rovdjuren som rådet för närvarande arbetar med att ta fram.

som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar.

I Västerbotten anser man att rovdjuren i första hand bör märkas för att på så sätt övervakas. Därefter kan åtgärder som uppsättandet av stängsel, att flytta eller skrämman iväg rovdjuren komma ifråga. Fungerar inte det menar varannan tillfrågad i Västerbotten att det ska vara möjligt att skjuta problemdjuret. I stort delar således västerbottningarna övriga svenskars syn på hur rovdjuren bör förvaltas förutom att de är mer benägna att ta till aktiva åtgärder.

6.3.4. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltningen

	sätter upp stängsel	märker rovdjur så att de kan övervakas	flyttar rovdjur	skrämmer iväg rovdjur	skjuter rovdjur	tar ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Västerbotten	77	81	75	73	50	8	5
Skillnad	-6*	+1	-1	+2	+11*	0	+1

Tabell AC3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..." (* indikerar att skillnaden mellan Västerbotten och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

Norrbotten

7

7.1. Sammanfattning

Precis som i landet i övrigt är lodjuret det populäraste rovdjuret i Norrbotten. Norrbottningarna kan tänka sig att satsa mer på bevarandet av lodjuret jämfört med björn, varg och järv.

Björnen är det rovdjur som verkar vara relativt sett mest i konflikt med människan i Norrbotten. Även om de flesta ställer sig bakom Riksdagens minimimål på 1000 björnar i landet anser nästan var fjärde tillfrågad länsbo att 1000 björnar är för många. I vissa kommuner, som till exempel Jokkmokk, Pajala och Överkalix, är så många som 40 procent av den uppfattningen att målen är för högt ställda. För flera av rovdjuren framträder tydliga åsiktsskillnader mellan de som bor i städerna och de som är bosatta i mindre tätorter eller på landsbygden. I städerna ställer man sig i högre utsträckning bakom de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren. Det följer tidigare kända mönster att om man lever i närheten av rovdjuren eller där det förekommer konflikter mellan människa och rovdjur där är man också mindre positiv till antalet rovdjur.

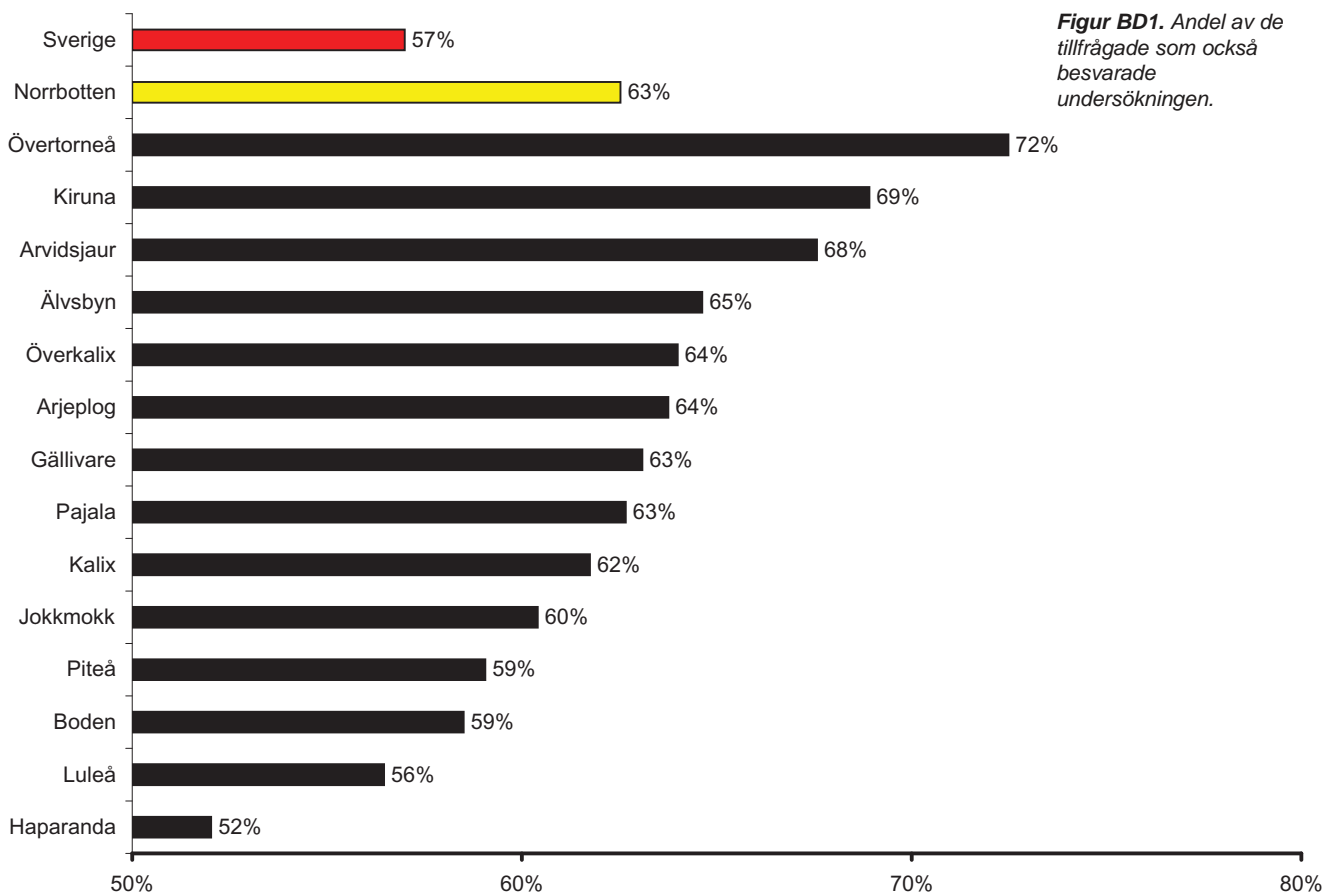
Trots att det finns viss kritik mot hur många rovdjur som ska finnas i landet ger norrbottningarna i gemen ett starkt stöd till de myndigheter som idag är huvudansvariga för förvaltningen av rovdjuren. Både naturvårdsverket och länsstyrelsens roll stöds av en stor majoritet. I Norrbotten stödjer man lokalbefolkningen och jägarnas rätt till inflytande över förvaltningen. Norrbottningarna ger också sitt stöd till vissa ideella naturvårds-

organisationer men är inte lika intresserad som svenskarna i allmänhet av att dessa organisationer ska få bestämma hur rovdjuren ska förvaltas. Förtroendet för samebyarna är inte heller lika stort som riket i övrigt. Den rådgivande regionala rovdjursgruppen i Norrbotten som är sammansatt av olika representanter för grupper som har ett intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur får, med några undantag, därmed ett starkt förtroende av norrbottningarna.

Precis som är fallet i de övriga fjällänen är norrbottningarna också mer benägna att vidta aktiva åtgärder som jakt för att komma till rätta med problemdjur.

7.2. Svarsfrekvens i Norrbotten

I Norrbotten har 63 % av de tillfrågade länsborna besvarat undersökningen (se figur BD1). Det är 6 procentenheter högre än riksgenomsnittet. Som tabellen visar finns det en viss variation i svarsfrekvensen mellan de olika kommunerna. Det verkar emellertid inte finns något direkt samband mellan svarsfrekvensen och ett stort bestånd av rovdjur, dvs. en högre svarsfrekvens i kommuner med många rovdjur. Ett samband som kan skönjas i några andra län i landet. En intressant tendens i materialet är däremot att svarsfrekvensen är högre i de ur befolkningssynpunkt små kommunerna jämfört med de större. Många gånger är svarsfrekvensen för attitydundersökningar den omvända dvs. en högre svarsfrekvens i städerna jämfört med på landsbygden.

Figur BD1. Andel av de tillfrågade som också besvarade undersökningen.

Att svarsfrekvensen är hög i många av de små kommunerna i Norrbotten tyder på att det finns ett stort intresse i dessa kommuner för de frågor som ställts i attitydundersökningen, dvs. frågor om rovdjur, skyddade områden och turism. Den högsta svarsfrekvensen finns i Övertorneå, Kiruna och Arvidsjaur. Lägst är svarsfrekvensen i Haparanda, Luleå och Boden.

7.3. Resultat

7.3.1. Järven det minst populära rovdjuret också i Norrbotten

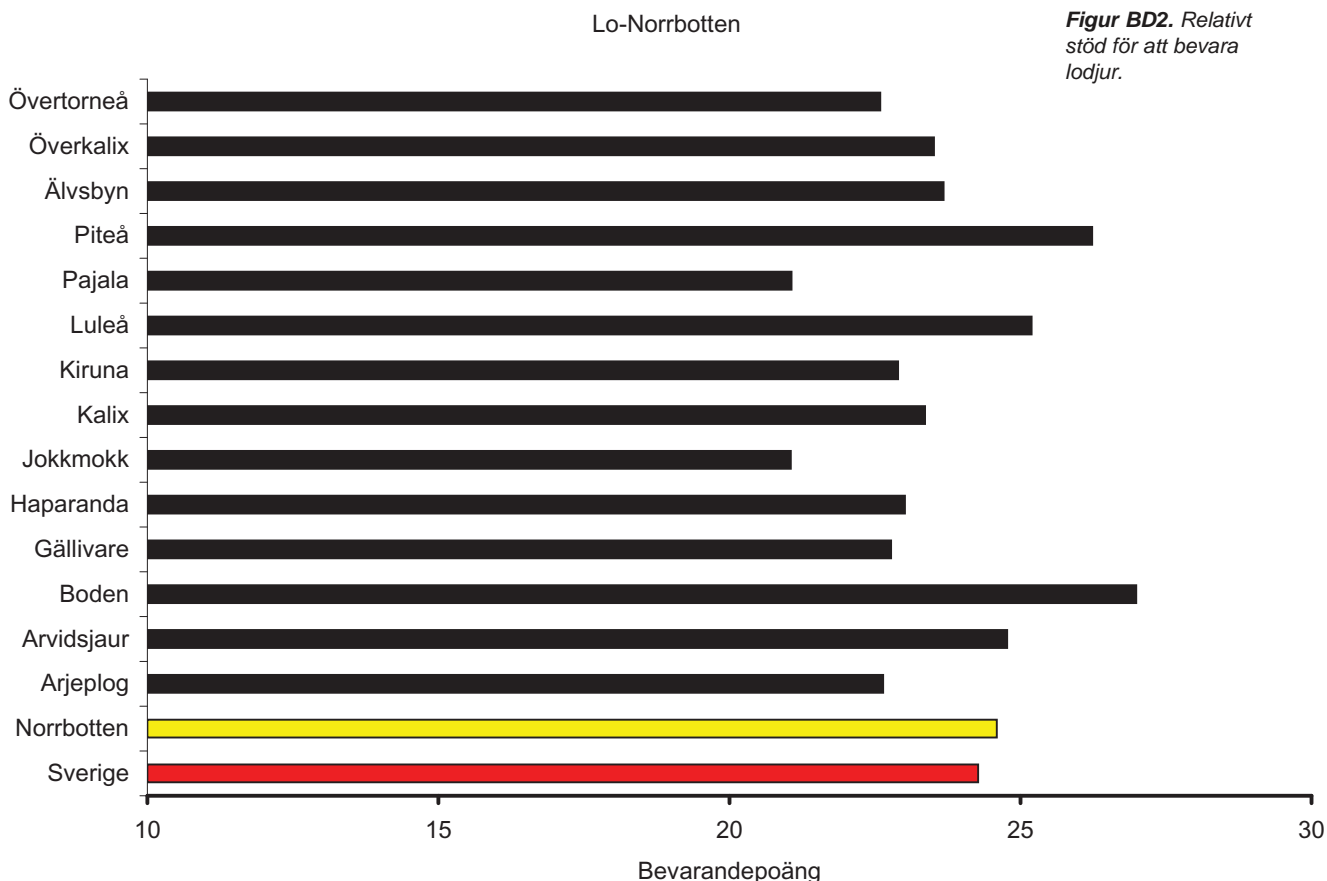
I de flesta tidigare undersökningar om människors inställning till stora rovdjur i Sverige har man nästan uteslutande ställt frågor enbart om varg. Det har varit en stor brist eftersom det därmed inte har varit möjligt att jämföra människors inställning till de olika djuren. För att ställa rovdjurens bevarande i relation till varandra bad vi därför de tillfrågade att fördela totalt 100 poäng till ett tänkt bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ett högt antal poäng till en art innebar att man värderar bevarande av den arten högt motsvarande låga poäng att artens bevarande inte är lika prioriterat. Frågan som ställdes formulerades enligt följande: Tänk dig att du får 100 poäng att dela ut till bevarandeprojekt för de stora rovdjuren järv, lo, björn och varg. Ange hur många poäng du skulle vilja ge till varje enskild djurart.

Nedan redovisas först svaren för vart och ett av de fyra rovdjuren. Därefter följer en sammanfattning för länet och en jämförelse med riket i övrigt.

I Norrbotten är man något mer benägen jämfört med riket i övrigt att satsa på bevarandet av lodjur (se figur BD2). I genomsnitt har norrbottningarna fördelat en fjärdedel av den givna poängsumman till förmån för bevarandet av lodjuret. Skillnaderna mellan kommunerna är relativt små även om man är mer benägna att satsa på bevarandet av lo i exempelvis Piteå och Boden jämfört med i Jokkmokk och Pajala.

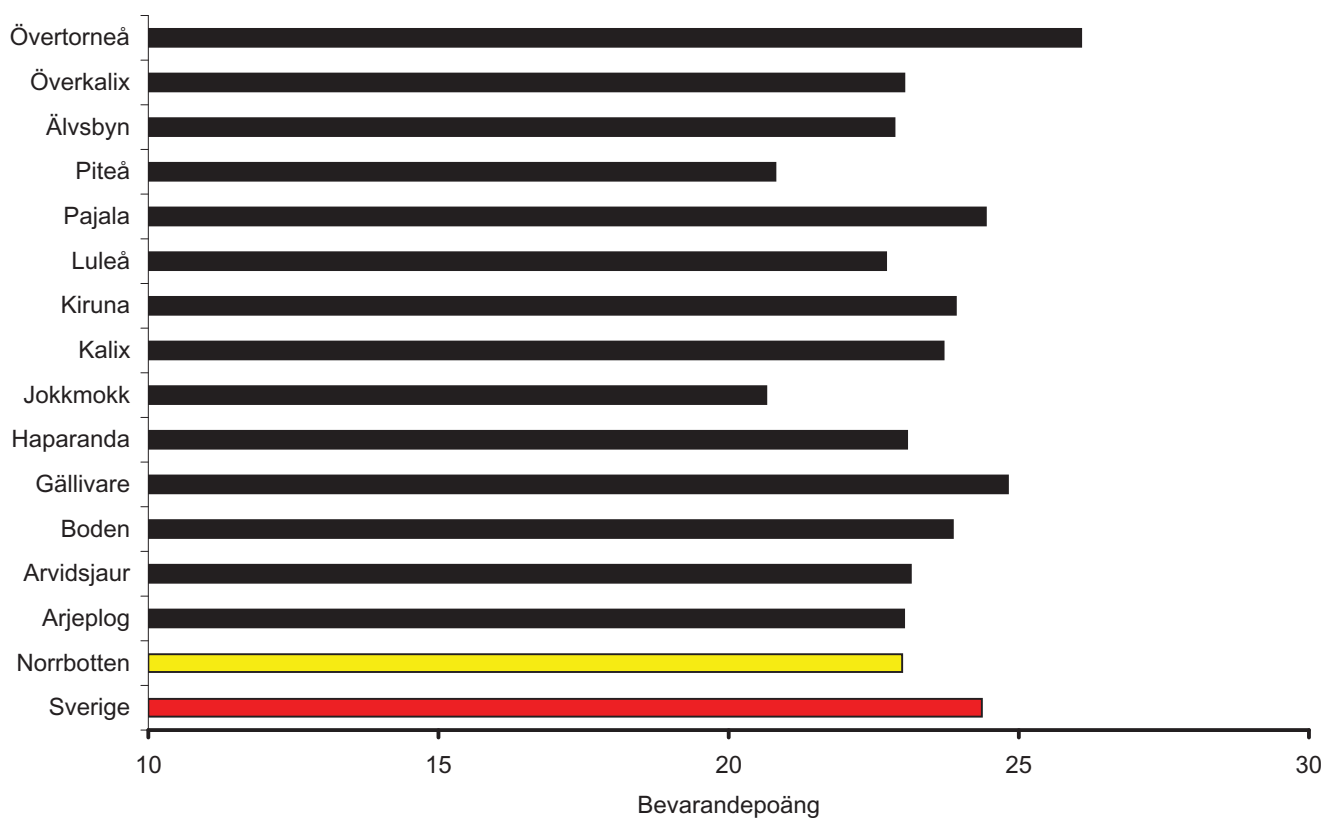
En knapp fjärdedel av norrbottningarna kan, i likhet med lodjuren, också tänka sig att satsa på bevarandet av björnstammen (se figur BD3). Det är något färre än riksgenomsnittet, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd. Här är emellertid variationerna mellan kommunerna betydligt större jämfört med synen på bevarandet av lodjuren. I Övertorneå är man beredd att ge bevarandet av björn 26 poäng medan de boende i Jokkmokk enbart vill ge 21 poäng.

Järven är det rovdjur som röner minst popularitet i såväl Norrbotten som i riket i övrigt (se figur BD4). Länsborna är enbart beredda att fördela 20 poäng av 100 för bevarandet av järven. Även här finns emellertid vissa variationer mellan kommunerna. Tendensen pekar i riktning mot att fjällkommunerna, dvs. där järven finns, är mindre benägna att satsa på bevarande jämfört med kommuner som ligger vid eller närmare kusten. Älvsbyn, Kiruna och Jokkmokk är exempel på kommuner där få vill satsa på bevarandet av järven medan boende Piteå, Boden och Haparanda är mer benägna att bevara järvstammen.

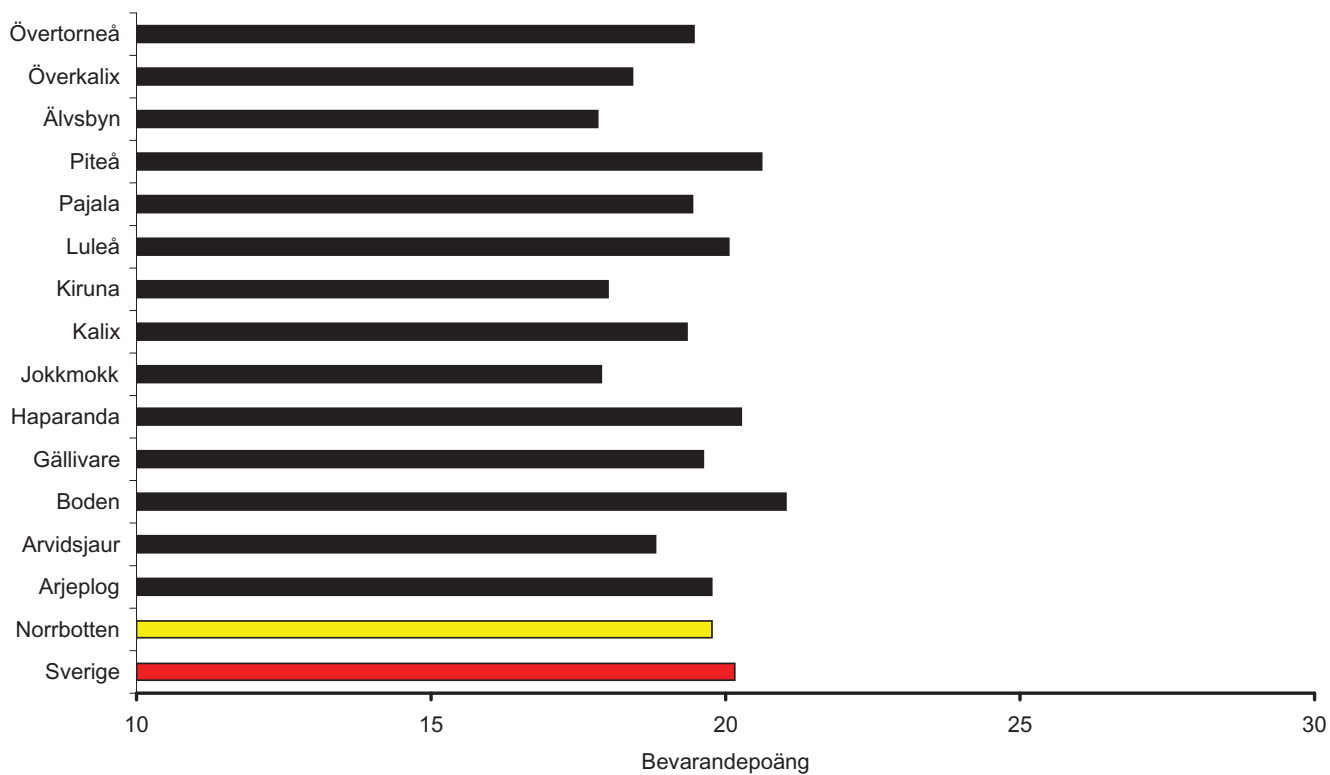
Björn-Norrboten

Figur BD3. Relativt stöd för att bevara björn.

Järv-Norrboten

Figur BD4. Relativt stöd för att bevara järv.

I Norrbotten tenderar något färre än i riket i övrigt att vilja bevara vargen (se figur BD5). Jämfört med de boende i Gävleborg är man mer positiva till varg i Norrbotten. Nästan en fjärdedel av länsborna anser att vargen bör bevaras. Också här finns skillnader mellan kommunerna. Jokkmokk är den kommun där man är minst intresserad av att bevara vargen medan grannkommunen Gällivare är den mest intresserad av samtliga länets kommuner. Av undersökningen går det inte att utläsa något tydligt mönster till exempel att attityderna till bevarandet av vargen skulle skilja sig åt mellan fjäll och kust.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	20	24	24	25
Norrbottnen	20	25	23	24
Skillnad	0	+1	-1	-1

Tabell BD1. Den relativa viljan att satsa på bevarande av en rovdjursart satt i relation till övriga stora rovdjur i Norrbotten jämfört med Sverige.

I Norrbotten är järven det minst omtyckta och lodjuret det mest populära av de fyra stora rovdjuren som ingått i den här undersökningen. I svaret på frågan om hur många poäng som vart och ett av rovdjuren skulle få i ett tänkt bevarandeprojekt skulle järven enbart tilldelas en femtedel av poängen medan de tre övriga, dvs. lo, björn och varg skulle tilldelas en fjärdedel eller en knapp fjärdedel av den totala summan. Ingen av skillnaderna mellan Sverige i övrigt och Norrbotten är statistiskt säkerställda.

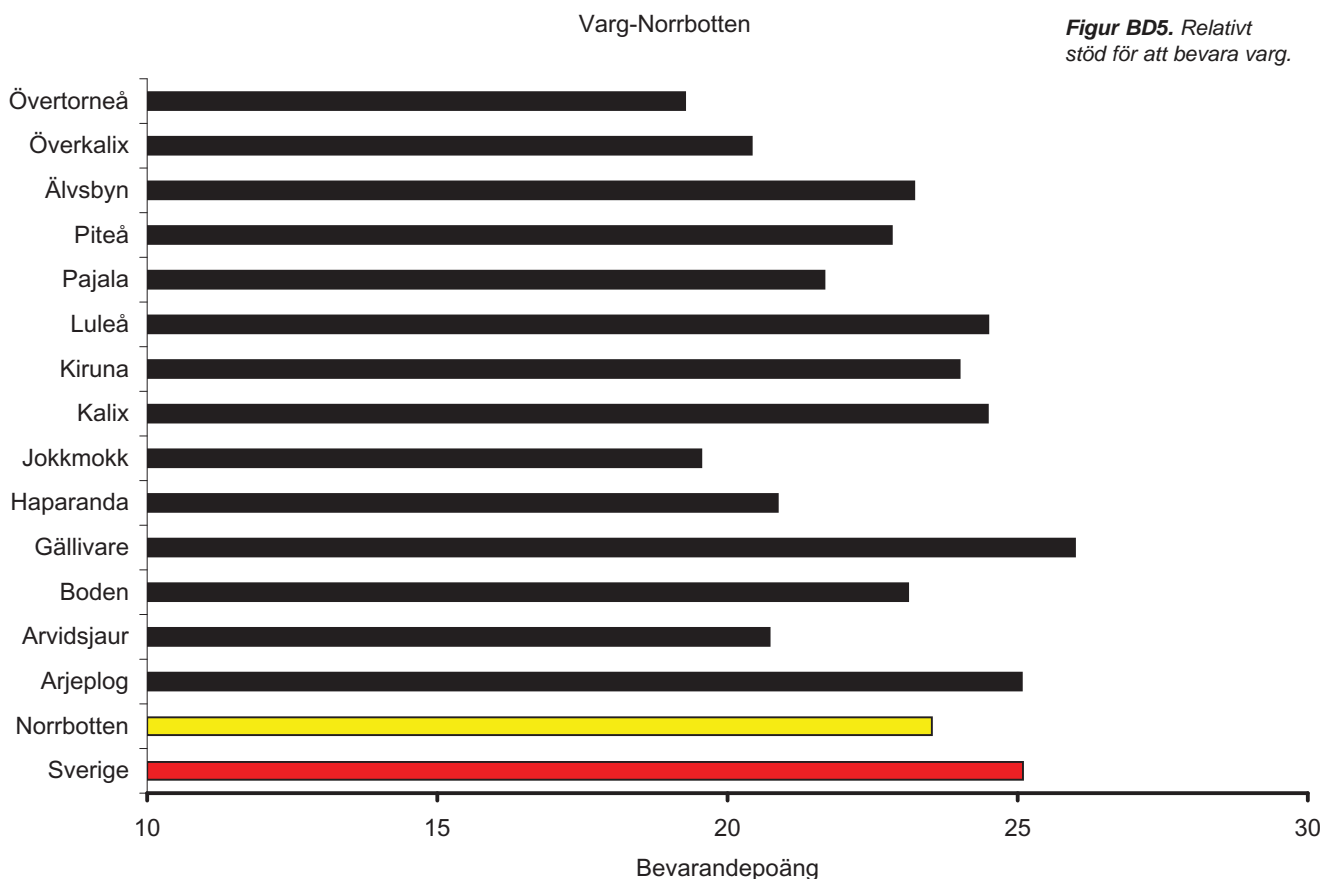
7.3.2. Kritik mot Riksdagens minimimål för stora rovdjur

För att få en uppfattning om vad folk anser om de etappmål som Riksdagen beslutade om våren 2001 bad vi de tillfrågade svara om de tyckte att målen skulle minskas, var acceptabla eller borde höjas. Svaren på frågan kan ge en indikation på i vilken utsträckning det kan uppstå konflikter kring de av Riksdagen fastställda målen för de olika rovdjuren.

Nedan presenteras först attityderna till de olika rovdjuren var för sig. Därefter sammanfattas resultaten för länet i sin helhet.

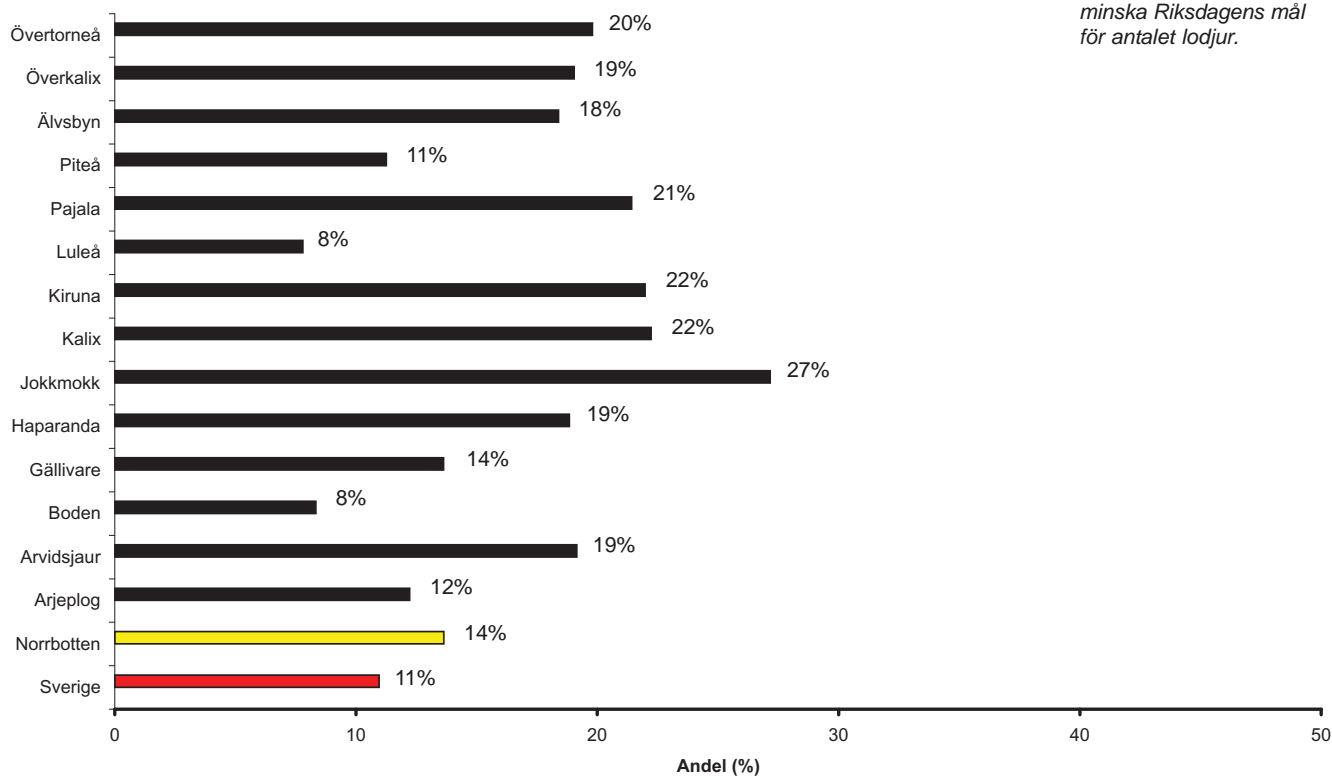
Att norrbottningarna i allmänhet gillar lodjuret, till och med något mer än riksgenomsnittet, betyder inte att det inte finns de som tycker att Riksdagens minimimål för antalet lodjur är för högt ställda. En större andel norrbottningar vill minska Riksdagens mål för lodjur än bland övriga svenskar (se figur BD6). I länet som helhet utgör det emellertid ungefär en person av sju tillfrågade. Här kan man se en ganska stor variation mellan kommunerna och det framkommer tydligt att det finns åsiktskillnader mellan de större städerna och mindre tätorter. I Jokkmokk, Kiruna och Pajala anser nästan var tredje tillfrågad att 1500 lodjur är för många. I Luleå, Piteå och Boden är det däremot mycket få som motsätter sig Riksdagens mål.

Det finns en statistiskt säkerställd större opposition i Norrbotten mot det fastställda minimimålet à 1000 björnar jämfört med riket i övrigt. Nästan var fjärde tillfrågad länsbo anser att målet är för högt (se figur BD7). Ser vi dessutom till vissa av kommunerna som till exempel Jokkmokk, Pajala och Övertorneå anser nästan 40 % av invånarna att målet om 1000 björnar är för högt ställt. Även här går det att se en attitydskillnad mellan stad och land. I framförallt Luleå och Boden är man inte tillnärmelsevis lika kritiska som i stora delar av övriga länet.

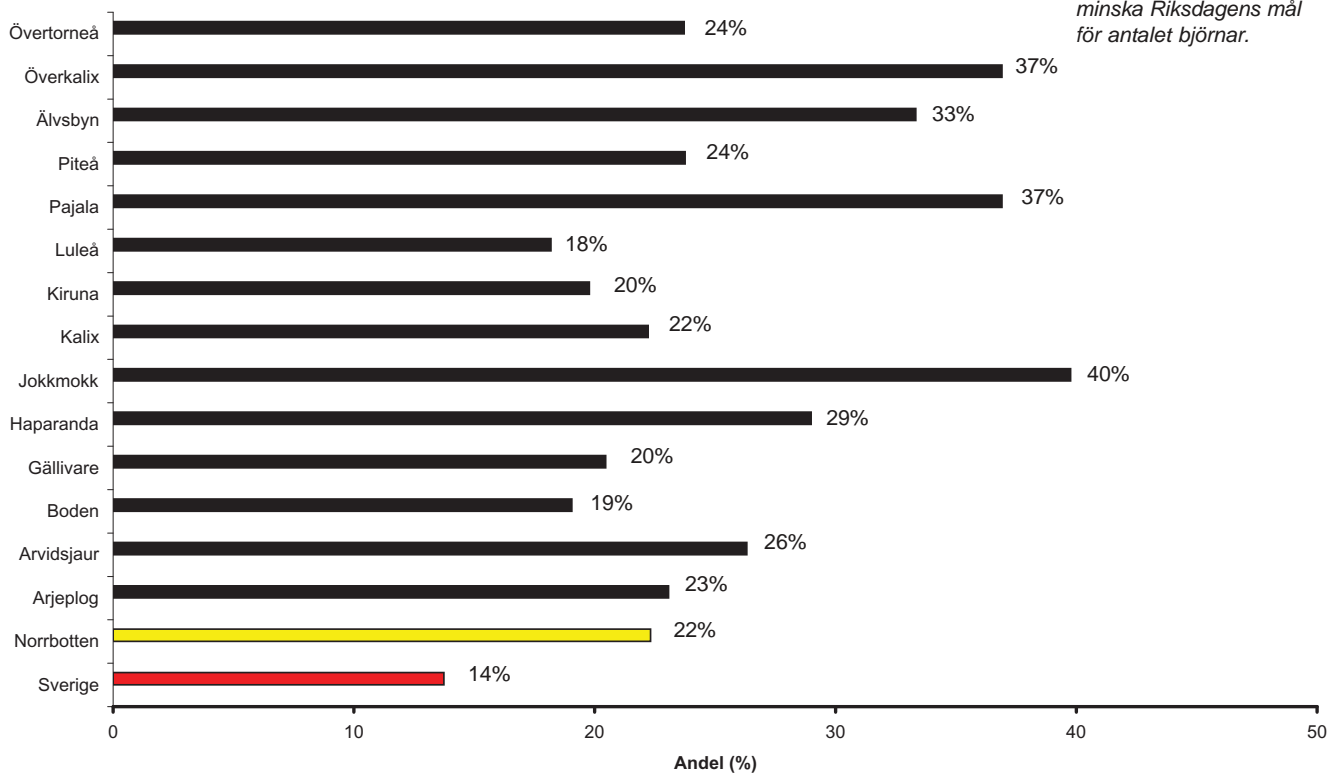
Figur BD5. Relativt stöd för att bevara varg.

Norrbotten: Riksdagens mål på 1500 lodjur ska minskas

Figur BD6. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet lodjur.

Norrbotten: Riksdagens mål på 1000 björnas ska minskas

Figur BD7. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet björnar.

Jämfört med Sverige i övrigt finns en statistiskt säkerställd skillnad. Norrbottningarna vill ha färre järvar jämfört med övriga Sverige (se figur BD8). Även när det gäller norrbottningarnas inställning till järven framträder åsiktsskillnader mellan de större städerna och de mindre tätorterna. I Piteå, Luleå och Boden ligger kritiken mot målet på 575 järvar i fas med riksgenomsnittet. Cirka tio procent av de tillfrågade anser att målsättningen bör minskas. I Överkalix, Pajala och Jokkmokk anser däremot ca 30 procent att målen är för högt ställda och bör minskas.

Norrbottningarna är mer kritiska till det fastställda målet för antalet vargar jämfört med riksgenomsnittet (se figur BD9). En större andel av norrbottningarna vill minska Riksdagens mål för varg än bland svenskar i övrigt. Även i Norrbotten kan man se att stadsborna är mindre kritiskt inställda till antalet vargar jämfört med de som bor i mindre tätorter. Precis som är fallet med de övriga rovdjuren finns den mesta kritiken i Jokkmokk, tätt följda av bland annat Överkalix och Pajala, men även Kiruna och Övertorneå.

7.3.3. Sammanfattande kommentar till fastställda mål för de olika rovdjuren

I Norrbotten finns en relativt stor minoritet som inte ställer sig bakom det fastställda målet för antalet björnar i Sverige. I snitt motsätter sig drygt var femte tillfrågad länsbo målen. De mest kritiska är emellertid koncentrerade främst till vissa kommuner. Jokkmokk är en sådan kommun där många inte ställer sig bakom målen för något av de fyra rovdjuren som ingår i undersökningen. Det gäller emellertid särskilt för björnen där så många som 40 procent anser att målen med 1000 björnar bör minskas. Nästan lika många är också kritiska till de fastställda målen för varg, medan något färre vänder sig mot målen för järv och lo.

I undersökningen framträder en relativt tydlig åsiktsskillnad mellan stad och landsbygd åtminstone när det gäller järv, varg och framförallt björn.

	Järv	Lo	Björn	Varg
Sverige	11	11	14	15
Norrbotten	16	14	22	19
Skillnad	+ 5*	+ 3*	+ 8*	+ 4*

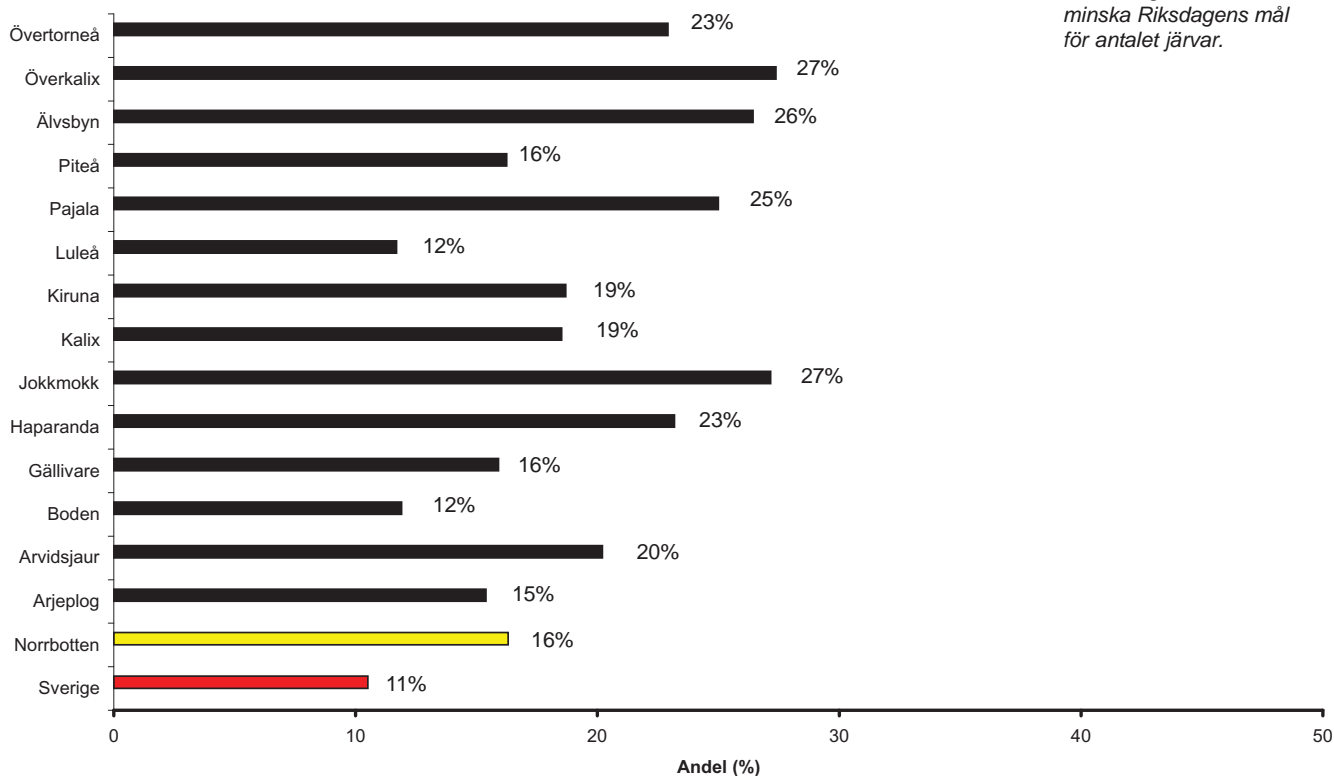
Tabell BD. Andel i procent av de tillfrågade som anser att Riksdagens mål för respektive art ska minskas i Norrbotten jämfört med Sverige. (* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd.)

7.3.4. Vem ska förvalta rovdjuren?

När Riksdagen antog rovdjurspolitiken inrättades samtidigt rådgivande organ på central och regional nivå för att hjälpa Naturvårdsverket och Länsstyrelserna i genomförandet av rovdjurspolitiken. I det nationella rådet för rovdjursfrågor, och i de länsvisa rovdjursgrupperna representeras olika grupper som antas ha ett särskilt intresse eller särskilda kunskaper om rovdjur eller rovdjursförekomst. Syftet med de rådgivande organen är även att de ska bidra till att föra ut information om rovdjuren och hur de förvaltas till det omgivande samhället och på så sätt även legitimera den förda politiken. Avgörande för att de rådgivande organen ska kunna bidra till att legitimera politiken är att de grupper som är representerade också har ett stöd av det omgivande samhället. I FjällMistras attitydundersökning frågade vi därför "Vem eller vilka anser du ska få vara med och bestämma om hur rovdjuren ska få skötas?". I tabellen redovisas svarsfrekvensen för länet och för landet som helhet. Svaren har rangordnats i fallande ordning i enlighet med länsbornas önskemål om vilka organisationer/myndigheter eller intressen som ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen.

I Norrbotten, precis som i landet i övrigt, vill länsborna att såväl Naturvårdsverket som länsstyrelserna ska ansvara för förvaltningen av rovdjuren (se figur BD10). Därtill vill man i något högre utsträckning än riket i övrigt att lokalbefolkningen och jägarna också ska involveras i förvaltningen. Även i Norrbotten vill man att den ideella naturvärden ska få ett visst inflytande

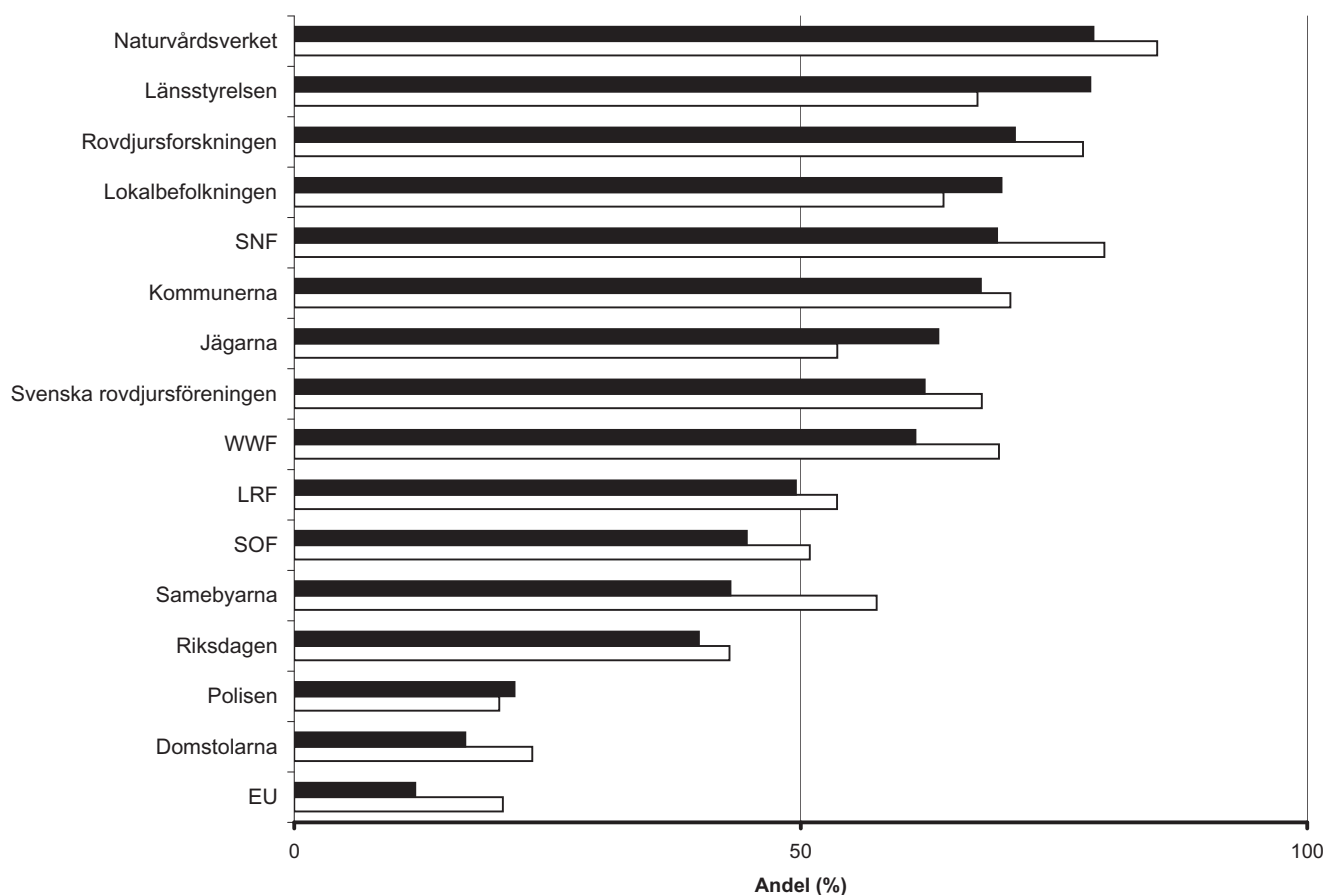
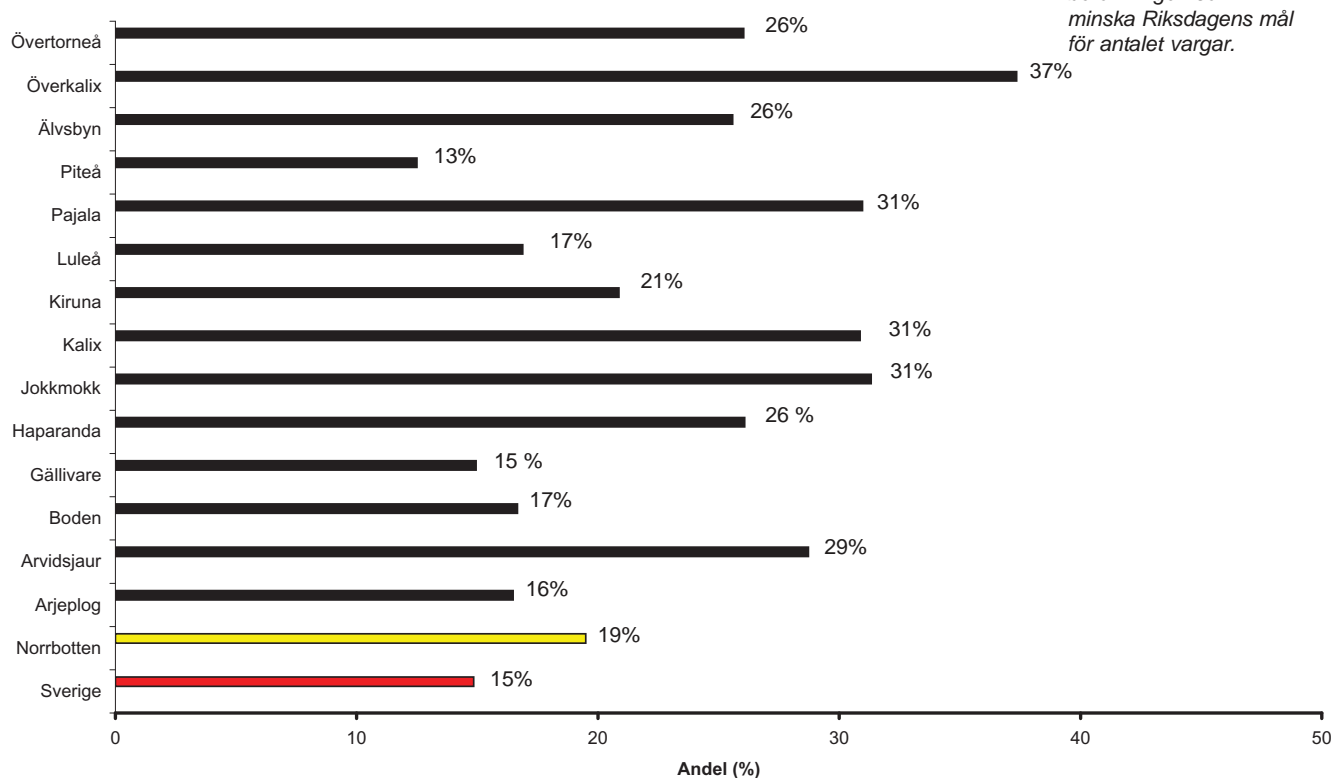
Norrbotten: Riksdagens mål på 575 järvar ska minskas

Figur BD8. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet järvar.

Norrbottnen: Riksdagens mål på 200 vargar ska minskas

Figur BD9. Andel av befolkningen som vill minska Riksdagens mål för antalet vargar.

Figur BD10. Procentuellt stöd för vilka som ska vara med och bestämma om rovdjur i Norrbotten. Svarta linjer anger värdet för Norrbotten, vita linjer anger värdet för riket. (I Norrbottens rovdjursgrupp representeras följande intressen: Länsstyrelsen, Sametinget, Svenska samernas riksförbund, Svenska rovdjursföreningen, Svenska Naturskyddsforeningen, Svenska Jägareförbundet, Kommunerna, Skoglig samverkan, LRF, Miljöåklagaren, Polisen.)

över förvaltningen dock inte i lika hög utsträckning som svenskarna i gemen. Precis som landet i övrigt är det få som anser att polisen, EU och Riksdagen ska involveras i förvaltningen. Utmärkande för Norrbotten är att det är betydligt färre norrbottningar som anser att samebyarna ska ha inflytande över rovdjursförvaltningen jämfört med riket i övrigt.

7.3.5. Hur ska rovdjuren förvaltas?

Förvaltningen av rovdjur kan indelas dels i den förvaltningen som rör antalet rovdjur och var rovdjuren ska få etablera sig, dels hur så kallade problemdjur ska tas om hand. Exempel på problemdjur är enskilda eller flera rovdjur som orsakar skador på till exempel tamboskap, djur som rör sig i närheten av samhällen eller på något sätt betar sig onaturligt. Det finns en rad olika åtgärder, passiva och aktiva, som kan vidtas för att ta hand om dessa problemdjur. I FjällMistras undersökning har sju olika

alternativ listats. Svaren mäter i vilken mån man är beredd att vidta aktiva åtgärder för att komma tillrätta med de problem som rovdjuren orsakar.

En majoritet av norrbottningarna anser precis som svenskarna i gemen att det är rimligt att i första hand använda åtgärder som att sätta upp stängsel, märka och övervaka rovdjuren, flytta eller skrämra rovdjuren innan andra åtgärder vidtas (se tabell BD3). Fler är emellertid beredda att skjuta rovdjur som orsakar problem jämfört med riksgenomsnittet. Om man studerar attityderna på kommunal nivå visar det sig att i åtta av länets 14 kommuner finns en majoritet som stödjer att man för att minska problemen skjuter problemdjuren. I Övertorneå är siffran 63 % och i Jokkmokk och Arvidsjaur 57%.

	sätter upp stängsel	märker rovdjur så att de kan övervakas	flyttar rovdjur	skrämmer iväg rovdjur	skjuter rovdjur	tar ungarna från rovdjur	använder gift för att döda rovdjur
Sverige	83	80	76	71	39	8	4
Norrbottnen	78	76	72	75	48	12	7
Skillnad	-5*	-4	-4	+4	+9*	+4*	+3*

Tabell BD3. Andel i procent som var positiva till påståendet: "Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om rovdjur som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen..." (* indikerar att skillnaden mellan Norrbotten och Sverige i övrigt är statistiskt säkerställd.)

Denna rapport är den nionde i FjällMistras rapportserie (ISSN 1652-3822). Tidigare utgivna rapporter i serien är:

1. Zachrisson, Anna. *Co-management of Natural Resources; Paradigm Shifts, Key Concepts and Cases*. March 2004.
2. Strömberg, David. *Sammanhållning i rovdjurspolitiken; En policyanalys av partiernas och intresseorganisationernas inställning till rovdjur*. Uppsats för D-seminariet i statsvetenskap. Augusti 2004.
3. Persson, Jens, Zachrisson, Anna, Sandström, Camilla, och Ericsson, Göran. *Lokal förvaltning av stora rovdjur; En kunskaps-sammanställning*. September 2004.
4. Sandström, Camilla. *Förekomsten av jakt- och fisketurism i fjällsamborna*. September 2004.
5. Zachrisson, Anna. *Länsstyrelsernas förvaltning av jakt och fiske i fjällen; Likheter och skillnader*. September 2004.
6. Jonsson, Viktor. *Avverkning, naturreservat och dess betydelse för ekonomiskt tillväxt i åtta fjällkommuner 1985-2000; En pilotstudie*. September 2004.
7. Esselin, Anders. *Fjällen i Fokus 2004. En konferens om fjällens möjligheter och begränsningar. Konferensrapport*. Oktober 2004
8. Sandström, Camilla. *Samråd mellan rennäring och skogsbruk - ett exempel på samförvaltning av gemensamma resurser?* December 2004.
9. Willebrand, Tomas. och Paulrud, Anton. *Ripjakt i Jämtland 2003. Så tycker jägarna*. December 2004.

Samtliga rapporter, plus andra skrifter utgivna av FjällMistra, finns tillgängliga som pdf-filer under rubriken "publikationer" på FjällMistras hemsida:

www-fjallmistra.slu.se

Layout samtliga rapporter:

Anders Esselin, forskningskommunikatör FjällMistra.

E-post: anders.esselin@szoek.slu.se

Forskningsprogrammet FjällMistras arbete ska resultera i ett effektivare mångbruk av naturresurser i fjällområdet. Målet är att ta fram kunskap och planeringssystem som kan bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i fjällen och som kan bidra till att de konflikter som finns mellan olika naturresursanvändare i fjällen blir lättare att hantera.

FjällMistra är ett av ett 20-tal stora forskningsprogram inom Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning).

